LA NACION CATALANA
GLORIOSA EN MAR, Y TIERRA.

TECHNOPENIO ÉPICO,
EN QUE SE CELEBRA
LA MEMORABLE BATALLA
DE LA VALEROSA NAVE CATALANA
MATARONESA,
LLAMADA S. ANTONIO,
CON LA GALEOTA ARGELINA,
que rindió en la Costa de Gerona
dia 22. de Junio de este año
de 1757.

ESCRITO
POR JOSEPH VALLÉS.

CON LICENCIA:

Impresso en Madrid, y Reimpresso en Barcelona,
Año de 1757.
Vendese en casa Honorato San-Tiago, en la calle de la Librería

ESTUDIS

JOAQUIM LLOVET
El Technopenio Épico*: Una composició poètica sobre el combat del pinc* Sant Antoni*, del patró Joan Baptista Balansó, i una galiota corsària algeriana en aigües de Palamós l'any 1757*

ENRIC SUBIÑÀ i COLL
Can Feliu de la Penya o can Sisternes. Un casal barroc a través dels documents (ss. XVII-XIX)

GENER SALICRÚ i SOLER
L'illa anomenada de can Cruzate

NEUS CABOT i SAGRERA, HELENA PATRICIO i ÀVILA i TERESA SOLER i LLOBET
La música de L'Estel de Natzaret

DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

FULLS/84

del Museu Arxiu de Santa Maria

Mataró, gener 2006

FULLS/84

del Museu Arxiu de Santa Maria

Mataró, gener 2006

TAULA

- **EDITORIAL** 1
- **ACTUALITAT** 2
- **ESTUDIS**

EL *TECHNOPENIO ÉPICO*: UNA COMPOSICIÓ POÈTICA SOBRE EL COMBAT DEL PINC *SANT ANTONI*, DEL PATRÓ JOAN BAPTISTA BALANSÓ, I UNA GALIOTA CORSÀRIA ALGERIANA EN AIGÜES DE PALAMÓS L'ANY 1757
Joaquim Llovet 9

CAN FELIU DE LA PENYA O CAN SISTERNES. UN CASAL BARROC A TRAVÉS DELS DOCUMENTS (ss. XVII-XIX)
Enric Subiñà i Coll 15

L'ILLA DE CASES ANOMENADA DE CAN CRUZATE
Gener Salicrú i Soler 35

LA MÚSICA DE L'*ESTEL DE NATZARET*
Neus Cabot i Sagrera, Helena Patricio i Àvila i Teresa Soler i Llobet 43

- **DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA** 48

Portada: Portada del *Technopenio Épico* (Madrid/Barcelona 1757).

Prohibida la reproducció dels textos i de les il·lustracions sense esmentar la procedència.

Edita: **MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA**
Centre d'Estudis Locals de Mataró.
Director: Manuel Salicrú i Puig.
Beata Maria, 3
Tel. 93 790 15 28 (Parròquia de Santa Maria)
www.masmm.org

Composició i impressió:
Copisteria Castellà. c/ Pujol, 40 - 08301 MATARÓ

Dipòsit Legal: B-15.257-1978 *ISSN* 0212-9248

L'Equip del Museu Arxiu de Santa Maria no es responsabilitza necessàriament de l'opinió que expressen els articles signats.

Amb la col·laboració de

Ajuntament de Mataró
Patronat Municipal de Cultura

Generalitat de Catalunya
Direcció General de Promoció Cultural
Promoció de la Premsa

EDITORIAL

EL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC DE LA CIUTAT DE MATARÓ

L'any 1999 l'Ajuntament de Mataró aprovava el nou Pla Especial del Patrimoni Arquitectònic, que substituïa el primer Pla, aprovat l'any 1981.

No es pot pas dir que aquest primer Pla hagués assolit els seus objectius. Entre les actuacions al marge, o contràries al Pla, només esmentarem la demolició de can Baró, a la Riera, i les intervencions a can Palauet, de propietat municipal, i a l'Ateneu i al Teatre Borràs. La llista podria ser molt llarga...

Per això, l'aprovació del nou Pla va fer pensar que hi havia voluntat política d'aplicar-lo i que, per tant, naixien noves expectatives de cara a la preservació i conservació del patrimoni arquitectònic mataroní.

Fins avui, les coses havien anat pel bon camí.

Però darrerament, ha començat de nou la polèmica amb la possibilitat de l'enderrocament d'un casal del segle XVIII, protegit pel Pla del Catàleg en el seu grau màxim.

Cal esperar que el Consell del Patrimoni i el propi Ajuntament de la ciutat reconsiderin la seva posició.

ACTUALITAT

JOSEP M. PONS I GURI, *IN MEMORIAM*

Vaig conèixer el senyor Pons l'any 1967, amb motiu de la participació conjunta, ell com a advocat, jo com a aparellador, en els treballs de la partició d'una important herència indivisa, que ell amb el seu bon fer i la seva capacitat jurídica, resolgué satisfactòriament, amb la meva col·laboració tècnica.

Així va néixer la nostra amistat, que es reforçà en gran manera quan l'any 1974 vaig començar a ocupar-me del Museu Arxiu, quan va conèixer les arrels arenyenques de la família de la meva dona i quan, a l'entorn del 1980, vaig assistir a les magistrals classes de paleografia que impartia dos vespres a la setmana a l'Arxiu Fidel Fita d'Arenys de Mar, la seva vila, de la qual, sense cap mena de dubte, era memòria històrica.

Sobre el Museu Arxiu, sempre va ésser col·laborador i amic, assessorant, ajudant a traduir i interpretar textos antics, participant en les nostres activitats i publicant articles als nostres *Fulls*.

Fa molt poc, en l'editorial de la nostra publicació del passat mes d'abril, celebràvem que hagués obtingut la Medalla President Macià, com a reconeixement al seu treball constant i intens. Aleshores dèiem que no calia pas ponderar la seva tasca realitzada en el camp de la història del dret català medieval, particularment del dret canònic i del consuetudinari, o sobre els antics vescomtats de Cabrera i de Bas, o sobre les arrels històriques de la comarca de la Selva, i també, pel que fa a l'estudi de l'art notarial, la paleografia, les advocacions i patrons locals i, encara, sobretot, sobre la docència nàutica a Arenys de Mar.

I ara, en el moment del seu traspàs, ocorregut el dia 4 de l'actual mes de gener, reiterem la vàlua, la categoria i el mestratge del senyor Josep M. Pons i Guri, advocat excel·lent, eminent historiador del dret i historiador de mèrit.

Manel Salicrú i Puig
Director del Museu Arxiu de Santa Maria

RAMON REIXACH I PUIG, PREMI ILURO 2005

El jurat qualificador atorgà el Premi Iluro, corresponent a l'any 2005, al treball *«Els pares de la República». El patronat com a cultura política a la Catalunya urbana moderna. Mataró, segles XV-XVIII*, redactat pel senyor Ramon Reixach i Puig, llicenciat en Ciències Econòmiques i membre actiu de l'Equip del Museu Arxiu.

Ramon Reixach, a partir d'una acurada investigació, especialment als fons del Museu Arxiu, estableix les interrelacions de les famílies mataronines més importants durant els segles XVIII i XIX, sense les quals no es pot entendre el creixement econòmic de la ciutat en aquella època.

L'Equip del Museu Arxiu el felicita molt cordialment.

INSTÀNCIA PRESENTADA A L'AJUNTAMENT DE MATARÓ

Pel seu interès, pel que fa referència al patrimoni arquitectònic de la ciutat de Mataró, reproduïm el text de la instància que Josep Antoni Cerdà Mellado, llicenciat en Geografia i Història, Joan Giménez i Blasco, doctor en Història Moderna, i Eulàlia Puigderrajols Ibern, llicenciada en Geografia, han tramès a l'Ajuntament de Mataró:

«La ciutat de Mataró va ser definida, ja pels cronistes del segle XIX, com una ciutat industriosa. Aquest qualificatiu, emprat sens dubte amb intenció elogiosa, amagava una realitat menys evident. La implantació –molt primerenca– de la industrialització, menà un canvi radical del paisatge urbà per atènyer les noves necessitats de la ciutat, amb la creació d'un gran nombre de centres fabrils i residències per a les noves classes emergents: la burgesia i el proletariat.

Aquesta transformació es féu a costa de molts dels elements que havien definit l'anterior model de la ciutat, basat en el predomini del comerç, l'agricultura, el treball artesanal, així com amb la presència d'una petita noblesa local. Per citar sols un exemple molt gràfic, a la dinovena centúria s'enderrocaren –enmig de proclames inflamades a favor del «progrés»– els portals i alguns trams de les muralles i baluards de les defenses de la vila. Paradoxalment, enguany, l'Ajuntament de la ciutat –en una elogiosa tasca de restitució al patrimoni comú– ha restaurat un important tram dels murs que els pics i les pales dels progressistes del segle XIX no arribaren a enderrocar. Així, el segle de la industrialització catalana marcà la primera escomesa contra el patrimoni monumental de la nostra ciutat.

Una segona envestida vingué aconduïda pels aires de «desarrollisme» de les darreres etapes del franquisme. Amb la impunitat en què es movien els jerarques del Movimiento, s'enderrocà una de les torres de defensa més bella del litoral maresmenc, juntament amb la casa senyorial dels Llauder, que li donava nom. En aquells mateixos paratges les màquines destruïren, entre d'altres, les zones industrials de la vil·la romana de la Torre Llauder; les restes que se'n salvaren estan avui catalogades com a bé cultural d'interès nacional. Per les mateixes dades s'enderrocà, en ple nucli urbà, la mansió dels Xammar, per construir-hi el que probablement ha estat un dels edificis públics més deplorables que ha tingut la ciutat de Mataró. Primer fou destinat a mercat, sense que mai es materialitzés aquesta funció. Posteriorment, s'hi intentà establir una escola universitària que tampoc reeixí i, finalment, després de ser destinat a dependència municipal, fou enderrocat i esdevingué un espai públic. Si això no fos prou significatiu, sols caldria afegir-hi que, per construir aquest nefast edifici, es destruïren les termes romanes d'Iluro i les excavadores –amb total impunitat– destrossaren els mosaics d'*opus tessellatum* que foren recollits fragmentàriament de l'abocador d'escombraries pels membres de la Secció Arqueològica del Museu Municipal, aleshores dirigida per Marià Ribas i Bertran.

La transició vers la democràcia féu renéixer l'esperança que el patrimoni monumental de la ciutat –ja molt malmès– restaria definitivament protegit. S'endegaren diferents actuacions que culminaren amb l'elaboració d'un catàleg del patrimoni local que calia preservar. Tanmateix, i davant l'astorament de les persones interessades, els resultats prompte demostraren que els atemptats seguien materialitzant-se. Un dels elements més emblemàtics fou la destrucció del teatre Clavé, del qual, malgrat totes les prevencions i declaracions públiques, sols restà dempeus la façana. Seguiren altres casos clamorosos. Les ceràmiques catalogades que decoraven la desapareguda impremta Vilà, mai més no es reintegraren al seu lloc original després d'haver estat autoritzades les obres en l'edifici.

La remodelació de l'edifici senyorial de Can Palauet per convertir-lo en seu de l'Arxiu Comarcal, passarà als annals de l'arquitectura local com un dels testimonis més pregons d'una forma manifassera de fer arquitectura amb el més absolut menyspreu a la dignitat dels edificis històrics. La reacció dels ciutadans que es consideraren agreujats, provocà una sentència judicial de rectificació d'algunes barrabassades més, que encara, tot i el temps transcorregut, l'Ajuntament de Mataró no ha corregit. Les obres realitzades a l'antic Ateneu malmeteren irremeiablement un dels edificis més bells de la Riera mataronina. Altres intervencions molt poc curoses amb el llegat històric de la ciutat serien les de les façanes de les esglésies de Sant Josep i de l'Hospital i la substitució de l'escut de la vila que coronava la font de la Plaça Gran per una maldestra imitació, mentre que, de l'original, sembla haver-se'n perdut la petja.

La casa natal de Miquel Biada, promotor del primer ferrocarril de la península, ha estat darrerament enderrocada enmig de nombrosos testimonis d'enuig ciutadà. Davant de les queixes, algú indicà que la casa com a tal no formava part del patrimoni local, sinó solament la placa que recordava l'efemèride.

En els moments actuals, la manca de sòl edificable en el terme de Mataró ha portat els promotors immobiliaris a exercir una intensíssima pressió sobre el nucli urbà, fruit de la qual és l'enderroc sistemàtic de les tradicionals cases de cós i l'adaptació d'algunes naus industrials per construir-hi habitacles amb una permissivitat que satisfà els nombrosos interessos dels promotors immobiliaris més exigents. Aquesta extraordinària pressió especuladora, està modificant substancialment tot el paisatge de la ciutat. Una de les cases més antigues de la Riera mataronina, l'antiga casa Cabanyes –que durant molts anys hostatjà la casa comercial Parull, un magnífic exemplar del segle XVII– llueix en aquests moments el flamant cartell que anuncia una promoció immobiliària. Sembla que la finca veïna immediata, exemplar de casa del segle XIX, d'estil neoclàssic, patirà el mateix destí. És ben cert que, si no es posa fre a aquesta situació, al vianant que, anys a venir, passi per la Riera, se li farà difícil concebre que aquest espai públic fou l'artèria vital de la ciutat d'ençà l'edat moderna, atès que les edificacions hauran estat substituïdes, majoritàriament, per l'arquitectura del darrer quart del segle XX.

Amb tots aquests antecedents, el Consell Municipal del Patrimoni Arquitectònic i Ambiental de Mataró, en la seva sessió del 17 de maig d'enguany estudià, entre d'altres temes, el projecte de la casa Feliu de la Penya-Sisternes presentat pels seus promotors. L'esmentat Consell –a la vista dels informes elaborats per la part interessada i defensats pel seu mateix autor, membre del Consell– prengué l'acord d'autoritzar el que, malgrat totes les matisacions i prevencions introduïdes significa, a la pràctica, la demolició de l'edifici.

Per comprendre la significació d'aquest immoble, són imprescindibles algunes pinzellades històriques.

L'etimologia del cognom és rellevant en aquest cas. En els segles centrals de l'edat moderna, la cota més alta de la vila respecte del Rierot o del Camí Ral era coneguda amb el topònim de «la penya». D'ací el nom de la baixada de les Espenyes. Alguns llinatges notables del moment, com els Roig o els Feliu, incorporaren al seu cognom aquest locatiu, esdevenint així els Roig o els Feliu de la Penya.

L'immoble en qüestió –Can Sisternes–, casa pairal dels Feliu de la Penya, fou construïda al bell mig de la davallada de «la penya» i aquesta ubicació configurà, durant generacions, el *cognomen* de la família, documentat d'ençà del segle XIV i que, en el tombant dels segles XVII i XVIII, donà personatges de tant de relleu per a la història de Catalunya com Narcís Feliu de la Penya, pertanyent a la branca barcelonina d'aquesta nissaga.

Narcís Feliu de la Penya, historiador i advocat, mort el 1712, ha estat considerat pel professor Joaquim Albareda el cervell del partit austriacista a Catalunya i un dels personatges cabdals de la represa econòmica de finals del segle XVII. Els seus projectes econòmics teoritzaven sobre un model de societat per a Catalunya proper al d'Holanda, basat en un sistema mercantil proteccionista. En el *Fènix* defensava la participació dels catalans en el comerç amb Amèrica. Finançà tallers i fàbriques per incorporar a les indústries locals els avenços tecnològics que li comunicaven una xarxa d'espies que bastí a nivell europeu.

Segons l'historiador mataroní Francesc Costa, en el segle XVIII la branca mataronina dels Feliu de la Penya emparentà amb els castellonencs Sisternes. Així, Manuel Sisternes i Feliu de la Penya (1728-1788) fou fiscal del Supremo Consejo y Cámara de Castilla i esdevingué un dels il·lustrats de confiança de Carles III, autor d'un treball titulat *Idea de la Ley Agraria Española* i d'altres obres de caire reformista, com *Proyecto o establecimiento de asistir a los enfermos pobres en sus casas sin necesidad de ir al hospital* o *Memorias de la Academia de Chalons, sobre los medios de extirpar la mendicidad.* També traduí obres literàries franceses. Manuel de Sisternes i de Foixà (1816-1876) fou alcalde de Mataró entre els anys 1854-1856. El 1860 rebé a casa seva el general Joan Prim. Participà activament en la Junta Revolucionària de Mataró, formada el setembre de 1868. Fou regidor del primer Ajuntament elegit per sufragi universal de la història local, i el mes d'octubre de 1869, se li encomanà novament el càrrec d'alcalde.

Emili de Sisternes i Bruguera (1850-1908) fou advocat i, en diversos períodes, actuà de jutge municipal. Vinculat al partit liberal, posseïa una notable col·lecció d'armes antigues i armadures, i l'any 1890 era de la lògia maçònica, instal·lada a Mataró amb el nom de Gutemberg.

Ernest de Sisternes i Bruguera (1852-1932) metge cirurgià, publicà a *El Mataronés* un article sobre la *trichina spiralis* l'any 1879. El 1913 la premsa es feia ressò d'un procediment anestèsic de la seva invenció. També fou compositor.

A aquests elements històrics caldria afegir-hi que les prospeccions arqueològiques realitzades a la zona del jardí han posat al descobert l'existència de murs d'època romana d'una alçada d'uns dos metres, així com l'existència en el subsòl d'un o més hipogeus.

Amb tots aquests antecedents, hom pot constatar que la casa Feliu de la Penya-Sisternes condensa en els seus murs dos mils anys de la vida mataronina.

En l'acta esmentada del Consell Municipal de Patrimoni Arquitectònic i Ambiental de Mataró, s'hi pot llegir:

> «En sessions anteriors del Consell i a partir d'un avantprojecte, s'havia arribat a la conclusió que no calia conservar l'ornamentació i bona part d'acabats i decorats interiors, perquè eren fruit d'actuacions posteriors d'èpoques i estils ornamentals diferents sense una coherència global. En canvi, es va donar valor a porcions o elements puntuals de l'edifici com és la façana, l'entrada, la tribuna de la façana posterior, la sala pintada del costat de ponents de l'edifici i l'hipogeu situat sota al pati. Les obres de conservació incloïen les parets límits i divisòries de les crujies de l'edifici i, en canvi, calia enderrocar quasi tots els sostres només amb algunes excepcions resoltes amb volta.»

D'aquestes afirmacions és molt discutible el criteri de menysprear elements ornamentals i d'estil pel fet que corresponen a èpoques i estils ornamentals diferents. En un edifici amb una llarga història com el que comentem, el pas del temps s'ha manifestat d'ençà el segle XV en una pluriformitat d'elements decoratius i constructius que, precisament, contribueixen a posar de relleu el caràcter de llegat històric de tot el conjunt. S'aplicaria aquest mateix criteri *strictu sensu* a Santa Maria de Mataró?

Malgrat aquest punt, però, la resta de plantejaments són, al nostre entendre, assumibles, raonables i respectuosos amb l'entitat històrica de l'edifici.

Tanmateix, després d'unes prospeccions i d'uns informes que parlen de manca de fonamentació en la major part de les parets i de l'existència d'un desplom a la façana, l'arquitecte dels promotors, atenent la voluntat dels propietaris de convertir les finques 15, 15 bis, 17 i 19 del carrer de Sant Simó en habitatge plurifamiliar i, per tal d'obtenir les garanties d'estabilitat necessàries

> «(...) mostra una nova proposta d'intervenció en l'edifici que plantegen els promotors i actuals propietaris, que consisteix bàsicament a enderrocar els edificis núms. 17 i 19, actualment catalogats, i aixecar un edifici de nova planta que inclouria la reposició en alguns casos i la reconstrucció en altres, dels elements que el Consell va valorar d'imprescindible conservació.»

L'esmentat Consell, després de debatre la proposta, arribà a la següent conclusió:

> «Donades les mancances físiques i materials de l'edifici que impedeixen garantir les condicions d'estabilitat exigides a qualsevol edifici destinat a habitatges, ús que legalment s'hi pot establir, s'està d'acord que s'enderroqui en la seva totalitat. Aquesta interpretació no vol dir que l'edificació es consideri en ruïna actualment, sinó que no pot garantir les condicions necessàries de seguretat i estabilitat per assumir les noves necessitats.»

Així doncs, un edifici catalogat com a bé històric d'interès local pot ser enderrocat perquè el seu estat –cal retenir que la part central de l'edificació es deuria construir a finals del segle XVI o primera meitat del XVII– no permet bastir-hi un edifici plurifamiliar, altrament apartaments de luxe, amb els criteris d'habitabilitat del segle XXI. Com a ciutadans d'aquest país, assumim plenament les següents afirmacions:

> «El patrimoni cultural és un dels testimonis fonamentals de la trajectòria històrica i d'identitat d'una col·lectivitat nacional. Els béns que la integren constitueixen una herència insubstituïble, que cal transmetre en les millors condicions a les generacions futures. La protecció, la conservació, l'acreixement, la investigació i la difusió del coneixement del patrimoni cultural és una de les obligacions fonamentals que tenen els poders públics. Llei 9/1993, de 39 de setembre, de Patrimoni Cultural Català.»

Per tant, emparant-nos en aquests criteris, considerem que l'enderrocament de l'edifici, malgrat totes les prevencions recollides en l'acord del Consell del Patrimoni sobre desmuntatge amb cura, protecció, obtenció de motlles i mostres de colors, etc. s'oposa frontalment a la voluntat del legislador que, en l'article 25, declara de forma meridiana:

«Els propietaris, titulars d'altres drets reals i posseïdors de béns culturals d'interès nacional o béns catalogats, els han de preservar i mantenir per assegurar la integritat de llur valors cultural. L'ús a què es destinin aquests béns, ha de garantir-ne sempre la conservació. Els béns culturals d'interès nacional i el béns catalogats no poden ésser destruïts.»

Per si no fossin suficients aquestes manifestacions, a l'article 32 es proclama que els béns immobles d'interès nacional:

«només es poden enderrocar, parcialment o totalment, si han perdut els valors culturals que es van prendre en consideració a l'hora de qualificar-los. Prèviament a l'enderrocament dels immobles, cal haver fet els tràmits necessaris per a deixar-ne sense efecte la declaració.»

Arran d'aquests dos articles, hom pot plantejar les següents qüestions. La intervenció proposada pels promotors de l'obra garanteix la integritat del seu valor cultural? No, al nostre entendre.

L'enderroc i posterior construcció de l'edifici és una estratègia totalment obsoleta que es contradiu frontalment amb la deontologia de la preservació del patrimoni. La destrucció de l'edifici és un procés absolutament irreversible i la seva nova construcció podria tenir un valor cultural similar al de qualsevol parc temàtic de moda. Si aquesta fos la filosofia comunament acceptada, hauria calgut tot l'enrenou que s'originà arran de les troballes barcelonines del Born, on s'havia d'ubicar la biblioteca provincial? Fer-ne una reconstrucció virtual hauria estat suficient.

En segon lloc, –tot i que la casa Feliu de la Penya-Sisternes no sigui un bé d'interès nacional– si s'accepta la seva demolició, ¿com, per quina raó i en quines circumstàncies l'esmentat edifici ha perdut els valors culturals que varen aconsellar en el seu dia la seva catalogació dins del patrimoni protegit de la ciutat?

Si les raons exposades no fossin suficients per defensar la nostra posició, hi ha altres arguments que no poden ésser menystinguts per les autoritats locals, atès que es tracta de les consideracions que féu l'arquitecte Antoni González Moreno-Navarro, cap del Servei del Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona, a petició de la Secció Tercera de la Sala del Contenciós Administratiu del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, referent al recurs núm. 1643/94, base de la sentència posterior, tribunal encarregat de jutjar els estralls realitzats a Can Palauet. Així, a l'informe, s'hi pot llegir:

«Si es projectés avui (1996) la intervenció en Can Palauet, és evident que el plantejament hauria de ser molt diferent. En primer lloc, s'haurien de programar els treballs en el seu ordre lògic i racional. En segon lloc, els estudis previs amb un abast suficient, en dues fases successives de prediagnòstic i diagnòstic, i amb coordinació entre ells, els de caràcter històric (arqueològic, documental, i històrico-artístic i històrico-constructiu), els de caràcter físico-constructiu (anàlisi de la seguretat, patologies, terreny, etc.) i els de caràcter sociològic i significatiu.

Després, un equip pluridisciplinar hauria d'haver estudiat el programa d'usos intervenció en funció d'aquest nou ús acceptable, però també dels valors documentals a conservar o revalorar. Tan sols llavor s'hauria començat a parlar del projecte arquitectònic proposat (sospesant la seva idoneïtat) i hauria d'haver definit els criteris de la...»

L'arquitecte expressà el seu parer amb una contundència que no admet pal·liatius.

«Com a conclusió, es pot afirmar que la restauració de Can Palauet de Mataró a començaments de la darrera dècada del segle va ser plantejada des d'uns criteris ja llavors caducats de d'un punt de vista teòric, però encara vigents en la pràctica habitual...

Els projectes referits, i l'obra que se'n va derivar, van ser concebuts amb uns criteris d'intervenció en els monuments derivada d'una actitud que havia estat molt estesa en la cultura arquitectònica catalana i espanyola dels primers anys vuitanta, que tot i que estava ja en crisi en el moment de redactar-se aquests projectes, es mantenia vigent en alguns ambients professionals...»

En la gestió del nostre patrimoni monumental caldrà ensopegar dues vegades en la mateixa pedra per aprendre'n la lliçó?

A la vista del tot el que s'ha exposat més amunt i considerant que la casa Feliu de la Penya-Sisternes és el darrer exemplar ben conservat de les antigues residències de l'aristocràcia local mataronina; considerant que –en paral·lel a les troballes arqueològiques suara esmentades del Born de Barcelona, mereixedores d'un debat tan important sobre la gestió del patrimoni a Catalunya– la casa Feliu de la Penya-Sisternes no sols és contemporània a les restes esmentades sinó que fou la casa pairal d'un dels ideòlegs que recolzaren

el conflicte que enfrontà Catalunya amb Felip V; considerant que, a diferència de les restes del Born, la casa Feliu de la Penya-Sisternes es troba en un estat envejable per comprendre un hàbitat nobiliari d'aquesta època

DEMANEN

Que l'esmentat casal sigui tractat amb els mateixos criteris científics i històrics que plantejà el tribunal que sentencià el cas de Can Palauet.

Per la qual cosa sol·licitem que, abans d'autoritzar l'enderroc, segons el projecte dels promotors, el Consell Municipal del Patrimoni Arquitectònic i Ambiental de Mataró tingui a bé demanar el parer dels especialistes en restauració d'algun organisme públic, bé de la mateixa Generalitat de Catalunya, bé de la Diputació de Barcelona i, a la vista d'aquests, es prengui al decisió més adient per a la salvaguarda del patrimoni de la ciutat.

Mataró, 23 de novembre de 2005

Josep Antoni Cerdà i Mellado
Joan Giménez i Blasco
Eulàlia Puigderrajols i Ibern

EXPOSICIÓ DE CERÀMICA CATALANA

El passat dia 18 de novembre s'inaugurà l'exposició *Rajoles catalanes* a l'estatge del Museu Arxiu, que incloïa la col·lecció pròpia de la institució.

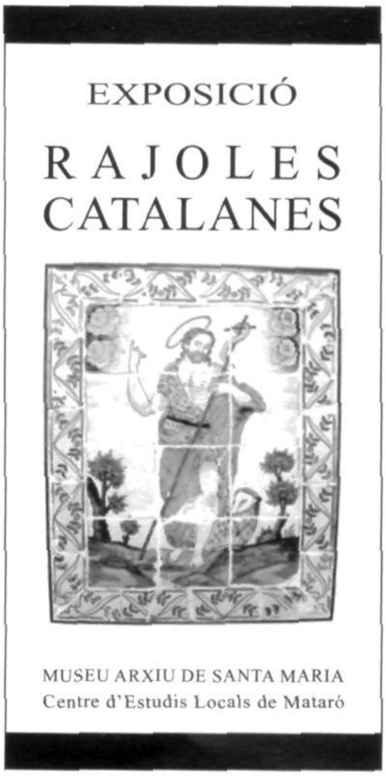

Tal com deia el programa de mà, cal precisar que les col·leccions del Museu Arxiu de Santa Maria es formen i s'han format a partir de múltiples, diverses i constants aportacions i donatius, i que així s'ha format la col·lecció de rajoles.

El Museu Arxiu conserva algunes peces, molt poques, procedents del recinte de Santa Maria, de l'escala del cambril del Roser (segle XVIII) i d'unes dependències enderrocades, de l'hort del Rector (segle XIX).

Totes les altres rajoles vénen de donacions, entre les quals destaca el conjunt que representa sant Joan (segle XVIII), procedent d'una casa de la plaça Xica, donatiu dels senyors Marcel·lí Llinàs i Francesca Barrios i, sobretot, la més recent i important, el conjunt donat pels familiars del senyor Antoni Nogueras i Tarridas, un dels mestres d'obres més notables del Mataró del segle XX, que havia recollit i conservat tota mena de rajoles en el curs del seu exercici professional.

La mostra presentava la pràctica totalitat del fons de rajoles del Museu Arxiu. I, a més, peces de ceràmica moderna diversa, entre les quals destacava una toba procedent d'una teulada del carrer de Sant Josep, que té gravada la representació d'un portal de muralla, molt possiblement el del carrer de Sant Josep, donatiu del mestre d'obres Valentí Ocerans.

Inauguració de l'exposició *Rajoles catalanes*. Museu Arxiu de Santa Maria. Arxiu d'Imatges.

XXII SESSIÓ D'ESTUDIS MATARONINS

Tingué lloc el dia 19 de novembre de 2005. S'hi presentaren les següents comunicacions, la major part comentades pels propis autors.

«Sobre algunes llegendes i tradicions referents al dolmen de Can Boquet (Vilassar de Dalt)», de Ramon Coll i Monteagudo i Jordi Montlló i Bolart.

«El material amfòric del Museu Fidel Fita (Arenys de Mar)», d'Ester Albiol López, Ramon Bruguera Riera i Eugeni Burgueño Villarejo.

«D'Ilturo a Alarona», de Joan Bonamusa i Roura.

«Sobre unes singulars peces ceràmiques de Torre Llauder (Mataró)», de Joan Francesc Clariana i Roig.

«Els Desbosch: promotors d'obres d'art en temps del gòtic», de Joaquim Graupera i Graupera.

«La inquisició contra Bernat Moret, batlle de Mataró. 1560», d'Antoni Llamas i Mantero.

«Les condicions de treball al Maresme durant els segles XVII i XVIII», d'Alexandra Capdevila Muntadas.

«Dades de la casa, i dels seus successius propietaris, on s'estava sant Josep Oriol quan anava a Mataró», d'Antoni Martí i Coll.

«Les Esmandies: Un casal i una família (segle XVIII)», d'Enric Subiñà i Coll.

«La inspecció de l'ensenyament primari de 1841 a Mataró, feta per Laureà Figuerola», de Montserrat Gurrera i Lluch.

«El teatre del segle XIX al Maresme.Teatres, companyies, actors i circuits teatrals (1859-1895)», de Jaume Vellvehí i Altamira.

«Josep Pujol i Rius, un escolapi mataroní (1859-1921)», d'Anna Comas i Valls.

«Breu notícia d'escriptors del Maresme», de Josep Puig i Pla.

Margarida Colomer llegint la seva comunicació. Museu Arxiu de Santa Maria. Arxiu d'Imatges.

«Homes i dones del PSUC (1)», de Margarida Colomer i Rovira.

«La dona excursionista a Mataró (1921-1962)», de Vicenç Arís i Julià.

«Personatges de Sant Vicenç de Montalt: Juli Marial, Josep Casas, Toni Sors i el capità Deschamps», d'Antoni Buch i Esteban.

«Les eleccions a Mataró durant la Generalitat Republicana, 1931-1936», de Josep Xaubet i Vilanova.

«La repressió a Santa Susanna, Malgrat i Palafolls (1936-1939)», de Jordi Amat i Teixidó.

«La Cruz de los Caídos, d'Arenys de Munt», d'Agustí Barrera i Puigví.

«Madrigalistes d'Iluro (1946-1947). Una experiència coral irrepetible», de Nicolau Guanyabens i Calvet.

«Noves fonts per a l'estudi de la història del territori i l'urbanisme», d'Alexis Serrano Méndez.

És previst que, coincidint amb la *XXIII Sessió d'Estudis*, la que correspon a aquest any, s'editin les comunicacions presentades.

NOTÍCIA DE DONATIUS RECENTS

Cal esmentar, en primer lloc, el llegat testamentari de documentació diversa, pròpia del senyor Francesc de P. Enrich i Regàs, que han lliurat al Museu Arxiu els seus hereus.

Igualment, cal fer constar el donatiu d'un important conjunt de rajoles decorades (segles XVIII a XX), fet per les senyores Montserrat i Margarida Nogueras i Cardoner.

I també el donatiu fet per la senyora Maria Rosa Soler i Surinyach, de documentació del músic Jaume Marquès i Oliveras (Mataró 1800-1882), que va residir temporalment a Cuba.

ESTUDIS

Mataró té dedicat un carrer al seu destacat fill Joan Baptista Balansó i Boter. Ara, el nostre col·laborador dóna a conèixer el *Technopenio épico,* una composició poètica, que fa un llarg relat del combat que la nau del patró mataroní lliurà l'any 1757 contra una mitja galera corsària.

EL *TECHNOPENIO ÉPICO*: UNA COMPOSICIÓ POÈTICA SOBRE EL COMBAT DEL PINC *SANT ANTONI,* DEL PATRÓ JOAN BAPTISTA BALANSÓ, I UNA GALIOTA CORSÀRIA ALGERIANA EN AIGÜES DE PALAMÓS L'ANY 1757

Com ja és sabut, el patró mataroní Joan Baptista Balansó i Boter (1699-1778), patronejant el pinc *Sant Antoni de Pàdua*, de 3.000 quintars,[1] es destacà, l'any 1757, en apresar en combat una mitja galera corsària algeriana en aigües de Palamós. El rei, Ferran VI, manà encunyar una medalla commemorativa d'aquest episodi i disposà, a més, que se'n lliurés un exemplar d'or a Balansó, «por embidiable timbre de su persona, honrra de su familia i estímulo común», segons que llegim al despatx de la seva imposició. Pel novembre de 1758, la medalla li va ésser imposada personalment, a Barcelona, pel capità general de Catalunya, el marquès de la Mina. La susdita autoritat afegí a tan distingida distinció la concessió del «adorno y porte de la Espada», com implícita a la reial mercè que havia estat atorgada al mataroní.[2]

EL RELAT DELS FETS SEGONS LA *GACETA DE MADRID*

Abans que tot, per conèixer com s'esdevingueren els fets, convindrà veure la notícia que en publicà la *Gaceta de Madrid*, el 12 de juliol de 1757:

«El dia 25 de Junio entró en el Puerto de Barcelona, viniendo del de Marsella, cargado de Mercaderias, el Pingue nombrado *S. Antonio,* su Patrón Juan Balansó, natural de Mataró, su porte de 100 Toneladas, con 4 Cañones de calibre de à 4, los 3 montados, 15 Hombres de Tripulación y 2 Passageros, uno de ellos D. Angel de la Fontana, Ayudante Mayor del Regimiento de Infantería de Castilla y el otro el P. Fr. Gaspar de S. Onofre, Carmelita Descalzo. Este Pingue en su viage, y hallándose el dia 22 a las cinco de la mañana en la Costa de Gerona, entre Palamós y Cabo de S. Sebastian, se vió cargado a Vela, y Remo de àzia el Cabo de Bagur por una media Galera, que al principio discurrieron ser algun Armador Francès; pero entrando luego en recelo de que fuesse Argelino, el Patrón consultó con los Pasageros, y Tripulación sobre el partido que debian tomar; y habiendo abrazado todos, el valeroso de sacrificarse, ó vencer, sin embargo de que podian haverse abrigado de la tierra, de que no distaban una milla, se dispusieron al Combate, y recibieron el que les libró la media Galera con tan buena disposición, y constancia, que manteniéndole obstinadamente de una y otra parte por espacio de dos horas, lograron por fin dar un Cañonazo en

Anvers i revers de la medalla reial commemorativa del combat del pinc de Joan Bautista Balansó amb la galiota algeriana (1757). Clixé J. Vinardell (Museu Arxiu de Santa Maria. Mataró).

el Depósito de la Pólvora de la media Galera, que hizo volar su Popa, y que se fuesse a pique, salvándose sólo los Moros, que nadando pudieron llegar a tierra; porque el Cathalán con cauta prevención y por el riesgo de sanidad, no quiso recogerlos; bien que por no faltar a la caridad se arrimó a la Costa y avisó para que saliessen a recibirlos, como con efecto los Regidorss de Palafurgell, y Palamós recogieron hasta 43, que han puesto en Quarentena.

La media Galera era tripulada con más de cien Hombres, entre ellos seis Turcos, y quatro Colorios; traía cinco Cañones, seis Pedreros y seis Trabucos gruessos; su Arraez *Allarreys*, hombre señalado, fue herido en la función, y aunque llegó a nado a la orilla, murió de allí a poco ya desangrado. El Rey nuestro Señor, luego que fue informado de tan heroyca acción manifestó el agrado que le ha merecido, concediendo al Patrón del Pingue una pensión de doce escudos al mes por los dias de su vida, y una Medalla: ha mandado gratificar a la Tripulación con docientos doblones, además del valor de los Moros, y Efectos de la Embarcación, que se ayan recogido».[3]

LA NARRACIÓ POÈTICA DEL *TECHNOPENIO ÉPICO*

El combat sostingut pel pinc de Balansó amb la mitja galera corsària, també donà peu a la inspiració d'un curiós treball poètic, que és el que avui donem a conèixer. Es tracta d'una composició acròstica, de 36 octaves, titulada *Technopenio épico*, d'un llenguatge literari certament influït pel culteranisme, procliu a la metàfora i a les al·lusions mitològiques, dins d'una expressió rebuscada, sovint hiperbòlica.

D'entrada, el seu autor, Joseph Vallès, adreçant-se al lector, es justifica d'una manera tanmateix ben complicada:

«Pero tu bueno, o mal genio,
Crea que no busco fama.
En un Poema que se llama,
Como sabes, Technopenio:
Si *artificio* es *del ingenio*,
Sé que lo soy malo; y pues
Bueno es solo al que le ves
Ser Monte lleno de Apolo.
Quien de un llano afecto solo
Llevar de-*Jó-sé Valle-és*.»[4]

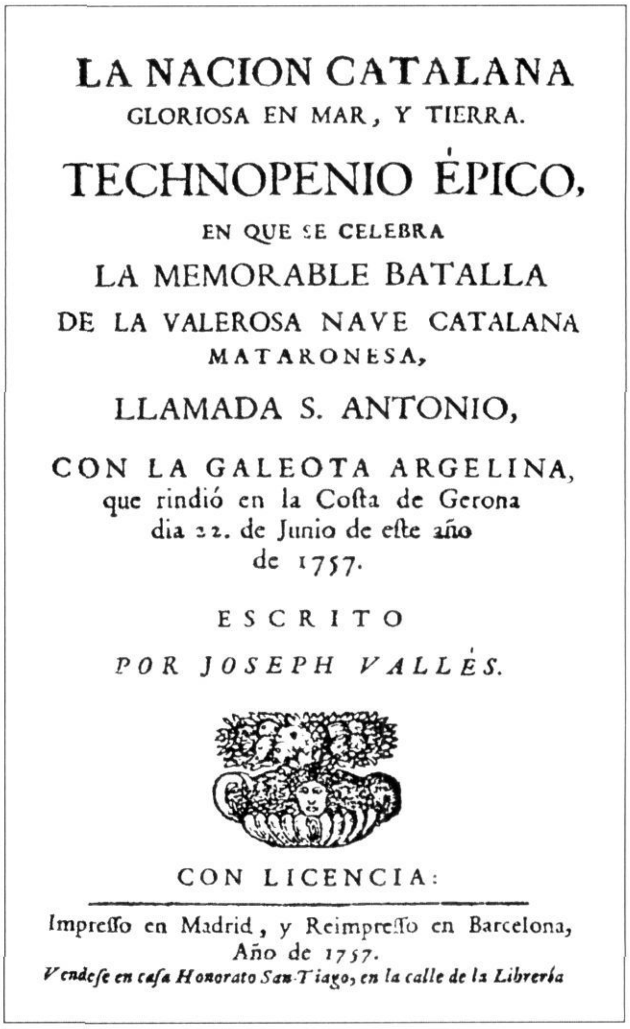

LA NACION CATALANA
GLORIOSA EN MAR, Y TIERRA.
TECHNOPENIO ÉPICO,
EN QUE SE CELEBRA
LA MEMORABLE BATALLA
DE LA VALEROSA NAVE CATALANA
MATARONESA,
LLAMADA S. ANTONIO,
CON LA GALEOTA ARGELINA,
que rindió en la Costa de Gerona
dia 22. de Junio de este año
de 1757.
ESCRITO
POR JOSEPH VALLÉS.
CON LICENCIA:
Impresso en Madrid, y Reimpresso en Barcelona,
Año de 1757.
Vendese en casa Honorato San-Tiago, en la calle de la Librería

Portada del *Technopenio épico*, relat en vers de la captura d'una galiota corsària, pel pinc del patró mataroní Joan Baptista Balansó (1757). (Totes les reproduccions que aquí publiquem del *Technopenio épico*, són cortesia del senyor Joan Gualbert de Balansó de Barcelona).

1. LA NACION CATALANA,
GLORIOSA EN MAR, Y TIERRA.
2. CELEBRASE LA MEMORABLE BATALLA
de la valeroſa Nave Catalana Mataroneſa,
llamada S. Antonio.

OCTAVAS.

1.

L — CE

Umbrera intelectual, con que amane
a propenſion, que al alma mas compla;
iquido nectar, que Aganipe ofre;
ocura cuerda, con que el hombre na:
iſonja racional, que no envile,
audable hechizo, que immortales ha;
uz remanente, y unica, que di
o infuſo, con que el Mundo fue feli.

2.

A — LE

Ti, furor Divino, que dar ſue
l Alma, porque métrica articú:
ti, ò Poesía! digo; à tí hoy ape
que de influxos tuyos me cumu:
ti te invoco, pues; haz que modé
plauſos, y que vitores modú
una hazaña glorioſa, aunque no igua
l merito, la voz que los propa.

3.

N — BRA

O sé ſi igual, en quantas Marte la,
unca el que à Daphne profuga requie,
i vió, ni ver podrá (en una pala)
i con mas explendor, ni menos quie:
obles recuerdos Clio à todos a,
o encontrarán, como la que hoy cele
uestra Nacion, del brio que la ſo,
i Naval, ni Terreſtre, mayor o:

A 2 — Al

Primeres octaves del *Technopenio épico*, amb el seu estil literari culterà, rebuscat.

4.

A — SE

L ir haciendo tras la Aurora eſ
ſtro mayor, que en ſu fulgor ſe abra
ſqua de oro el Zenith, que conſumieſ
l negro horror de la nocturna cla:
ntes dos dias, que el Natál ſe expreſ
nnuo del PRECURSOR, y que llegaſ
los tres de que el Sol ya ſe divi
l Cancro ennoblecer con que le pi.

5.

C — LA

Erca de Palamós, una Eſpaño
atalana Saetía, que ſe exha
ometa de los Mares ola à o
on el viento feliz, que la rega:
onoció que otra Nave hácia ella ſo
ortando el Mar venia, haciendo ga
omo de ir à inſultarla ſu caute
on diez y ocho por vanda, à remo, y ve.

6.

I — ME

Ncierto el Catalan, ſi ſerá te
nfiel Turbante; bien que la preſu
nclyta armada Lis, que haſta que que
apreſe Ingleſa Roſa, ſe confu:
nquieto ya de ver quan ágil re,
que ſiempre en ſu abordo el agua bru
ras en todos animoſo impri
ſolo que ſe tarde es lo que gi.

7.

O — MO

Rgulloſos Alarbes en eſtre
cupan la Galeota; à lo que, co
ſado Uliſes contra Poliſe
pone el Catalan ſierpes de plo:
quanto ſu valor heroico te
bſcurecer, ù el ponderarle to,
y à mi cargo, viendole tan ſu
ſrecerſe al Volcan, al plomo, y hu!

No

Un altre fragment del *Technopenio èpico*. Comença el combat entre el pinc català i la galiota corsària.

De fet, el contingut del poema no s'aparta gaire de la informació publicada per la *Gaceta*, que abans hem vist. Per això i per la seva extensió, ens haurem de limitar a donar a conèixer alguns dels fragments de més interès, a la vegada que prescindirem de la seva forma acròstica, tot completant els versos amb les lletres inicials i finals que els corresponen, per fer més entenedora la seva lectura.

Com la *Gaceta*, el *Technopenio* situa l'acció a trenc d'alba del 22 de juny, i ho fa prenent com a punts de referència la diada de Sant Joan i l'entrada del solstici d'estiu. Així ho descriu en la quarta octava, dins d'uns versos certament alambinats:

«Al ir haciendo tras la Aurora esse
astro mayor, que en su fulgor se abrase
asqua de oro el Zenith, que consumiese
al negro horror de la nocturna clase:
Antes dos dias, que el Natal se expresse
annuo del PRECURSOR, y que llegasse
a los tres de que el Sol ya se divise
al Cancro ennoblecer con que le pise.»

En aquells moments, navegant prop de Palamós, el pinc de Balansó (que classifica de sagetia) es trobà amb una nau, que tenia tot l'aspecte de posar-se-li en acció d'atac:

«Cerca de Palamós, una Española
Catalana Saetia, que se exhala
Cometa de los mares ola a ola
Con el viento feliz que la regala:
conoció que otra Nave hácia ella sola
cortando el Mar, venia haciendo gala
como de ir a insultarla su cautela
con diez y ocho por vanda, a remo y vela,

Balansó atacà el corsari: «Como osado Ulises» –llegim– «contra Polifemo opone el catalán sierpes de plomo». L'embarcació *enemiga*, explica, era una galiota amb 110 moros, amb «Doble Arraez que en la mano el Sable corage infunde en su esquadron terrible». Contra ells, divuit (comptant *passatgers i el capità) «son los nuestros» –diu–* «pero immoble Cid cada qual para facción tan noble». També afegeix que ultra la xurma, la corsària anava armada amb cinc canons, sis pedrers, a part de trabucs, alfanges, faca i cent fusells.

Tenint-la a tret, el pinc va disparar contra la galiota «tan bien» –llegim– «que a muchos, o los hiere, o mata; tanto el acierto fue, que aun la galeota estragos en su buque nota».

I en aquest moment el poeta s'inspira, s'enlaira, i es desfà en elogis en una hiperbòlica octava:

> «Aquí fue del Alarbe la querella;
> aquí del español el despreciaila;
> aquí el humo empañar la esfera bella;
> aquí cruzarse rayos de metralla;
> aquí esta Nave rechazar a aquella;
> aquí el estar dos horas en batalla;
> aquí el despecho de la infiel cuadrilla;
> aquí de un Catalán la maravilla».

I de seguit narra un cas insòlit. En ple fragor del combat, un mariner del pinc arrenca un canó, aixeca la seva curenya en braços, apunta la galiota, li posen foc al canó «y la bala a su pólvora da [de la galiota, s'entén], que es lo que anhela [el mariner]; arde, rebienta y todo el Buque buela».[5]

No cal dir que la victòria sobre el corsari, mereix una octava amb les millors lloances del poeta:

> «No es esta hazaña hasta hoy al Mundo nueva?
> No es ossadia no imitable, y brava?
> No es del valor de Cataluña prueva?
> No es hacer más que Alcides con la Clava?
> No es una acción que a lo immortal se eleva?
> No es no ser Español quien no alava?
> Niéguelo, o no la embidia a quien la escriva;
> Nauta valiente tu arrogancia viva!».

Dins del capítol dels elogis, no n'hi manquen per als dos passatgers que portava el pinc, Angel de la Fontana i el carmelita fra Gaspar de San Onofre. Per enaltir el primer, es val de la imatge del poderós rei assiri, i, per al segon, del carro de foc emportant-se el profeta:

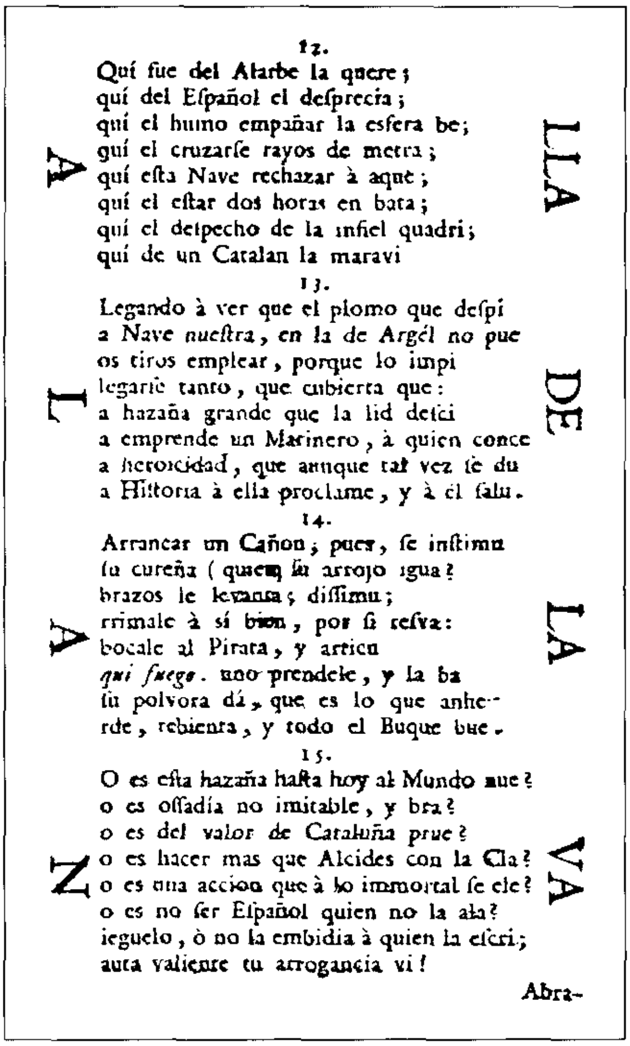
12.
Quí fue del Alarbe la quere;
quí del Eſpañol el deſprecia;
quí el humo empañar la esfera be;
quí el cruzarſe rayos de metra;
quí eſta Nave rechazar à aque;
quí el eſtar dos horas en bata;
quí el deſpecho de la infiel quadri;
quí de un Catalan la maravi
13.
Legando à ver que el plomo que deſpi
a Nave *nueſtra*, en la de *Argél no pue*
os tiros emplear, porque lo impi
legarie tanto, que cubierta que:
a hazaña grande que la lid deſci
a emprende un Marinero, à quien conce
a heroicidad, que aunque tal vez ſe du
a Hiſtoria à ella proclame, y à el ſalu.
14.
Arrancar un Cañon; puer, ſe inſtimu
ſu cureña (queen ſu arrojo igua?
brazos le levanta; diſſimu;
rrimale à sí bien, por ſi ſeſva:
bocale al Pirata, y artieu
qui fuego. uno prendele, y la ba
ſu polvora dá, que es lo que anhe-
rde, rebienta, y todo el Buque bue.
15.
O es eſta hazaña haſta hoy al Mundo nue?
o es oſſadía no imitable, y bra?
o es del *valor de* Cataluña *prue*?
o es hacer mas que Alcides con la Cla?
o es una accion que à lo immortal ſe ele?
o es no ſer Eſpañol quien no la ala?
ieguelo, ò no la embidia à quien la eſcri;
auta valiente tu arrogancia vi!
Abra-

LLA DE LA VA
A L A Z

La victòria del pinc sobre la galiota corsària, exaltada en el *Technopenio épico*.

> «Relámpagos vibrando, del aleve,
> ruina fueron los dos en cuanto cave.
> resueltos, sin cesar un punto breve
> respiraban terror en la otra Nave:
> rechazándole al Bárbaro, *Angel* save
> romper Senaqueribes; *Gaspar* beve
> rasgos a Elias, pues de fuego nuve
> rayos tiró contra el que a bordo suve».

Segons el *Technopenio*, com també ho porta la *Gaceta*, només es van poder salvar quaranta-tres tripulants de la corsària. Presos, se'ls posà en quarantena i vigilats a les poblacions més pròximes: «siendo Palaforgell, quien con cautela sirve con Palamós de centinela».

Dies després, el pinc de Balansó entrava victoriós a Barcelona, «donde con suma expressión» –llegim– «se le aplaude, honra y estima, el que a pesar de la Agarena llama, ensalzó a su Nación, Fe, Rey y Fama».

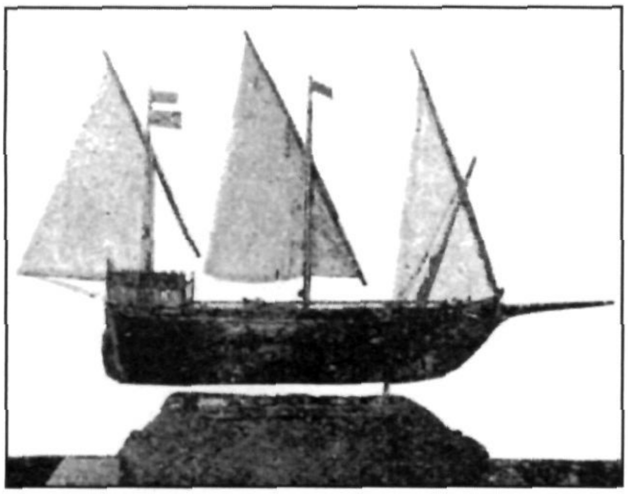

Reproducció en miniatura del pinc *Sant Antoni*.
(Treball del mataroní Joaquim Buch,
publicat a *Diari de Mataró*, 27 juliol 1932,
dins «Una medalla i un vaixell», de M.T. [Marçal Trilla]).

El poeta explica també que el rei va concedir a Balansó, -«ynclito nauclero», l'anomena-, una pensió i una medalla d'or, i que assignà a la tripulació una gratificació de 12.000 rals i la presa. L'autor aprofita aquesta ocasió per a compondre una octava fent un exaltat panegíric reial:

«Regia Piedad! munificencia expressa!,
razón es que la fama sonorosa,
remonte sus elogios hasta essa
república de Estrellas luminosa:
Reyne, viva: más tente afecto, cessa,
refiere lo que falta y su gloriosa
real Laudatoria dexa para musa
recomendable más, menos confusa».

El *Technopenio* no acaba ací, sinó que va afegint algunes notícies més, com el cas de l'arrais de la corsària, que va arribar nedant a terra, per morir-hi al cap de poc. De l'estat en què va quedar aquella nau, -que compara figuradament amb l'Etna-, en diu amb evident exageració: «Triste ceniza es ya, que ni aun ahuma todo aquel Mongibelo de Mahoma».

De banda de tot això, el poeta posa molt èmfasi a declarar com era de fàcil assolir qualsevol triomf si hom prenia *Antonio* (Sant Antoni) per protector. El pinc de Balansó portava aquest nom «y a él» [al sant] -explica- «con suma tierna fe su Patrón rinde su aroma; triumphar no es mucho pues, si con fiel llama titular suyo, y Tutelar le aclama».

A l'octava següent, explica incidentalment una altra gesta de Balansó que hauria esdevingut quatre anys abans. Aquí, però, la interpretació dels versos no resulta massa fàcil. Tot sembla indicar, però, que es tractaria d'un combat i rendició d'una altra nau, que li hauria costat al mataroní la pèrdua d'un fill.

Tres octaves més enllà, el *Technopenio* torna a lloar el triomf que acabaven d'assolir Balansó i els seus:

«Este el combate ha sido que canoros
exaltan de la fama los afanes.
Este el estrago de Argelinos Moros;
esto postrar los Libicos Titanes;
esto añadirse Mataró decoros,
en ser la Patria de estos Catalanes,
estos de *Balansó* los vencimientos,
estos de él, y los suyos los aumentos».

Les dues darreres octaves són dedicades a la Nació, a exaltar-la en els camps marcial, de les arts i les ciències, per acabar adreçant-li un encomi apoteòtic, que fa extensiu al rei i sant Antoni:

«A esse valor, que en el marcial proscenio
a Athenas puso un tiempo a tu dominio,
a esse en todas las Artes bello genio;
a esse en todas las Ciencias escrutinio:
alabe el Orbe en ti, y mi Technopenio,
admite, pues, es solo mi designio
aplaudir de propenso en testimonio,
a ti, a tu triumpho, a nuestro Rey y a *Antonio*».

Amb això posem fi a aquest breu resum d'un poema publicat per glossar la gesta del mataroní Joan Baptista Balansó i la seva gent. Ja hem explicat a l'inici que aquesta composició és d'un regust culterà, afectat. I és també rebuscat per la necessitat de resoldre, -seguint el model acròstic- uns versos condicionats a cada octava per una determinada lletra inicial i una, dues o tres lletres finals, que en el nostre cas són les que formen verticalment el títol del poema.

Joaquim Llovet

NOTES

1.- Segons l'acte de la patronia del pinc en favor de Joan Baptista Balansó, els parçoners (copropietaris) de l'embarcació i parts que hi tenien eren: Guillem Casamajor, *visitador* (inspector) dels pincs de la correspondència d'Itàlia (1/8), Francesc Prieto (1/8 i 1/32), Antoni Juncar (1/8), de Barcelona, Pere Joan Closas, ferrer (1/8), Pere Batlle, negociant (1/8 i 1/16), Joan Miller i Soler, negociant (1/16), Josep Moret, comerciant (1/16), Pere Molas, armer (1/32), Josep Castellet, comerciant (1/32), Maria Teresa Antunez, muller de Manuel Antunez, mestre d'aixa i Josep Sagarra, de Barcelona, amb una participació desconeguda, i Joan Baptista Balansó, patró de la nau (1/32). (Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (=AHPB), notari Vicenç Simon, 29 de març de 1755).

2.- Agraïm al senyor Joan Gualbert de Balansó de Barcelona la còpia d'aquest despatx.

Quant a la medalla, figura al seu anvers l'efígie del monarca i la llegenda: FERDINANDVS VI TERRA MARIQVE MVNIFICVS, i al seu revers una representació del combat entre el pinc de Balansó i la galiota corsària, amb la inscripció: IOANNI BALANSO CATALANO - MAVRICA NAVE INCENSA DEMERSAQVE - X KALENDAS IVLII MDCCLVII. Segons l'inventari *post mortem* de Joan Balansó, aixecat l'any 1778 la medalla d'or era d'un pes de cinc unces i mitja (Arxiu de la Corona d'Aragó, Arxiu Notarial de Mataró, 948, 22 desembre 1778).

3.- *Gaceta de Madrid*, 12 juliol 1757.

4.- *La Nación catalana, gloriosa en mar y tierra, Technopenio épico, en que se celebra la memorable batalla de la valerosa nave catalana, mataronesa, llamada S.Antonio, con la galeota argelina, que rindió en la costa de Gerona, dia 22 de Junio de este año de 1757. Escrito por Joseph Vallés.- Con Licencia.- Impresso en Madrid, y Reimpresso en Bacelons.- Año de 1757.- Véndese en casa Honorato San Tiago, en la calle de la Librería.* (Agraïm al senyor Joan Gualbert de Balansó de Barcelona, la còpia d'aquest llibret).

5.- La galiota, però, no s'enfonsà. Sabem que fou portada a Barcelona, on, per l'agost del mateix any, fou venuda en pública subhasta, amb tots els seus ormeigs, canons i pertrets, i se'n tragué 150 pesos senzills (AHPB, not. Vicenç Simon, 23 agost 1757).

Can Sisternes, l'antic casal de la família Feliu de la Penya de Mataró, és un dels pocs casals del segle XVII que s'han conservat fins al dia d'avui.

Tot i que el casal és catalogat amb la màxima protecció al Pla Especial del Catàleg del Patrimoni Arquitectònic de Mataró, sembla que la seva conservació no és pas garantida.

En l'article que segueix, Enric Subiñà i Coll, llicenciat en Història i membre de l'Equip del Museu Arxiu, documenta el casal i les famílies Feliu de la Penya i Sisternes.

CAN FELIU DE LA PENYA O CAN SISTERNES. UN CASAL BARROC A TRAVÉS DELS DOCUMENTS (SS. XVII-XIX)

EL CASAL ACTUAL

Per començar direm que, històricament, fins ben entrat el segle XIX, el casal que avui coneixem per can Sisternes s'havia anomenat can Feliu de la Penya, per ser el cognom de la família propietària fins a finals del segle XVIII, quan, per matrimoni, passà a mans dels Sisternes. En el nomenclàtor encara figura la baixada d'en Feliu, que és el tram que s'inicia a can Feliu de la Penya i finalitza al Rierot.

Can Feliu de la Penya fou, com a mínim, el casal familiar més gran de Mataró des del segle XVIII, ja que cap altre que tinguem documentat superava els cinc cóssos, un menys que can Feliu. De totes maneres, la majoria dels moltíssims casals barrocs del segle XVIII, s'han enderrocat o bé han estat totalment transformats, com can Sanromà del carrer de Bonaire (Casal Aliança), can Campllonch i Guarro (Cor de Maria, a la Riera), ca l'Arnau Cabanyes (la Riera cantonada al carrer de Sant Josep), can Vilallonga (plaça Gran), can Palauet (carrer d'en Palau), etc...

Can Sisternes (1983).
Fotografia Casanellas Gasull.
Museu Arxiu de Santa Maria. Arxiu d'Imatges.

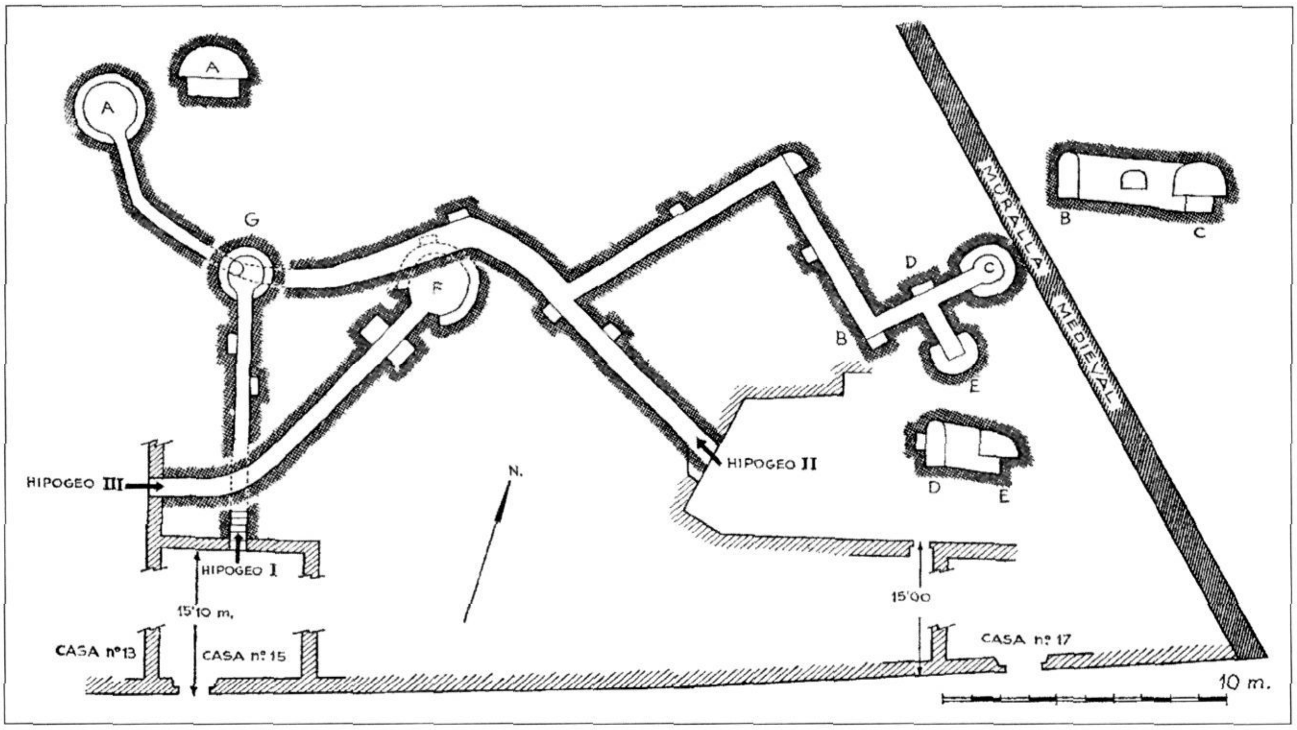

Planta dels hipogeus de can Sisternes. *Chthonia*, Centre International de recherches anhistoriques, núm. 3, 1964.

El casal actual de can Sisternes, amb la façana força malmesa, fet que ha obligat a protegir-la amb una xarxa per evitar possibles despreniments, és fruit de les importants reformes fetes segurament a finals del segle XVII, coincidint amb el nomenament de Francesc Feliu de la Penya com a Ciutadà Honrat de Barcelona (consta com a mínim tal i com el coneixem actualment des del 1712). Ja a la façana, s'observen dos portals grans (dels tres que havia tingut), i al damunt de cada un el balcó, tot fet amb pedra de molt bona qualitat, segurament de Montjuïc. Els altres tres cóssos tenen finestres en planta baixa i pis, aquest cop de granit del Maresme. Té cinc cóssos i dos pisos, al segon hi ha unes grans golfes que ocupen tota la superfície de la casa, més un afegit de finals del segle XIX, de planta i pis, en la part de llevant, a tocar de la muralla, i també un gran pati al darrera.

En l'estructura actual s'endevina encara el casal del segle XVI, que, com es veurà, tenia probablement tres cóssos. L'antic casal ocupava, segurament, els tres cóssos de llevant de l'actual, o sigui, el del portal principal, amb el núm. 17 a la façana, i els que estan a ambdós costats, tot i que sembla que el cós de ponent era més curt. Això és fàcilment visible en l'estructura actual, on encara es conserven les parets mestres del casal del segle XVI, tant en la planta baixa com en la planta primera.

Del casal del segle XVII, que és l'actual, es conserven cinc dels sis cóssos que tenia, ja que el de ponent, corresponent a l'actual núm. 15 bis del carrer, fou enderrocat a mitjan segle XX, ja que aleshores era en estat ruïnós. En l'estructura que ha arribat al segle XXI encara s'endevina bona part de l'esmentat casal, tot i que han canviat els usos.

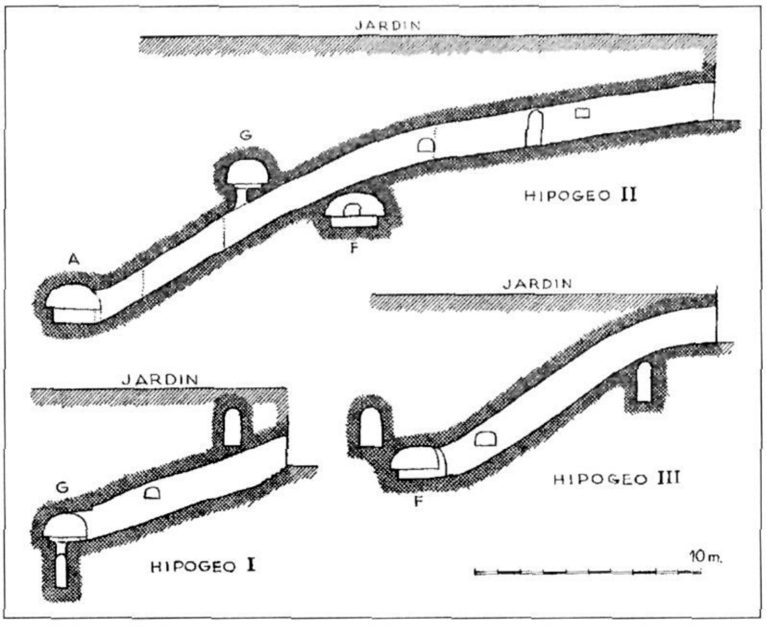

Alçat dels hipogeus de can Sisternes. *Chthonia*, Centre International de recherches anhistoriques, núm. 3, 1964.

Així en la planta baixa, que fins fa poc s'utilitzava com a local per a una empresa tèxtil, encara es conserven totes les estances, l'entrada, situada passat el portal, amb el núm. 17 del carrer de Sant Simó; la cuina, que era l'estança situada a llevant de l'entrada; l'estudi, que ocupava l'estança de ponent de l'entrada; el celler en els dos cóssos de ponent, amb els seus corresponents arcs, ja que mantenen una molt bona temperatura en estar per dessota del nivell del pati; el celler de les premses, segurament en el cós de més a ponent, el qual s'enderrocà, i el celleret, al darrera de l'estudi, amb porta a l'entrada.

En la planta primera s'han fet distribucions que han modificat una mica l'estat del casal. Tot i això, encara hi ha bastants espais identificables: el rebedor al pujant d'escala, actualment molt transformat, que incorpora una tribuna modernista; en la banda de la façana, dues sales, una damunt del portal principal i l'altra en l'espai ocupat avui pel darrer cós de ponent (molt decorada, amb boniques pintures). La resta d'espais són més difícils d'identificar, però encara hi ha diverses alcoves i estances que es deuen correspondre amb les d'aleshores. Queden també alguns portals de pedra, especialment en les dues sales, però segurament n'hi ha algun més d'amagat darrera de reformes posteriors.

Finalment, hem de destacar els importants hipogeus existents a can Sisternes, que segurament formen el conjunt més complet i important de Mataró, tal i com es veu en la planta i l'alçat que adjuntem. Són tres hipogeus diferents connectats sota el pati de la casa, estudiats per Marià Ribas, entre d'altres, cap al 1964.

CAN FELIU DE LA PENYA AL SEGLE XVII

A inicis del segle XVII, l'hereu de la família era Antic Feliu de la Penya i Carcasés.[1] Moriria el 1621, i poc després es prendria inventari del seus béns, que consistien en can Feliu de la Penya, un camp a tocar de la casa[2] i dos camps més, quatre vinyes, dues peces boscoses i una horta amb sínia, en l'actual zona del camí ral de la Mercè.

Pel que fa específicament a la casa, tal i com es veu en l'apèndix, no es corresponia amb l'aspecte actual, ja que era més petita. Creiem que aleshores tenia tres cóssos i un sol pis d'alçada, o sigui, molt més modesta de l'actual. Tenia, en la planta baixa, l'entrada, l'estudi, el celler i la cuina, i en el pis, la sala, i quatre cambres.

Com es pot veure en la genealogia que acompanya l'article, l'hereu d'Antic Feliu de la Penya fou Salvador Feliu de la Penya, que es

GENEALOGIA DE LA FAMÍLIA FELIU DE LA PENYA-SISTERNES*

Mateu Mascort === Maria Feliu

Antoni Feliu de la Penya === Joana Carcasés (Sant Vicenç de Montalt)
(Mataró 1534 - ?)

Antic Feliu de la Penya === Violant Roig
(Mataró ~1560 - 1622)

Salvador Feliu de la Penya === (1629) Maria Portell i Torruella
(Mataró 1598 - ?) — (Mataró 1608- ?)

Francesc Feliu de la Penya === (1649) Cecília Llentisclà i Daviu
(Mataró 1629-1712) — (Mataró 1620 - ?)

Josep Feu i Soler === (1686) M. Teresa Feliu de la Penya
(Barcelona ?-Mataró 1714) — (Mataró 1650 - ?)

Josep Feliu de la Penya i Feu === (1709) M. Teresa de Saiol i de Ortiz
(Mataró 1687-1726) — (Barcelona ? - Mataró 1762)

Francesc Feliu de la Penya === (1751) Josefa de Burgués i Coromines
(Mataró 1713 - Madrid 1767) — (Sant Martí Sescorts 1734 - Mataró 1803)

Manuel de Sisternes i Feliu === (1768) M. Montserrat Feliu de la Penya
(Castelló 1728 - Madrid 1788) — (Mataró 1752 - Barcelona 1773)

Vicenç de Sisternes === (1792) Raimunda de Lapeira i Casanoves
(Bcn 1769-1818) — (Vilafranca del Penedès ? - Barcelona ?)

Vicenç de Sisternes === (1813) Francesca de Foixà i d'Andreu
(Bcn 1796-Mataró 1854) — (Vic ? - Barcelona 1831)

Manuel de Sisternes === (1849) Josefa Bruguera i Marxuach
(Mataró 1816-1876) — (Mataró 1822-1902)

Ernest de Sisternes === (1878) Miquela Basi i Alomà
(Mataró 1852-1932) — (Mataró 1853-1920)

Joan de Sisternes === (~1922) Joaquima Ros i Soler
(Mataró 1886-1953) — (Bcn~1898 - Mataró 1943)

Antoni Ymbern i Serra === (1954) Miguelina de Sisternes
(Mataró 1922-1987) — (Mataró 1924-2000)

casaria dos cops, el 1629 amb Maria Portell i Torruella, filla del notari de Mataró Narcís Portell, originari del mas Portell de Valldeix, i després, en segones núpcies, amb Teresa Bellsoley, d'Arenys de Munt, de qui naixeria Salvador Feliu de la Penya, mercader de Barcelona, i pare d'altre Salvador Feliu de la Penya i Picart, que el 1714 seria conseller de Barcelona. Salvador nomenaria hereu Francesc Feliu de la Penya i Portell, primogènit, que es casaria el 1649 amb Cecília Llentisclà i Daviu, filla de Llorenç Llentisclà i Daviu, mercader. Francesc aconseguiria ésser nomenat Ciutadà Honrat de Barcelona el 1670, integrant així l'estament privilegiat de Mataró.

CAN FELIU DE LA PENYA AL SEGLE XVIII

Francesc Feliu de la Penya testaria el 1685, tot i que no va morir fins al 1712.[3] En el seu testament nomenava marmessors, entre d'altres, el doctor en drets de Barcelona Narcís Feliu de la Penya i Farell, cèlebre autor del *Fènix de Catalunya*, cosí segon seu.[4] Francesc tenia quatre filles: Maria Teresa, Francesca, casada amb Fèlix Nadal, doctor en medicina de Mataró; Maria, casada amb Joan Rubinat, ciutadà de Valls, i Cecília, monja professa del convent de les Carmelites Descalces de Mataró. Nomenà hereva la seva filla primogènita Maria Teresa, que es casaria l'any següent amb Josep Feu i Soler, ciutadà de Barcelona, i fill de Pau Feu, mercader també de Barcelona.

En morir Francesc, es va prendre inventari dels seus béns.[5] Pel que fa específicament a can Feliu de la Penya, parla d'una casa de sis cóssos, amb tres portals al carrer de Sant Simó. Les estances de la casa eren, en planta baixa, entrada, estudi, cuina, pastador, celler i botiga dels cups d'oli i, en el pis, rebedor, dues sales, «capella o oratori, aposento dit la cuyneta, aposento dóna al carrer, alcova gran, alcova petita, aposento dit les criades, aposento fadrins, cambra dita la muralla i cambra de davant primera sala», i finalment les golfes.

Josep Feu hauria de prendre el cognom Feliu de la Penya en primer lloc, tal i com es va estipular en els capítols matrimonials, i seria nomenat cavaller el 1707, culminant l'ascens social familiar. Moriria el 1714 sense haver testat.

L'enllaç amb els Saiol i Quarteroni

L'hereu del matrimoni seria Josep Feliu de la Penya i Feu, que es casaria el 1709 amb Maria Teresa de Saiol i de Ortiz, filla del noble Lluís de Saiol i de Barberà i de Jacinta Flora de Ortiz. En els capítols matrimonials, els seus pares fan donació universal de tots els seus béns a Josep.[6] Hi ha, però, unes clàusules molt concretes, com que no pot alienar del patrimoni la casa principal i diverses peces de terra, que tant ell com els seus hereus hauran de fer servir el cognom Feliu de la Penya en primer lloc, i que hauran de viure al casal dels Feliu de la Penya del carrer de Sant Simó:

> « -Item desitjant dit Nobles Srs. donadors que la casa en que de present habitan en companyia de dit Magnífich Sr. Francesch Feliu de la Penya, sogre i pare llur, cituada en dita ciutat de Mataró, en lo carrer dit de Sant Simon y molt cerca del portal dit den Feliu, la pessa de terra y sínia que dits Srs. Feliu tenen y possehexen en lo terme de dita ciutat, en lo lloc anomenat [en blanc], la pessa de terra cituada en dit terme de dita ciutat de Mataró en lo lloch dit [en blanc] altrament anomenada St. Pol, la pessa de terra dita lo mas Carbó situada en dir terme y a la Riera de Mata, la pessa de terra situada en lo veynat de Vallex y la pessa de terra dita lo mas Comadaran, que ells dits Srs. Feliu de la Penya tenen y possehexen, sien perpetuament conservadas y que no se pugan alienar ni desmembrar inseguint assó la disposició per dit Sr. Francesch Feliu de la Penya, sogre y pare llur, en un dels pactes y gravaments posats al cos de la donació y heretament universal per ell feta a favor de dita noble Sra. Maria Theresa Feliu de la Penya y de Feu, filla sua, en sos capitols matrimonials altrament chalendats.
>
> -Item ab pacte que lo dit noble Sr. Dn. Joseph Feliu de la Penya y de Feu, fill y donatari llur, inseguint assó lo disposat y ordenat per dit Noble Sr. Feliu de la Penya, son avi, en los capitols matrimonials dalt chalendats, haje de pendrer y usar lo nom de Feliu en primer lloch y armas de dita casa que son una penya ab lo camp blau, que lo és de sa propia casa y que la mateixa obligació tingan los que seran hereus y successors dels dits bens donats y de las ditas casas de Feliu y pessas de terra...
>
> -Item ab pacte que los dits noble Srs. Dn. Joseph Felíu de la Penya y de Feu y Dna. Maria Theresa de Sayol y Ortiz, conjuges, hajen y degan viurer y habitar en dita ciutat de Mataró y en las casas de dit Sr. Francesch Feliu y de dits Srs. donadors junts ab dits Sr. Francesch Feliu y dits Srs. donadors, fent tots una matexa habitació y taula y no en altra part ni en altra manera».

És de destacar que, tot i que en el moment del matrimoni la contraent consta com a Maria Teresa de Saiol i de Ortiz, i el seu pare com a Lluís de Saiol i de Barberà, més endavant el cognom Quarteroni, que era el segon cognom de Lluís de

GENEALOGIA DE LES FAMÍLIES SAIOL I QUARTERONI

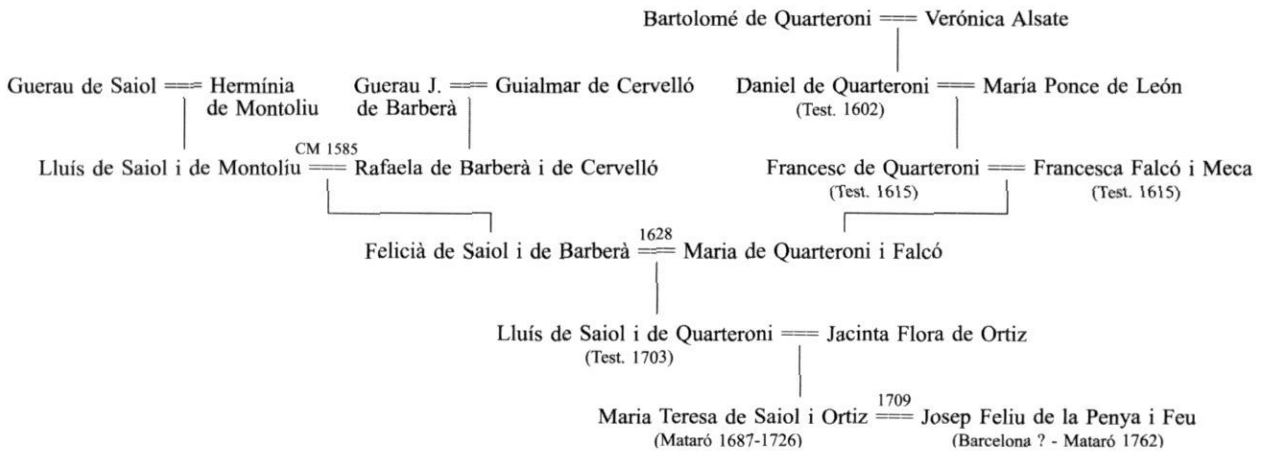

Saiol, pren protagonisme, fins al punt que en els capítols matrimonials del seu besnét, la seva nora Josefa Burgués es declara vídua de Francesc de Feliu de Feu i de Quarteroni.[7]

Els Saiol i els Quarteroni eren dues importants famílies de Barcelona, membres de la petita noblesa urbana. Lluís de Saiol i de Quarteroni testaria el 1703, nomenant hereu el seu fill primogènit Lluís de Saiol i de Ortiz, i deixant 1.000 lliures de dot per a la seva filla Maria Teresa.[8] Un germà de Lluís, el canonge Antoni de Saiol i de Quarteroni, fou president de la Generalitat entre els anys 1686 i 1689. Els Saiol, donzells de Barcelona, havien fet dos importants matrimonis en les generacions precedents. El seu pare Felicià de Saiol i de Barberà s'havia casat el 1628 amb Maria de Quarteroni i Falcó, aportant aquesta un importantíssim dot de 8.000 lliures.[9] I l'avi, Lluís de Saiol i de Montoliu, signà capítols matrimonials el 1585 amb Rafaela de Barberà i de Cervelló.[10] En aquests capítols, signats quan el nuvi tenia 8 anys i la núvia tan sols 3, els dos pares, Guerau de Saiol i Guerau Joan de Barberà, senyor del castell de Querol (Alt Camp), fan donació universal de tots els seus béns als dos fills. Guerau Joan de Barberà s'havia casat amb Guialmar de Cervelló i de Castre-Pinós, que havia heretat la senyoria del seu pare, Martí Joan de Cervelló i Cervelló, per mort sense descendència del seu germà Felip. Els Saiol mantingueren el domini del castell de Querol fins a finals del segle XIX.

D'altra banda, els Quarteroni eren una important família d'origen italià. El fundador de la nissaga fou Daniel de Quarteroni i Alsate, natural de la població llombarda de Piacenza, a Itàlia. Daniel de jove s'instal·là a la població de Huéscar, del regne de Granada, on es casà amb Maria Ponce de León, i on nasqueren els seus fills Ferran i Francesc. Daniel de Quarteroni i la seva família s'instal·laren a Barcelona el 1593, i aviat es relacionaren amb la classe dirigent, com proven els marmessors del seu testament, fet el 1602, Galzeran de Cardona, Ramon d'Oms i Francesc d'Erill.[11] El seu fill Francesc es casaria amb Francesca Falcó i Meca, veïna de Barcelona, i en el seu testament, fet el 1615, nomenaria hereu el seu fill Joan.[12] Una altra filla, Maria de Quarteroni, es casà el 1628 amb Felicià de Saiol, com ja s'ha dit.

Josep Feliu de la Penya moriria jove, el 1726, havent tingut quatre fills i tres filles. L'hereu serà el primogènit Francesc, el qual es casaria el 1751 a Sant Martí Sescorts (Osona), amb Josefa Burguès i Corominas, filla del noble Narcís Burguès i de Font, de Girona. Francesc Feliu passarà temporades a Madrid, on morirà el 1767. D'entre els altres fills de Josep, Josefa es casava el 1739 amb Josep de Çagarriga i de Reart, segon tinent de Reials Guàrdies d'Infanteria Espanyola de l'Exèrcit del Rei, fill de Francesc de Çagarriga, comte de Creixell i baró d'Alemany i Cervelló, un casament amb el fill d'un membre de l'alta noblesa de Catalunya, demostrant la importància que aleshores tenia la casa Feliu de la Penya de Mataró. Un altre fill, Manel Feliu de la Penya i de Saiol, féu carrera eclesiàstica, essent beneficiat perpetu de Santa Maria de Mataró, després d'obtenir el benefici, sota invocació del Sant Nom de Maria, a l'altar major, benefici fundat per ell mateix el 1740.

Canvi de nom. Els Sisternes.

La filla primogènita de Francesc, Maria Montserrat Feliu de la Penya i Burguès, nada el 1752, el 1768 es casaria amb Manuel de Sisternes i Feliu, fiscal del Civil de la Reial Audiència de Catalunya, originari de Castelló. El matrimoni va

viure a Barcelona. Maria Montserrat morí molt jove, el 1773, i en el seu testament nomena hereu el seu marit Manuel de Sisternes, amb l'obligació que quan testi ha de disposar dels béns a favor dels seus fills, que aleshores eren Vicenç, Maria Josefa i Joaquim.[13] També llega al seu oncle Manuel Feliu de la Penya, prevere, «que puga escullir de las mias alajas la que lo aparegui i sia corresponent a son estat sacerdotal», i a la seva mare li llega mil lliures i que «puga escullir de mos rellotges el que li aparega, com y també un de la mías cotas, la que sia més corresponent a son estat».

En l'inventari pres a la mort de Maria Montserrat, que es transcriu a l'apèndix, es descriu can Feliu de la Penya, que, com veurem, tenia unes estances molt similars a les que es descriuen en l'inventari pres el 1712, fet que ens porta a la conclusió que el 1712 can Feliu de la Penya ja era tal com el coneixem ara. En la planta baixa, entrada, estudi, celler, celleret, celler de les premses i cuina. En el pis, rebedor, dues sales, sis cambres, capella, arxiu i cuina nova. I, finalment, les golfes.

També, llegint l'inventari, traiem dues conclusions importants; que la família era borbònica, com ho demostra els quadres que tenien del rei Carles II i de la seva muller, i que, a més, eren molt acabalats econòmicament. Sobre aquest darrer punt només cal observar les joies de la difunta, amb peces de cent vint-i-cinc diamants, i moltes altres, també amb diamants, robins i maragdes.

Manuel de Sisternes, ja vidu, es torna a casar el 1774 a València. Així atorga poders al seu oncle Vicenç de Feliu i Sànchez per signar capítols matrimonials en nom seu amb Anna Fernández de Meza i Siscar, vídua, filla de Tomàs Fernández de Meza, oïdor de la Reial Audiència de València.[14] També li dóna poders per contraure matrimoni. A partir del 1779, Manuel de Sisternes es trasllada a Madrid, on rep el càrrec de fiscal del Suprem Consell i Càmara de Castella, i on mor el 1788.[15]

L'hereu de Manuel de Sisternes fou el seu fill primogènit Vicenç, nat el 1769. Vicenç, essent cavaller de la Reial Ordre de Carles III, es casaria el 1792 amb Raimunda de Lapeira i Casanovas, filla del noble Joan de Lapeira i Asprer, domiciliat a Barcelona, i de Narcisa de Casanovas i de Salvador.[16] Anton de Lapeira i de Cardona,[17] el pare de Joan, era fill d'un altre Joan de Lapeira, també noble, d'origen mataroní, que el 1707 va comprar un palau al carrer de Mercaders de

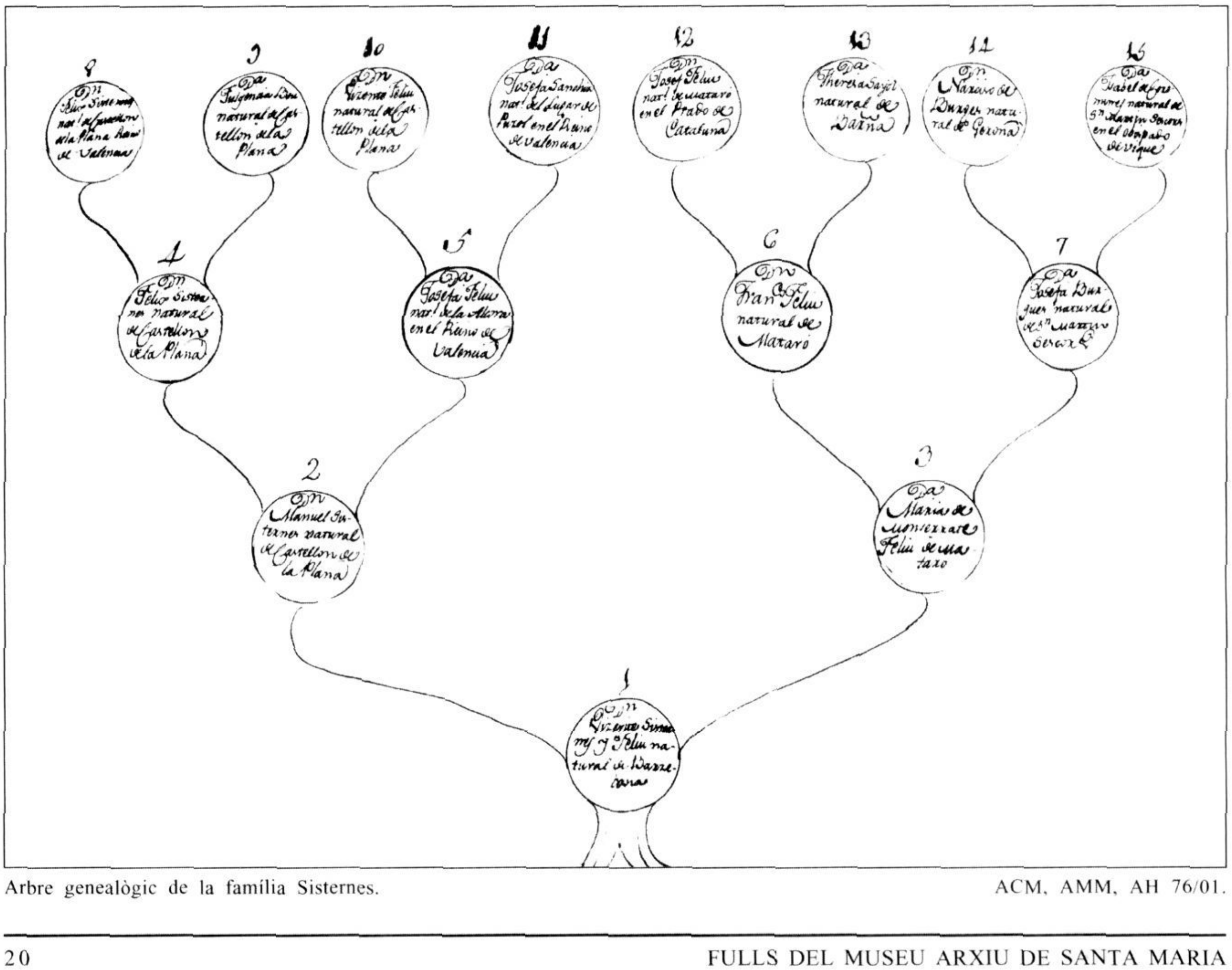

Arbre genealògic de la família Sisternes. ACM, AMM, AH 76/01.

Barcelona, que era del mercader holandès i cònsol del mateix país, Joan Kies, per 6.050 lliures.[18]

En els seus capítols matrimonials, la seva àvia Josefa Burguès, usufructuària dels béns del seu marit Francesc, l'anomena hereu seu.[19] Vicenç viuria al casal familiar de Barcelona, d'on seria regidor fins a la seva mort, el desembre de 1818. En el seu testament nomena marmessor, entre d'altres, el seu germà Joaquim, també cavaller de l'ordre de Carles III i conseller reial, resident a Madrid (abans havia residit a la Corunya i a Palma).[20] Entre els llegats, dóna al seu germà Joaquim «los llibres que vulga escullir dels meus estimables fins a la quantitat de vint y sinch», trenta lliures a la seva germana Maria Dominga, religiosa del convent dels Àngels de Barcelona i tres unces d'or a l'altra germana Gaietana, vídua del senyor Oñate, i nomena hereu el seu fill Vicenç, ja heretat pels seus capítols matrimonials.

CAN FELIU DE LA PENYA AL SEGLE XIX

Vicenç de Sisternes i de Lapeira es casa el 1813 a Vic amb Francesca de Foixà i d'Andreu, filla d'Ignasi de Foixà-Boixadors i Xetmar, baró de Foixà i Boixadors,[21] i de Maria Francesca d'Andreu i de Vilaplana, de qui rebé un important dot de vint mil lliures. Amb Francesca va tenir dos fills, Manuel, l'hereu, i Carme. Francesca moriria jove, el dia de Reis de 1831, i en el seu testament nomena hereus els seus dos fills.[22] És de destacar que aleshores Francesca estava en procés de divorci de Vicenç, tal i com consta en un lligall esmentat en l'inventari dels seus béns: «Papeles de la causa de divorcio de Dn. Vicente Sisternes y Dna. Francisca Sisternes y de Foixà».

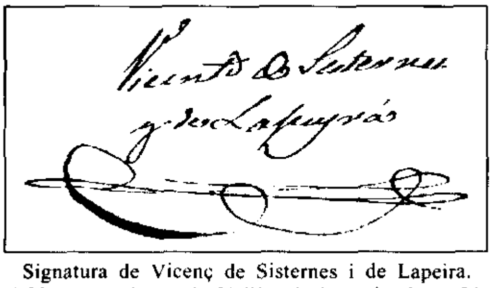

Signatura de Vicenç de Sisternes i de Lapeira. ACVP, notari Narcís Vallès, 1 de maig de 1854.

Vicenç va heretar els béns de la seva mare Raimunda, que consistien en un important casal o palau situat a Barcelona, al carrer de Mercaders, que havia adquirit el 1707 Juan de Lapeira, i en la hisenda Casanovas de Vilafranca del Penedès.

Vicenç es tornaria a casar, ja vidu, amb Gertrudis Esteve i Castelló, i sembla que fixaria la seva residència habitual a Vilafranca del Penedès des de finals de la dècada de 1840, en la casa que havia estat de la seva mare. El 1854 moriria a Mataró, on sembla que estava de pas. En el seu testament, fet a Vilafranca del Penedès, nomena la seva muller usufructuària dels seus béns a Vilafranca del Penedès i a Castelló, i fa hereves les seves filles Vicenta i Clemència de Sisternes i Esteve dels esmentats patrimonis, i el seu primogènit Manuel dels altres béns.[23]

En l'inventari dels seus béns de Vilafranca del Penedès posseïa el casal de la plaça de la Constitució, els masos Rovira Baixa i Vicenç i el molí de les Mases, tot al terme de Santa Margarida i els Monjos.[24] Si, a això, li sumem els béns de Castelló, que devien ser de Manuel de Sisternes i Feliu, els quals desconeixem, el casal de Barcelona i tots els béns de Mataró, queda clar que Vicenç tenia un patrimoni extraordinari.

D'aquella època consten unes obres fetes a can Feliu de la Penya pels volts del 1850 per Ramon Peradejordi, mestre d'obres, i Pere Botey, fuster. Es van invertir poc més de tres mil lliures catalanes en el casal familiar i dues cases del carrer de Sant Simó, i en la mina i sèquia que portava l'aigua a l'esmentat casal.[25]

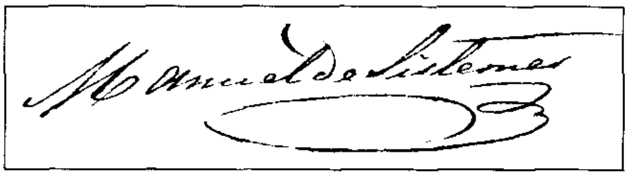

Signatura de Manuel de Sisternes i de Foixà. ACM, notari Manel Aparicio, 12 de juliol de 1856.

Manuel de Sisternes i de Foixà, es casaria el 1849 a Mataró amb Josefa Bruguera i Marxuach, de qui va rebre vint-i-tres mil lliures de dot, i la seva germana, Carme de Sisternes i de Foixà, ho faria el 1838 amb Ignasi de Puig i de Borià, de Barcelona. Manuel fou alcalde primer de Mataró en el període 1854-1856. Tindrien tres fills, Emili, advocat; Ernest, metge, i Francesca, que es casaria amb Joaquim Valentí i Fontrodona. Manuel testaria el 1856, nomenant hereu el seu fill primogènit Emili, seguit d'Ernest, si el primer moria sense fills.[26] En l'inventari fet després de la seva mort el 1876, i que es reprodueix en l'apèndix, es pot veure l'enorme fortuna dels Sisternes, sense comptar amb els béns de Vilafranca i de Castelló. Posseïa a Mataró el casal familiar, i sis cases i una cotxeria al carrer de Sant Simó, tres hortes amb casa de pagès, el mas Feu de Valldeix, dotze peces de terra, bàsicament vinyes, i una rajoleria. També una peça de terra a Dosrius, el mas Lletget de

Sabadell i el casal familiar del carrer de Mercaders de Barcelona. Gairebé tot ho havia heretat del seu avi, excepte una casa del carrer de Sant Simó.

Tal i com es veu en l'inventari de l'apèndix, aleshores el casal tenia les següents dependències: celler, rebedor, dues sales, sis cambres, menjador, despatx i cuina. No s'especifica a quina planta hi havia cada estança, però, si es compara amb l'inventari del 1773, es veu que gairebé res no ha canviat.

Els últims anys. El declivi de la hisenda familiar

El seu fill i hereu Emili, es va casar amb Isabel José Quiñones, filla d'un comerciant de Torredembarra. Començaria a vendre part del patrimoni poc després de la mort del seu pare, fins que moriria ell mateix el 1908. Ernest, que s'havia casat el 1878 amb Miquela Basi i Alomà, heretaria el casal familiar del carrer de Sant Simó. Va tenir almenys quatre fills, Manuela, morta soltera (1879-1953), Montserrat, que es va casar amb Josep Maria Tuñí i Torner (1880-1967), Ernest, que moriria molt jove (1882-1903), Joan, que acabaria essent l'hereu, i es va casar a la colònia Güell amb Joaquima Ros i Soler, natural de Sants. El seu fill Manuel va morir essent procurador dels tribunals (1923-1951). A la seva mort, el 1953, el succeiria la seva filla Miguelina, que es va casar el 1954 amb Josep Ymbern i Serra. Miguelina de Sisternes i Ros fou la darrera hereva de can Sisternes. Ara el casal és dels seus quatre fills.

Enric Subiñà i Coll

– APÈNDIX DOCUMENTAL –

Inventari d'Antic Feliu de la Penya
30 de desembre de 1621
Museu Arxiu de Santa Maria, Mataró.
Secció Notarial. Inventaris.

Inventarium receptum de hereditate de bonis que fuerunt Honor. Antichi Faliu de la Penya q. agricola ville de Matarone, receptum per dominam Yolantem Faliu, vidua relictam dicti q. Antichi Faliu, [...].

Noverint universi quod cum propter doli maculam quitandam.

Die trigesima mensis desembris anno a nativitate domini millesimo sexcentesimo vigesimo secundo, in villa de Mataró, intro domum dicti q. Antichi Faliu deffuncti.

-Primo tota aquella casa dita den Faliu de la Penya, situada en dita vila de Mataró y en lo carrer dit den Faliu de la Penya y al costat dels murs de dita vila de Mataró, ab sa exida al darrera, dins la qual fonch trobat lo seguent:
-Item en lo portal major las portas novas de alba ab son pany y clau y tancadura.

En la entrada de dita casa

-Item duas cadiras comunes guarnides de cuyro usadas.
-Item una bota de quatre carregas plena de vi del camp.
-Item en la paret penjadas y ha una dotsena entre plats y platas terra blanca y obra de pissa y en un feudarellet un poch de vidra.
-Item en la ayguera un feudalleret patit ab un poch de vidre de servir y plats de obra de pissa.

En lo studiet trau porta en la entrada y finestra al carrer

-Item un boffet de alba usat.
-Item dos banchs de sala usats.
-Item dos alfavias grans.
-Item una cadira spallada.

En lo celler trau porta en dita entrada

-Item dos cups ja vells ab un brescat.
-Item dos premsas la una ab banchs de pedra y laltre de fusta usada.
-Item sinch botas de cadira que entre unas compensant ab altres son de vint y huna poch mes ho manco y unaltra de tinensa de deu carregas totas plenas de vi claret.
-Item una bota de una carrega ab vi blanch.
-Item una de dos carregas buyda.
-Item tres parells portadores usadas.
-Item un ambut usat.

En la cuyna trau porta a la dita entrada

-Item una pastera de tomba usada.
-Item una taula rodona molt usada.
-Item una taula hont molt vella.
-Item duas calderas, una gran y laltre xicha usades.
-Item una olla de aram usada.
-Item una caxa de aram bona.
-Item un scalfador i tassa de aram molt vells.
-Item lo scudeller ab ollas bonas y dolentas.
-Item en lo scudeller gornit de scudellas, platets y platas obra blanca y blava y alguns plats de coch penjats.
-Item en la llar uns clamastres[27] ab cadena.
-Item uns ferros de coch, uns de grans, altres de xichs.
-Item dos ats[28] de ferro, un de gran y altre de xich usats.
-Item un morter de courer ab sa mà.
-Item unas llevas ab un cassó dolent.
-Item una pala y enllardador.
-Item quatre banques de coura usadas.
-Item una cadira de cuyro usada.

Testes sunt Petrus Paulus Simon, sartor Matarone et Salvator March, studens gramatice de Cante, Matarone habitator.

Inde vero die vigesimo octava mensis january anno predicto millessimo sexcentesimo vigesimo secundo. Instante presente et [...] dicta dominaa Yolande Faliua, vidua predicta, fuit processum ad reapiendum inventarium de dictis hereditatio de bonis dicti q. viri sui, in sunt modum.

Item en la sala de dalt de dita casa...

...una taula de tissora ab sos capitells bona
-Item un cofrot dolent sens pany ni clau en que hi tenen fruites y sachs.
-Item una caxa tall de monja, clau i tancadura, en la qual tenen los cabassos de les miyones.
-Item un arcabus, una scopeta y una a labarda.

En la cambra del rexat puxant scala [...] a ma squerra y fonch trobat lo seguent

-Item un llit de camp ab sos pilars a la vellura ja dolenta, ab sa màrfega, matalàs, dos llansols y dos flassadas, tot usat.
-Item dos caxes ab sos panys, claus y tancadures, ab certa roba que ja consta ab un memorial, les quals foren empenyades per sis lliures per Gabriel Fornells de Plassa, des dexa dit q. mon marit.

Item en la cambra dels mossos...

...y ha dos llits de camp sens pilars, cada qual ab sa màrfega dolentas y en lo hu ya un matalàs ja dolent y en quiscun llit y ha dos llansols destopas y dos flassades ja usades en les quals y ha una de vermella y les altre blanques.
-Item un sarró vell buyt.

En la cambra hont morí dit difunt

-Item un llit de camp del temps vell ab pilars ab sa màrfega, dos matalassos y dos flassades, una groga y laltre blanca, ab cortinatges de sobre posat tot usat.
-Item en dita cambra un llit xich de campras hont dormien les miyones, ab sa màrfega y un matalàs y un transpon, tot ja usat.
-Item dos cofrens grans ab sos panys y claus dins los quals ya la roba de servici de casa y en un cofre y ha duas pessas de [...] de bri de cànem en que foren quiscuna trenta canes poch mes o manco.
-Item quinse parells de llansols entre bons y dolents.
-Item duas vanoves blanques encotonades, la una gornida de farrells cru y laltre de farrells blanchs molt bones.
-Item una faixa prop lo lit entrant en la qual y son les camisses de servici dels homens.

En la cambra trau finestra al carrer sobre lo studi

-Item un llit de camp ab pilars grossos a la usansa ab sa màrfega, dos matalasos, dos flassades blanques, tot bo y dos llansols ab sos coxins y cortinatges pinyonats nous.
-Item un coffre ja vell en que està lo fill y cànem.
-Item una caixa tall de monja que Salvador, son fill, y té la roba.
-Item un quadro pintat gornit de [...].

Los béns inmobles

-Item tot aquell camp sota casa, fora los murs y junt al portal, de sembradura mitja cortera de sembradura poch mes ho manco.
-Item lo camp del forn.
-Item lo camp dit del palau prop la tapia den Magí Mas, de sembradura de tres quarteras poch mes ho manco, sembrat de present de forment.
-Item tota aquella vinya dita la speransa.
-Item tota aquella vinya dita del palau.
-Item tota aquella vinya vella de vallverich.
-*Item la vinya del pla.*
-Item[29] tota aquella peça de terra part vinya y part boscosa dita la pessa de valleix, prop casa den Comedaran y den Soler.
-Item tota aquella pessa de terra[30] plana y part bosquina y part de vinya dita la pessa dels planells.
-Item tota aquella pessa de terra en la qual y ha feta una sínia, situada en lo terme de Mataró, lloch dit les illes prop las sínias de mº. Puig y den Font.
-Item quatre panells coxinera ab fussells bonas.
-Item sinch culleras de plata.
-*Item una cadena de or.*

Hec autem bona non plura

Inventari de Maria Montserrat Feliu de la Penya i Burguès
5 gener 1774.
Arxiu de la Corona d'Aragó.
Protocols notarials de Mataró, núm. 756.
Notari Josep Simon i Riera.

En nom de Déu sie. Amén. Sie notori com jo Dn. Manuel Sisternes i Feliu, del Consell de sa Majestat y son Fiscal en lo civil en la Real Audiencia del Principat de Catalunya, en la actualitat en la present ciutat de Mataró trobat, aixis en nom de pare i legítim administrador dels fills comuns a mi y a Da. Maria de Montserrat Sisternes y Feliu, ma difunta muller, com y en los demés noms que de dret me espectan, segons la testamentària disposició de dita ma muller, que otorgà en poder de Thomàs Casanovas i Forés, notari públic real colegial de número de la ciutat de Barcelona, als vint de desembre del prop passat any mil set cents setanta y tres, desitjant gaudir dels privilegis concedits als que prenem inventari y en aquell millor modo y manera que de dret me *puguia aprofitar, constituhit personalment dins las casas que* quant vivia dita difunta tenia y possehia, situadas en la present ciutat de Mataró, y carrer anomenat de St. Simon, precehint empero la señal de la Sta. Creu + fas lo inventari y descripció de tots los béns mobles e immobles que foren de la dita Sna. Maria Sisternes y Feliu, lo qual inventari ha tingut principi lo dia sinch del mes de janer any de la nativitat de nostre señor Déu Jesucrist mil set cents setanta y quatre, en lo modo y forma següent.

En lo entrant en ditas casas

-Primo una porta de fusta, sens golfos, dolenta y espatllada.
-Item un llanito de vidre ab son peu de ferro.

En lo estudi entrant a la esquerra

-Primo un Bufet gran, usat y dolent.
-Item dos cadiras de brassos dolentas.
-Item un llit de banchs ab una marfega de estopa tot molt usat.
-*Item un quadro medià ab la efigies de Nostra Sra., ab* guarnició de fusta negra molt usat.

En lo celler gran

-Item dotze botes de cadira de raig, las quatre de trenta dos carregas quiscuna, dos de vint y vuyt carregas quiscuna, tres de vint y dos, una de vint, altre de divuyt y una de vint y cinch, tot usat.
-Item altre bota de quatre carregas buyda y usada.
-Item un cubell gran ab dos cercols de ferro y dos de *fusta usat.*
-Item una cadira de brassos sens aciento y ab son respaldo dolenta.
-Item tres cercols de fusta grans usats.
-Item un fons de una bota de cadira usat.
-Item diferents trossos de posts y pilons per la servitut dels celler.
-Item sexanta carregas de vi claret embotat la major part ab botas de mena llogadas, part ab botas de carrega y trenta dos carregas en una bota de las grans.

En lo celleret immediat al pujar la escala

-Item onse botas de carrega ab cercols de ferro usadas.
-Item altra bota de mitja carrega y tres botalls tot usat.
-Item altre botall de mitg barreló usat.
-Item altre bota de quatre carregas ab cercols de ferro molt usada, dins de ella un poch de vinagre.
-Item un cossi petit de fusta ab son pany y clau buyt y usat.
-Item una caxa de fusta dolenta buyda.
-Item un cubell petit, ab cercols de fusta molt dolent.
-Item un brocal gran de vidre.
-Item un parador de fusta o prestatges.
-Item un carner de fusta ab telas blancas dolent.
-Item diferents trossos de fusta que servexen per sitial *de las botas.*

En la cuyna

-Item uns clamastechs, dos llevas, una pala, uns trespeus, dos cavalls, dos graellas medianas, tres astos, los dos grans y lo altre petit, un llumener tot de ferro y usat.
-Item una caxa de fusta dolenta.
-Item una pastera de fusta usada ab tots los arreus per pastar.

En lo pujant en la escala o recibidor

-Item un pessebre dins un armari de fusta ab sas portas y en ell diferents figuras de guix, tot usat.
-Item un mapa mundi molt gran ab guarnició de fusta de color negre molt dolent.
-Item un banch despatller dolent y dos cortinas de tela teñida de vert molt dolentas, ab sa barreta de ferro y de fusta, y claus ab ganxo en la paret.

En la primera sala

-Item un armari de fusta ab sas portas, pany y clau, ab escudellers y dins dell una sota capa petita y saler tot destany, un gerro y palangana també destany, una panereta de jonch, una capsa de fusta tot usat, y una sort de vasos de vidre y de cristall y dos setrills de vidre.

-Item sobre lo portal de dita Sala un mirall medià ab sa lluna de vidre y guarnició de fusta de color negre molt usat.

-Item quatre paissos grans ab guarnició de fusta molt usats.

-Item un bofet gran de fusta de noguer ab sas barretas de ferro usat.

-Item tretse cadiras de brassos ab sitial y respaldo de cuyro negre ab tatxas de ferro usadas.

-Item una tauleta ab un sol peu de fusta ab un jaquet ab sas pesas y daus.

-Item quatre barretas de ferro ab sos claus ab ganxo per los portals y barretas per las sanefas de fusta.

Y per que es tart y estat dit Sr. en altres negocis ocupat, se ha prorrogat lo present inventari per altre dia, al que foren presents per testimonis Baldiri Giralt y Pau Cerdà, los dos de la família del dit Sr. conficient; y conegut per mi lo infrascrit notari lo sobredit Sr. requirient, ha firmat de sa mà pròpia, com es de veurer, de que fas fe.

Signa de Don Manuel Sisternes y Feliu.

Ante me Josephum Simon et Riera, notarium publicum Mataronis.

Després emperò, en lo dia sis del matex mes de Janer u any mil set cents setanta y quatre, dit Sr. Don Manuel Sisternes y Feliu, en los referits noms, constituhit personalment dins las sobreditas casas, ha continuat dit inventari, en lo modo y forma següent.

En la segona sala

-Item vuyt barretas de ferro ab dos claus ab ganxo y barretas de fusta per sanefas totas usadas.

-Item dotze cortinas de telas encotonadas ab sas sanefas del mateix y anellas de llautó tot usat.

-Item uns arrimaderos de jonch molt usats.

-Item catorze cadiras de baqueta vermella ab brassos y ab tatxas de llautó usadas.

-Item una taula otxavada y en las boras della entretallada de fusta de noguer ab sos montants de ferro usada.

-Item sis quadros grans ab guarnicions negres usats y en ells estos es lo un pintat un Neptuno a cavall ab delfins, en lo altre diferents baxells en tormenta, en lo altre la crema de Troya, en lo altre Santa Cristina, en lo altre Sant Pere en la presó y en lo altre la degollació de Sant Joan Baptista.

-Item dos miralls grans ab guarnició dorada lo un sens lluna de vidre y lo altre ab lluna usats.

-Item dos arquillas grans cobertas ab unas telas blavas dolentas ab dos peus tot de sculptura donat y en los calaxos de d[it]as arquillas se troban varias figuras de cera per pessebre vestits de d[it]as figuras y algunas flors de Napols tot usat y dolent y una guarnició de se per un estoch.

En lo estrado

-Item dos taulas pintadas de xerol usadas.

-Item uns arrimadors de jonch usats.

-Item dos quadros lo un de ells sens guarnició y en ell pintada la Pietat y lo altre ab guarnició de fusta negre ab la efigie de Nra. Sra. de la Concepció.

-Item altres dos quadros grans ab guarnició de fusta negre y perfil de or molt usats ab las efigies del Rey Carlos Segon y de la sua muller.

-Item una tauleta petita coberta de domas carmesí tot usat y sobre ella una escaparate petita de fusta negre ab vidres ordinaris usada y dins ella un niño de cera y algunas flors.

-Item una cortina de bayeta vermella molt usada ab sas sanefas del mateix y anellas de llautó ab sas barretas de fusta y de ferro tot molt usat.

-Item dos cortinas de seda barradas y ab flors ab sa sanefa del mateix molt dolentas ab sas barretas de ferro y fusta y dos poms jaspeats y dorats.

-Item una làmina ab son vidre devant ab guarnició de fusta y metall pendent de un cordó de estam vermell tot molt usat ab la efigies del Naixement de Chisto Sr. Nre.

-Item dotze cadiras de baqueta vermella ab tatxas de llautó usadas.

En lo quarto principal immediat al estrado

-Item dos barretas de ferro y dos barretas de fusta per las cortinas y sanefas de dos portals tot usat.

-Item una cortina de bayeta vermella molt usada.

-Item un quadro gran sobre un portal usat ab la efigies de Sta. Cicilia.

-Item altre quadro ab guarnició de fusta negre y perfils de or usat ab la efigies de Sta. Rosa.

-Item una làmina o quadro de Maria Sra. de la Concepció ab sas guarnició de esculptura donada en figura de un cor pendent de un cordó de fil y cotó y dits quadro y cordó molt usats.

-Item un tocador ab sa taula pintat y enxerolat ab son mirall ab guarnició de fusta, calaxos y capsas per posar adresos cobert de guadamacil usat.

-Item uns arrimaderos de jonch y un vetllador de fusta negre tot usat.

-Item un sitial de fusta ab sa tomba y porta per anar de cambra.

-Item una lamineta de Sta. Theresa y una pasta de agnus.

-Item una dinta de seda blava ab flors en la qual està pendent una creu de fusta ab un St. Christo de bronse y al peu una piqueta de plata dorada ab una imatge de Sta. Theresa de porcelana y una estampa de tafeta ab una imatge de Maria S[antíssim]a palteada.

-Item un llit de pilars ab sa capsalera pintada y de colradura ab sobre cel de fusta y quatre poms vermells de cartró.

-Item un cortinatge y sobrecel per lo mateix llit ab sa sanefa y entorn peu de escarlatina molt dolenta.

-Item cinch matalassos de llana los quatre coberts de telas pintadas y lo altre de tela ordinaria molt usats.

-Item dos coxins de ploma usats.

-Item diferents estampas de paper.

-Item una calaxera ab cinch calaxos, los tres grans, los dos petits, pròpia de Dna. Josepha de Feliu y de Burgués.

En lo quarto que dona al hort immediat a la sala

-Item quatre cadiras de baqueta vermella entatxonadas de llautó usadas.

-Item quatre quadros ab guarnició dorada usats ab diferents efigies.

-Item un llit ab pilars petits pintat y ab colradura ab sa capsalera, guarnit ab tres matalassos y un coxí tot usat.

-Item una coberta de seda filada usada.

-Item una calaxera ab cinch calaxos pròpia del Rnt. Dn. Manuel Feliu, prebere.

-Item dos cortinas de bayeta vermella molt dolentas ab sas anellas de llautó y barreta de ferro.

-Item altra cortina de bayeta vermella molt dolenta ab sas anellas de llautó y barreta de ferro y de fusta.

-Item una taula de fusta petita ab son calaix, pany y clau usada, y sobre ella un prestatge de fusta ab una llibreria que es aquesta pròpia de dit Rnt. Dn. Manuel.

En lo quarto que dona a la sala dit quarto de la alcoba

-Item dos cadiras de baqueta negre ab brassos y tatxas de ferro usadas.

-Item una taula de fusta dolenta coberta de tela blanca y *sobre ella un mirall ab guarnició de cristall molt usat.*

-Item altre mirall de fusta ab sa lluna usat.

-Item quatre quadros grans, lo un sens guarnició y lo altre ab guarnició negre molt usats ab diferents efigies.

-Item uns arrimaderos de jonch usats.

-Item dos cadiras de baqueta negre ab tatxas de ferro usadas.

-Item una camilla de fusta ab sa capsalera ab quatre matalassos, dos colxas cobertas de indianas, dos coxins de ploma, una mosquitera de filampira, quatre barretas de ferro tot usat.

-Item dos barretas de ferro y altres dos de fusta.

-Item dos cortinas de domàs vert ab sa sanefa del mateix molt usadas.

-Item altre cortina de bayeta verda molt usada.

-Item un quadret de cristall ab una cinta vermella tot usat.

-Item quatre poms de fusta usats.

En lo quarto immediat al sobredit

-Item un quadro sens guarnició usat.

-Item una caxa de tall de monja ab drapots y pellissots dins de ella.

-Item un catre de tisora usat.

-Item altra caxa petita quasi quadrada y dins della alguns actes de pergamí y paper fahents per la casa de Feliu y altres papers de poca importància ab son pany y clau.

-Item altra caxa de tall de monja mediana ab son pany y clau dolenta, y dins de ella alguns draps vells.

-Item un armari fixat en la paret dins lo mateix quarto, ab sa porta de fusta, pany y clau y dins dell lo seguent: una capsa llarga de fusta y una escarpidora de pisa tot usat.

-Item dos llumeneras de llautó usadas.

-Item un braser de llautó ab sa paleta de bronse ab son vestiment de fusta de noguer ab tatxas de llautó tot usat.

-Item dos matalassos dolents ab telas ordinarias y un llit de peu de gall tot usat.

-Item una marfega de borras plena de palla y un coxí de llana usat.

-Item dos caxas dolentas, la una gran y la altre petita buydas.

-Item onse cortinas de vayeta vermella y onse sanefas molt dolentas ab sas anellas de llautó.

-Item una llitotxa o caxa de fusta ab son pany y clau buyda y usada.

En lo quarto dit la recambra

-Item set cadiras grans ab sitial de boba pintadas de vermell usadas.

-Item un quadro ab guarnició de fusta pintada de negre ab la efigies de Ntra. Sra. de la Concepció usat.

-Item una camilla de xecaranda ab capsalera del mateix ab sas barretas de ferro y en ella dos matalassos de llana ab telas ordinarias, dos coxins també de llana, una vanoba de cotó blanch ab sarrell de fil, un cobre llit de indianas, altre de paño vert petit ab serrell de seda, una colxa de indianas petita, tot usat.

-Item una piqueta de marmol ab una sinta de plata tot usat.

-Item una tauleta petita cobertas domas carmesí ab tatxas de llautó tot usat.

-Item una arquilla o armari vell y dins de ell cinch capsas las quatre de fusta y la altra de guadamacil y dins de ellas algunas quncallas tot usat.

-Item una verga de ferro y altre de fusta usadas.

-Item un armari o arquilla ab deu calaxos en los quals hi ha diferents niñerias de poca importància.

-Item dins un armari que se troba construhit en la paret ab sas portas, pany y clau, se ha trobat quatre dotsenas y mitja de platets de pisa de la Xina, esto es dinou dorats y los restants *sens dorar.*

-Item una escodella gran de pisa de la Xina ab son tapador dorada, divuyt xicras, las dotze de nanya y las altres sens nanya, totas de la Xina, una sort de diferents pessas de pisa de la Xina, una sort de cristall com són gots, veires y botellas, altre sort de vasos y pitgers de cristall y altres cosas de bucaros, una tassa gran de cristall y quatre garrafas de cristall pintadas ab sos tapadors y roscas de estany, las dos petitas y las altres grans, dos culleras petitas foradadas, un instrument de similor per pendrer sucre y algunas figuras y dos pots de cristall.

-Item dos colxas encotonadas de tafeta carmesí sens guarnir forradas de tafetà vert, la una molt dolenta y la altra usada.

-Item una vanova de tafetà carmesí forrada de tafetà groch usada.

-Item una mantellina per anar a batejar de vellut vert brodada de or y plata usat.

-Item un cobrellit de seda obscura forrada de tela ab flors de or y plata usat.

-Item un cobrellit de indiana fina y diferents trossos del mateix.

En la capella o oratori.

-Item un quadro gran ab guarnició de fusta dorada y jaspeada usat ab las efigies de Nra. Sra. de la Consepció, St. Joseph y Sant Fransceesch.

-Item una mesa de altar a la italiana, ab son calaix per los ornaments de celebrar missa tot pintat y al mitg de dita mesa pintadas las armas de la casa de Feliu.

-Item una ara de pedra de porfido.

-Item unas gradas de dos grahons.

-Item uns St. Christo de fusta ab sa peaña.

-Item quatre estovallas per d[it]a mesa, las unas *guarnidas ab puntas, y las altras ab cerrell molt usadas.*

-Item un faristol de fusta per lo missal usat.

-Item dos casullas, una de pelfa negre molt dolenta ab galons de plata y altre vermella ab flors de or y seda, forrada de tafeta ab galons y flocadura de seda, ab sos estolas maniples, bolsas y un cobre calser de tafetà, tot molt dolent.

-Item unas sacras de paper, una imatge de St. Magí molt petita de pedra marmol, un platet de cristall ab sas canadellas de vidre, una campaneta de bronse, una tauleta de fusta coberta de domàs carmesí tatxonada ab tatxas de llautó ab coberta de guadamacil tot usat.

-Item una imatge de Maria S[antíssim]a ab lo Niño Jesús en los brasos de pedra marmol ab flors de or de alsada de cinch o sis palms.

-Item dos escaparatas de vidre ab algunas figuras de drap y flors dintre, tot usat.

-Item un banquet de fusta de alba ab respatller y una *brana de ferro.*

En lo quarto que trau finestra en la muralla

-Item sis cadiras de baqueta negre ab brassos entatxonadas de ferro usadas.

-Item un quadro medià ab guarnició de fusta negre ab la efigies de la Veronica usat.

-Item altres dos quadros medians ab guarnició de fusta negre ab las efigies de Sta. Rosa y Sta. Catherina usats.

-Item altre quadro gran sens guarnició en lo qual se troba pintat lo robo de las Sivinas usat.

-Item dos flassadas, la una verde y la altra blanca usadas.

-Item dos barretas de ferro usadas.

-Item una taula de fusta de travessos de ferro y sobre ell una arquilla ab sis calaxos al devant de ells guarnit de conxa y un vidre pintat, y dins de aquells alguns pedassos y papers que no servexen, tot usat.

-Item altra taula o bofet gran ab sos montants de ferro usat.

-Item una mesura de fusta de mitja quartera usada.

-Item una capsa de escalfar roba usada.

-Item un fogó de ferro ab sa rexa usat.

-Item una espasa ab son puño de metall platejat ab sa bayna.

-Item una caxa sens cobertor ab dos sols calaxons dolenta.

-Item una cassa de aram ab mànech de ferro usada.

-Item una caxa de fusta a tall de monja ab calaxons y dins della una tovallola de tafetà groch guarnida de puntas de fil blanch a la vellura usada.

-Item altra tovallola de seda verde guarnida de plata falsa usada.

-Item dos angels de pedra marmol.

-Item una bolsa de luda brodada de plata a la vellura y deiferents altres quincalles de poch valor.

-Item una guarnició de llit ab sobrecel y sanefa de fil y cotó ab mostra de piñonet usada.

-Item una coxinera dolenta y dins della diferents draps de poca importància.

-Item una tauleta ochavada usada.

En lo quarto segon de la primera sala dit lo arxiu

-Item disset cadiras de fusta ab sitial de boba pintadas de vermell usadas.

-Item un cap per posar la perruca.

-Item un bofetillo entre tallat de fusta de noguer y en lo mitg de ell una pedra negra; y altre taula de alba pintada de negre, tots ab sos montants de ferro usadas.

-Item un cantarano de tretse palms i mig de alsada y vuyt y mig de amplaria, de alba ab fullola de oliver y de taronger y noguera teñida de negre, ab dos portas ab dos panys y dos claus, dins lo qual hi ha trenta cinch calaxos per reconder los actes de las casas, heretat y bens de Feliu, y dins de un de dits calaxos varios privilegis y títols de noblesa de d[it]a casa.

-Item una imatge de Nra. Sra. del Roser de alsada uns tres palms dorada.

-Item sis paissos sens guarnició de diferents pinturas favulosas usats.

-Item quatre quadros duns dos palms y mitg de alsada ab guarnició dorada usats.

-Item dos medallas ovadas ab guarnició dorada ab estampa de mediatura ab vidre devant dellas usadas.

-Item dos quadros medians guarnits de fusta negre pintats de frustas usats.

-Item un mapa de la Coruña y Ferrol ab mitja caña jaspeada y los caps della dorats.

-Item un niño Jesús ab son peu dorat de dos palms de alsada.

-Item una barreta de ferro y altre de fusta usadas.

-Item un mapa de paper sens guarnició del regne de Portugal.

-Item una escrivania, com és tinter, sorrera, hostiera y per posar las plomas ab sos tapadors tot de bronse.

-Item un escriptori de fusta y dins dell diferents papers de poca importancia usat.

-Item dos reliquiaris grans de fusta ab sos vidres usats.

-Item un girasol o umbrella de tela vermella usat.

-Item una calaxera de fusta de noguer ab cinch calaxos ab son pany i clau, y dins della se ha trobat diferents cartas y papers, unas xinellas de gra de terch ab galó de or, diferents actes de pergamí fahents per la casa, una ullera de llarga vista, una bossa de cuyro buyda, vint y quatre estampas francesas grans, un bastó trencat de conxa entorxat ab una visera de marfil, una capseta de fusta y dins della un joch de ajadrés ab sas pessas de marfil y altres cosas de poca importància y sobre d[it]a calaixera se han trobat varios llibres ab sas cobertas impresos.

En la cuyna nova

-Item una olla petita de ferro, cinch cobertoras, una mitja lluna, dos escalfetas de bronse petitas, altres dos ollas de ferro, la una gran y la altra dolenta, quatre calderas, una gran, altre mediana, y las altres petitas, una copa de aram petita dolenta, dos escalfadors de aram ab sos mànechs de fusta, dos xocolateras ab manech de ferro y molinets de fusta, una graxonera petita, dos llossal petitas, una escumadora, un càntir, tot d'aram y una bacina de llautó tot usat.

-Item tres bancas de fusta, las dos petitas y la altra gran usadas.

-Item una taula llarga y dos banchs llisos tot usat.

-Item un morteret ab sa maneta tot de coure usat

-Item una ganiveta per tallar pa, ab mànech de baña usada.

-Item una sort de plats, platas, xicras, y escudellas de pisa tot usat.

-Item una sort de plats, càntirs, ollas, cobertoras y gibrelles de terra tot usat.

-Item una sort de vasos de vidre usats.

Segueixen la roba blanca y estany

-Item tres estovallas de estopa.

-Item dos tavallons de piñonet y una tovallola del mateix.

-Item vuyt estovallas de estopa.

-Item deu llansols de bri de cànem.

-Item tres llansols de tela.

-Item dotse cuxineras de tela.

-Item una vanova de cotó blanca ab serrell de fil.

-Item tres estovallas de fil de mostra de piñonet.

-Item unas estovallas de domas.

-Item dos estovallas de genesta.

-Item set tovallons de domas.

-Item set tovallons de genesta.

-Item una tovallola de genesta.

-Item deu tovallolas de lli ab mostra de piñonet.

-Item una tovallola llisa ab los caps guarnits de puntas a la vellura.

-Item dotse tovallons de lli ab mostra de piñonet.

-Item quinse tovallons ab mostra de piño.

-Item un sobrecel de fil blanch ab puntes a la vellura.

-Item set cortinas de tela blanca.

-Item dos llansols de estopa.

-Item tres axugamans de estopa.

-Item quatre cuxineras brodadas de seda vermella.

-Item un sendrer de estopa. De tota la qual roba ni hi ha part de usada y part de dolenta.

-Item quatre dotsenas de rams de fil de bri de cànem per fer texir.

-Item vint lliures de cotó en madexa per fer exir.

-Item vint y vuyt plats de estany usats.

-Item sis platas de estany, una gran, tres de mesianas y dos de petitas totas usadas.

En las golfas de dita casa

-Item tres caxas o cofres grans molt usats, ab sos panys y claus y en ells se ha trobat quatre matalassets de ploma de oca a forma de cuxins ab telas usadas.
-Item vuyt cuxins plens de ploma de oca, esto es dos grans y sis petits usats.
-Item un torn de filar lli.
-Item un llit de peu de gall pintat y jaspeat usat.
-Item un tallador gran de fusta usat.
-Item dos matalassos petits plens de llana usats.
-Item una mosquitera de fil de lli teñida de groch usada.
-Item una colxa de indiana usada.
-Item tres rexas de ferro, una gran y dos xicas.
-Item una estora gran encarnada, dolenta.
-Item unas balansas y pesos de ferro usadas.
-Item quatre atxeras de fusta usadas.
-Item un fogó ab peus y rexa tot de ferro usat.
-Item un cortinatge de bayeta vermella, dolent.
-Item un baul ple descripturas y diferents actes que no servexen per la casa de Feliu.
-Item una pala de ferro usada.
-Item un salador per lo bacó.

En un dels quartos de dita golfa dit lo revost

-Item quatre gerras envernissades, duns vint quartans de oli, cada una buyda.
-Item una cullera de llauna ab manech de ferro.
-Item un mirall trencat ab guarnició de fusta.
-Item una garrafera de fusta buyda.
-Item un càntir de llautó medià molt usat.
-Item diferents barretas de ferro per cortinas.
-Item un embut gran de courer usat.
-Item una tauleta per menjar en lo llit usada.
-Item una cantimplora de aram usada.
-Item una caxeta ab diferents divisions per posar llegums, dolenta.
-Item cinch caxetas de courer grans per cups y botas.
-Item un perol gran ab sa nansa de ferro usat.
-Item una xeringa de estany ab sa capsa de fusta usada.
-Item dos brasers, lo un de llautó ab vestiment de fusta cobert de fulla de llautó y lo altre de aram ab vestiment de fusta ab coberta de fulla de llautó, molt dolent.
-Item una paleta ab sa petxina de bronse y altre de ferro usadas.
-Item un cortinatge de paño vert ab son entorn peu sobre cel y sanefa ab galons de seda molt usat.

En lo celler dit de las prempsas

-Item tres cups, dos grans y lo altre petit ab sos brescats molt usats.
-Item divuyt portadoras usadas.
-Item quatre prempsas, las tres ab dos caragols quiscuna ab sos arreus pera prempsar, la una nova y las dos molt dolentas y la altra de un caragol molt dolenta, ab sos banchs de pedra.
-Item dos embuts per embotar vi.
-Item dos banchs de fusta per pujar a las botas y cups.

Y per esser tart y no poderse conclourer en lo actual dia, se ha prorrogat lo present inventari per altre dia, al que foren presents per testimonis los matexos Baldiri Giralt y Pau Cerdà, de la família del dit Sr., y est conegut per mi lo infrascrit notari, ha firmat de sa mà pròpia, com es de veurer, de que fas fe.

Signa de Don Manuel Sisternes y Feliu.

Ante me Josephum Simon et Riera, notarium publicum Mataronis.

Després emperò, en lo dia nou dels matexos mes de Janer u any mil set cents setanta y quatre, desitjant dit Sr. Don Manuel Sisternes y Feliu en los referits noms, continuar lo present inventari, per so constituhit personalment dins las sobreditas casas, ha continuat aquell en lo modo següent.

Segueixen los béns que declara dit Sr. en presència de mi lo infrascrit notari y dels testimonis avall nomenadors, esser de la matexa casa y patrimoni de la dita Sra. Da. Maria, difunta muller sua, y com a tals descrits en lo inventari que se prenguè en lo any mil setcents sexanta y set y se encontran en la actualitat en la casa de la habitació de dit Sr. en la ciutat de Barcelona.

-Primo un clavé guarnit ab sa caxa coberta de marriquí en totxonada de llautó molt usat, ab sos peus y en els un calaix petit per tenir papers.
-Item una taula rodona gran, ab sos petges y calaxos tot de fusta pintada de varios colors usada.
-Item una tauleta ab una arquilla sobre ella ab son pany y clau usada.
-Item dos miralls grans ab sas guarnicions donadas ab sas llunas de cristall afegidas.
-Item un quadro gran ab guarnició dorada ab la efigie de Maria Santíssima, Sant Joseph y altres.
-Item altre quadro ab guarnició dorada medià ab la efigie de Maria Santíssima.
-Item dotse tamboretillos y vint y quatre cadiras, tot de noguer encuxinadas de clin y coberta de telas encotonadas.
-Item dos escaparatas grans ab quatre peus quiscuna, ab sos travessos, tot de fusta negre y en lo mitg dels peus dos figuras doradas, en cada escaparata tres cristalls ab son remato y poms dorats, y dins la una un Niño Jesús duns dos palms y mitg de alsada ab sa peaña dorada adornada ab flors de seda y varios adornos en lo modo y forma se troban escrits en lo ja calendat inventari, en la altra escaparata se ha trobat una imatge de St. Joseph encarnada y dorada duns dos palms y mitg de alsada ab lo Niño Jesús en l mà ab sa peana dorada adornada ab flors de seda y varios adornos en lo modo y forma se troban escrits en lo sobre calendat inventari.
-Item un quadro de mitja caña ab la efigies de Nostra Sra. de Africa.
-Item un reclinatori ab cinch calaxos, panys y claus, de fusta de noguer.
-Item dos safatas de xerol, la una obada y la altra quadrada.
-Item vint y quatre plats de estany otxavats y tretse platas també de estany, las cinch grans y las altras medianas.
-Item una calaxera ab cinch calaxos, ab sos panys, tancada, de fusta de noguer, pròpia de Da. Josepha de Feliu.
-Item un llit de domàs carmesí ab son sobrecel, entorn, peu y cortinatge, tot guarnit de puntas de plata, una coberta per la capselera de llit també de domàs carmesí sens guarnir, un cobre llit de domàs carmesí, guarnit de punta de plata, un cobre taula també de domàs carmesí, sis cortinas y sanefas per portals, també de domàs carmesí, y tot guarnit ab puntas de plata, quatre cortinas per balcons de domàs carmesí sens guarnició, vint y quatre cobertas o fondas de domàs carmesí per acientos y respaldos de cadiras, dotse cobertas o fondas de domàs carmesí per aciento de tamboretillos, una sanefa de tafeta encarnat, forrada de tela y altra sanefa de domàs carmesí, tot usat.
-Item un cobre llit de alafaya verda usat.
-Item un quadro medià ab guarnició de sculptura dorada ab la efigies de Nostra Sra. del Auxili, ab son vidre al devant.

-Item una colxa coberta de tafetà carmesí forrafa de tafetà groch, usada.

-Item una tovallola de seda de diferents colors ab vias, usada.

-Item una campaneta de bronse dorat, ab sa cadeneta per una criatura, usada.

-Item una bolsa brodada de or y plata ab pedras verdas, voltada de perlas menudas, usada.

-Item una mantellina de tisso de or y plata, forrada de tafetà blau que serveix per anar a batejar, y altra de cordonet color blanca de seda, usadas.

-Item una buelta de criatura de espolin de or forrada de tafetà blau, usada.

-Item un pello que cobre tot un llit de llama de or, ab flors de or y seda y una guarnició de prenta de or y plata de mes de un palm de alsada.

-Item una tovallola de llana blanca y encarnada ab los caps de seda y un drapillo de una punta de or y plata.

-Item una faxa de seda rexada de color carmesí ab alguns caps de or usada.

-Item una piqueta per posar aygua beneyda ab lo retrato de Nosta Sra. de la Concepció, tota de coral y part de la guarnició y piqueta de plata, aforrada de plata y lo restant de ella de coral y flors de mara perla ab dos cintas, una de flors de or y altre de un galó de or.

-Item altra piqueta de dos palms de llargària y en lo mitg de ella una pasta de agnus ab la efigies de St. Llorens y lo demés de dita piqueta es de cinta de color de ponsó brodada de plata, la qual se troba dins una capsa coberta de marroquí y dos cintas grans de or y plata.

-Item tretse draps y dos suplements de draps de tapisseria ab sanefa per lo ruedo de ellas, tot de seda o pelfa, aforrats de tela ab sas anellas de llautó, tot dins de altre cofre o caxa usada.

-Item una bosseta ab son calaix de fusta de alba usada.

-Item dos brassols de fusta de noguer usats.

-Item una taula rodona de fusta de fusta usada.

-Item una silla volant ab tots sos guarniments per lo cavall.

-Item una silla y guarnimentde marroquí per lo cavall, ab tatxas doradas.

Plata obrada

-Primo una capsa de fusta y cuyro vermell ab estrellas doradas ab onse ganivets ab manech de plata y fulla de ser y cinch de ellas rompudas y dos forquillas de ferro, la una rompuda ab sos mànechs de plata, tot usat.

-Item dos cutxerons grans de plata de lley, vuyt culleras y vuyt forquillas també de plata de lley, altres tres culleras de paperotas, altre cullera trencada, dos salers, una ouhera, una escudella ab son tapador de paperotas, altres dos escudellas, una tassa, una escupidora, un gerro y palangana, una palmatòria ab sa cadena y espavilladoras, un platet per la escudella de paperotas.

-Item sis candeleros ab dos palmatorias quiscun de plata de lley, un platet y dos espavilladoras, dos candeleros de plata antigua, un càlix y patena de plata antigua ab sa capsa de fusta y cuyro de pes tot junt, esto es la plata antigua trescentas dinou onsas y la de lley setanta onsas.

-Item una capsa encarnada ab flors plateadas y forrada de tafeta blanch ab sos ninxos per posar joyas, dins la qual se ha trobat lo següent: Primo un adres ab creu, llas, muntant y arrecadas de diamants encastats sobre or. Item una sortija ab un diamant. Item una capsa de or de per tres onsas y mitja. Item una joya de or feta a modo de petillo ab cent vint y cinch diamants de diferents qualitats, y sobre ella un rubí, pes tot una onsa y tretse argensos. Item dos soguillas de or, pes tre onsas y mitja. Item un llas o sufocant per lo coll y arrecadas guarnit tot de diamants y robins encastats sobre orr. Item un relotge de or ab cadena de simil or y porcellana y un catxet de or. Item dos fils de perlas per los brassos, de pes una onsa y mitja. Item un agnus de or guarnit de diamants, esmeraldas y robins, ab una porcellana, en ella pintada Nostra Sra. Item una joya ab la imatge de Nostra Sra. de porcellana ab un Niño als brassos y sobre ella una corona guarnida de disset diamants tot de or. Item un parell de botons de or petits. Item altra joya ab una Sta. Magdalena guarnida de or ab una cadeneta també de or ab diamants y robins. Item una pessa de or ab una imatge de Nostra Sra. de porcellana guarnida de esmeraldas y sobre ella una coroneta també de or y esmeraldas. Item una sortija o maceta de or ab un robí guarnit de vuyt diamants. Item una sortija de or dita aliansa ab un diamant y un robí. Item una sortija o maceta quadrada de or ab una esmeralda guarnida de diamants. Item dos anelletas de or ab una esmeralda en cada una. Item dos anelletas de or ab una esmeralda en cada una. Item dos anelletas de or perforadas las orellas. Item dos safatas grans de plata a la lley florejadas. Item una sotacopeta de plata antigua.

Roba blanca

-Item dos estovallas de estopa usadas.
-Item dos tovallons de piñonet.
-Item vuyt estovalles de estopa.
-Item deu llansols de bri de cànem.
-Item tres llansols de tela.
-Item dotse cuxineras de tela.
-Item tres estovallas de fil ab mostra de piñonet.
-Item unas estovallas de domàs.
-Item vint y un tovalló de domàs.
-Item set tovallons de genesta.
-Item unas estovallas de genesta.
-Item deu tovallons de lli de mostra de piñonet.
-Item dotse tovallons de lli ab mostra de piñonet.
-Item quinse tovallons ab mostra de piñonet.
-Item dos llansols de estopa.
-Item tres axugamans de estopa.
-Item un sendrer de estopa.
De la qual roba part de ella es usada y part dolenta.

Tots los quals mobles, plata obrada, joyas, roba y demés, ante dits efectes, no obstant de encontrarse en la casa de Barcelona, vol dit Sr. Dn. Manuel que se expressia en est inventari a fi de traurer com trau de la obligació y responsabilitat de ells a la dita Sra. Dna. Josepha Feliu y Burgués.

Se segueixen los bens immobles

-Primo set cossos de casa que son la propia casa de Feliu ab son hort contiguo a dits cossos situada en lo carrer dit de Sant Simon.

-Item tres casas de un cos quiscuna ab tres portals obrints ab un pati que es al costat e immediat al ultim de dits cossos que serveix per cotxeria, y arribar fins a las murallas de la part de llevant y mitgdia situadas en la dita present ciutat, y en lo mateix carrer dit de Sant Simon devant de las sobreditas.

-Item una casa de un cos ab sa exida detras de ella contigua, sens sostres ni escala, situada en la mateixa ciutat y en lo carrer de ella anomenat la davallada de Sant Ramon, adquirida novament per dit Sr. Don Manuel, per sos justos títols.

-Item un casa de un cos ab dos portals obrint, lo un en la plassa del beato Salvador y lo altre en lo carrer de la Palma

de dita ciutat, la que també es novament adquirida per dit Sr. Manuel per sos justos titols.

-Item altra casa de un cos ab dos portals obrint situada en la referida ciutat y carrer de ella anomenat de na Pau, la qual casa així mateix es adquirida novament per dit Sr. Manuel per sos justos titols.

-Item tres casas de un cos quiscuna, las dos a dos pisos y la altra a un piso solament , y la primera de ditas tres casas de un quarto sobre la casa de Josep Anton Caralt y Andreu, y ab sas golfas corresponents sobre lo mateix quarto, ab son balcó y finestras que trauhen en la Plassa Major, situadas en la dita ciutat, y carrer de ella nomenat de na Pau, immediat a la Plassa de Sant Christofol.

-Item altra casa ab dos portals, lo un gran y lo altre petit, ab dos habitacions, y a la una si puja ab una escala per part de fora, ab un safareig al devant y una horta regadiu de tinguda vuy una quartera y mitja, situada en la mateixa ciutat y sota la horta dita den Puget y antes de Mn. Albares.

-Item altre casa ab sa horta, sínia, safareig, pou y bogi, de tinguda vuyt quarteras de regadiu poch mes o menos, situada en lo terme de esta ciutat, en lo camí Real de Barna.

-Item lo sòl o terreno de dos cossos de casa o botigas que dirruihi lo mar en lo any mil setcents quaranta, cerca las casas ditas den Fotja.

-Item una casa y terras dita la heretat den Feu de Vatlleix, ab sa gleva de cent jornals de cavadura de vinya plantada, ab olivers y garrofers, y dins la casa se han trobat los mobles següents: un llit de peu de gall ab sos peus de ferro y quatre posts de fusta, una taula ab son calaix i pany i clau, tres cadiras de brassos ab aciento y respaldo de vaqueta negre ab tatxas de ferro molt dolenta.

-Item una caseta ab son pou y pessa de terra campa de tinguda dos quarteras y mitja poch mes o menos, situada fora lo portal dit den Feliu, nomenat lo camp den Fornells.

-Item una casa de un cos ab sa gleva de terra de cinch quarteras de forment de sembradura, situada en lo terme de dita ciutat, en lo lloc dit lo camp den Español y camp den Sala, la qual casa y pessa de terra contenia antes un porxo, pou y forn de rajola y alguns garrofers, y en la actualitat està transformada a costas de dit Sr. Don Manuel en una horta nomenada la horta de Sant Vicenç, ab aigua y un safareig y hera per a batrer grans, y conductos de regadiu per conduhir las aiguas ab uns archs de rajolas y canals al camp dit antes den Sala, y vuy propi de la casa de Feliu, las quals obras se feren en lo any mil setcents setanta y tres.

-Item dos distintas casas, la una molt gran en la qual se troba unida una fabrica de adobaria ab sa aygua, balsas y oficinas corresponents, ab son molí per moldrer roldó ab una caldera gran de aram per bullir las ayguas per dita fabrica, part de la qual casa habita un hortola y la altra casa separada per la habitació de altre hortelà, totas edificadas en la pessa de terra dita lo massevà y vuy anomenada la horta de Sant Magí, ab dos grans safareigs ab sa aygua viva y minas corresponents, de tinguda dita pessa deu quarteras poch mes o menos, qual terreno se anomenà antes lo camp furmigué.

-Item vuyt cortans de terra campa situada en dit terme de Mataró cerca los corrals de la present ciutat, en lo lloch dit las Illas.

-Item altre tros de terra campa de tinguda una quartera de sembradura, situada en la present ciutat de Mataró en lo lloch anomenat antigament los olivers den Bellot, adquirida per dit Sr. Don Manuel per sos justos y legitims titols.

-Item una pessa de terra viña plantada y vuy concedida aparts ab garrofers, de tinguda de vint jornals de home de cavadura poch mes o menos, situada en lo lloch dit lo Palau, en lo terme de Mataró.

-Item altra pessa de terra de viña plantada de tinguda divuyt jornals de cavadura poch mes o menos, que vuy cultiva a la prestació de parts de fruyts a rabassa morta Silvestre Bigas, bracer de Mataró, situada en lo terme de dita ciutat, en lo lloch anomenat la Pedrera de la Vila.

-Item altra pessa de terra de viña plantada de tinguda nou jornals de cavadura poch mes o menos, establerta a Joseph Margenat a cens de dos lliuras deu sous, a rabassa morta, situada en lo dit terme de Mataró, en lo lloch anomenat las Valls.

-Item altra pessa de terra de viña plantada de doscents trenta jornals de cavadura, ab tres bassants y un torrent de albes al mitg de dita pessa, establerta a rabassa morta a diferents personas.

-Item altra pessa de terra part plantada de viña y part herma de cavadura vint jornals, situada en lo terme de Mataró, en lo lloch dit Vallverich, establerta a Joseph Majó durant la rabassa morta y a prestació de parts de fruyts.

-Item altra pessa de terra de viña plantada de dinou jornals de cavadura, situada en lo dit terme de Mataró, en lo lloch dit los caputxins, establerta a rabassa morta al sobredit Majó.

-Item altra pessa de terra de viña plantada part y part herma de quaranta jornals de cavadura poch mes o menos, ab olivers, en la qual pessa de terra se troba construhit un forn rajoler, ab son porxo, pou y balsas ab uns coberts per habitació del rajoler, construhit tot durant lo matrimoni de dit Sr. Dn. Manuel ab la dita difunta Sra. Dna. Maria de Montserrat, situada dita pessa de terra en lo terme de Mataró en lloch anomenat lo mas Carbó, y lo que és viña plantat es establerta a rabassa morta y aprestació de parts de fruyts a Pau Morera, brasser de Mataró.

-Item altra pessa de terra de viña plantada y lo restant herma, de tinguda noranta jornals poch mes o menos, establerta a rabassa morta a diferents parcers, situada en lo terme de Mataró, en lo lloch dit Sant Pol.

-Item altra pessa de terra de viña plantada de vint jornals de cavadura poch mes o menos, establerta a rabassa morta y a la prestació de parts de fruyts a Thomàs Grifell, situada en lo terme de Mataró anomenada viña blanca.

-Item altra pessa de terra de viña plantada de tinguda de vint y vuyt jornals de cavadura poch mes o menos, establerta a rabassa morta y a la prestació de parts de fruyts a Joan Genissans, pagès de Mataró, situada en lo terme de Mataró, en lo lloch dits los Ametllerons.

-Item altra pessa de terra de viña plantada de tinguda dinou jornals de cavadura poch mes o menos, establerta a rabassa morta y a parts de fruyts a Silvestre Bigas, situada en dit terme de Mataró, en lo lloch dit lo pla de St. Simon.

-Item altra pessa de terra de viña plantada part y part herma, de divuyt jornals de cavadura, establerta a parts a Joseph Puig, situada en lo terme de Mataró, en lo lloch dit Escañagats, altrement lo Pont de la Vila.

-Item altra pessa de terra part boscosa y part plantada de viña de tinguda vuyt quarteras de sembradura poch mes o menos, situada en lo terme de la parròquia de Cañamàs, dita lo bosch den Feliu, y la part de dita pessa de terra que se troba plantada és establerta a rabassa morta a Joan Baptista Clausell, a cens de set lliuras quiscun any.

-Item altra pessa de terra de viña plantada de setse jornals de cavadura, situada en lo terme de Argentona, en lo lloch dit la Ramonera, establerta a rabassa morta a Thomàs Grifell a cens de vint lliuras quiscun any.

-Item altra pessa dita lo Turó Xich cerca lo castell de Onofre Arnau, plantada de viña de sexanta jornals de cavadura, establerta a rabassa morta a Silvestre Bigas, situada en lo dit terme de Mataró.

-Item altra pessa dita lo Turó Gran, situada en lo dit terme de Mataró, y prop del sobredit castell, de tinguda sinquanta jornals de cavadura poch mes o menos, establerta a rabassa morta y a la prestació de fruyts a Carlos Molins y a Aleix Bigas.

-Item altra pessa de terra part plantada de viña y part herma, situada en lo dit terme de Mataró, en lo lloch dit los Alochs sota lo castell de Onofre Arnau, de tinguda vint y sinch jornals de cavadura, establerta a rabassa morta y a la prestació de parts de fruyts a Thomàs Garí menor.

-Item altra pessa de terra de viña plantada, situada en lo dit terme de Mataró en lo lloch dit los Ametllerons o Sumells, de vint y vuit jornals de cavadura poch mes o menos, establerta a rabassa morta y a la prestació de parts fruyts a Joan Genissans.

Renda de censos y censals[31]

Aquestos béns y no altres ni més pertanents y espectants a la heretat de la dita q. Sra. Dna. Maria de Montserrat Sisternes y Feliu, confessa de present en los dits respectius noms, haver trobat, protestant expressament que si en lo venider trobaré alguns altres béns de dita heretat de tots ells y cadaun de ells ne faré nova descripció o nou inventari. Y los matexos béns me encarrego y prometo donar de ells bo y lleal compte sempre que sem demania y tinga lloch, baix obligació de mos béns. Y confesso estar cerciorat per lo infrascrit notari que lo present inventari inseguint lo manat per sa magestat ab la real pragmàtica de lestabliment del ofici de hypothecas de esta ciutat, per pendrerne allí la rahó, la qual inventari es estat conclòs en los dia, mes y any últimament notats, a que han estat presents per testimonis Baldiri Giralt y Pau Cerdà, los dos de la família de dit Sr. y est conegut per per mí lo infrascrit notari, ha firmat de sa mà pròpia, com es de veurer, de que jo lo dit y avall escrit notari fas fe.

Signa de Don Manuel Sisternes y Feliu.

Ante me Josephum Simon et Riera, notarium publicum Mataronis.

Tomosse la razon por presentada en el officio de Hypothecas de la ciudad de Mataró y en el registro de la misma, fol. 3° y 4° en doze enero mil setecientos setenta y quatro = Joseph Simon y Riera, escribano.

Inventari de Manuel de Sisternes i de Foixà
21 de març de 1876
Arxiu Comarcal del Maresme
Protocols Notarials
Notari Joan B. Calvó (21 març a 10 de maig de 1876)
Folis 395 i 611, núms. 59 i 86

En la ciudad de Mataró, a los vente y un dias del mes de marzo del año mil ochocientos setenta y seis. Ante mi D. Juan Bautista Calvo, notario.

Bienes muebles. En la casa habitación y de propiedad que fué del difunto D. Manuel de Sisternes i de Foixà, señalada de número diez y siete, sita en la calle de San Simon de esta repetida ciudad de Mataró.

En el despacho

-Una mesa escritorio de madera común pintada de color caoba, usada.

-Un tocador antiguo de caoba, con dos candelabros y un reloj de bronce, usados.

-Una librería de madera común muy usada, conteniendo varios volúmenes de jurisprudencia, encuadernados en pasta los unos y sin encuadernar los otros, también usados.

-Doce sillas de madera imitación de caoba, con asientos de rejilla, bastante usadas.

-Una cama antigua de caoba con dos colchones y dos almoadas de lana y tres transportines, vulgo fiolas, todo usado.

En la sala principal

-Un sofá de madera común sin pintar, cubierto de percal rayado y doce sillas de madera también común pintada de color de caoba, todo usado.

-Dos mesas igualmente de madera común, pintadas de encarnado, viejas.

-Seis cuadros antiguos con marcos de fullola sobre papel representando pasages lusitónicos, todo de ningún mérito.

-Un cortinaje de percal blanco rayado en el balcón, usado.

En el salón

-Dos sofás de madera común pintada de negro, con sus respectivos asientos y respaldos de reps; dos sillones de igual madera e igual cubierta y doce sillas de caoba con sus respectivos asientos de ensas, todo muy usado.

-Dos cómodas de caoba antiguas con piedra mármol, conteniendo ropa de uso y porte de la Sra. describiente.

-Cuatro cuadros de regular tamaño, dos de ellos pintados al oleo y los otros dos de fotografía, conteniendo todos retratos de família, y siendo bastante usados.

-Unos cortinages blancos de muselina en cada uno de los dos balcones del expresado salón, asimismo bastante usados.

En la habitación más próxima e inmediata al indicado salón

-Un sofá de caoba antiguo cubierto de reps encarnado, doce sillas de lo mismo con igual cubierta, también antiguas.

-Un tocador de caoba y encima del mismo dos jarrones con flores artificiales, asímismo todo antiguo.

-Un cortinage de reps encarnado, de mediano uso.

-Una cama antigua de madera de caoba, conteniendo dos colchones y dos almoadas de lana y tres transportines, vulgo fiolas, todo usado.

-Una mesa de noche tambien de caoba, bastante usada.

En otra habitación contígua a la próxima anterior.

-Una docena de sillas de madera común pintada, color de caoba, con sus respectivos asientos de enca, usadas.

-Dos cómodas de igual madera imitando caoba, conteniendo la una dos levitas de paño negro, un sobre todo de castor también negro, una americana de verano, color oscuro, cinco chalecos, dos de ellos negros de paño y los demàs de lamilla color oscuro, y cinco pantalones, dos de paño negro, dos de lamilla color oscuro y uno de hilo, todo usado; y la otra cómoda contiene doce camisas, seis calzoncillos, seis ceñidores, doce pares medias y doce sonadores, todo de hilo, y seis camisetas interiores de lana, todo también usado.

-Una pequeña imagen de san José y una del crucificado, esculpidas ambas en madera, antiguas y de ningún mérito.

-Una cama de matrimonio, antigua, de madera común pintada de encarnado, conteniendo dos colchones y dos almohadas de lana y tres transportines, vulgo fiolas, todo usado.

-Dos mesitas de noche, ambas de caoba, en regular estado.

En otra habitación sita al extremo de la parte de detrás, de la sobrereferida casa mortuoria.

-Una mesa redonda de madera común pintada imitación de nogal, muy usada.

-Cuatro sillas de madera ordinaria pintadas de color de caoba, con sus respectivos asientos de enca, viejas.

-Una cómoda, al parecer de nogal, también vieja, que contiene ropa inútil.

-Un cuadro muy antiguo con marco de madera común pintada de color caoba y lámina dobre papel, de ningún mérito.

En un pequeño cuarto contíguo o inmediato a la *habitación últimamente manifestada.*

-Dos armarios de madera común pintada de color encarnado, viejos, conteniendo el uno una escopeta de dos cañones de las de pistón y otra de un cañón sistema Lafancheux, ambas viejas, dos morrales y algunos otros artículos de caza, todo muy usado y de valor en junto unas cincuenta pesetas; conteniendo el otro armario veinte y cuatro sábanas, las unas grandes y las otras pequeñas, veinte y cuatro fundas para almoada, doce manteles, veinte y cuatro servilletas y doce toallas todo de hilo, usado, y seis cubrecamas de indiana de colores, igualmente usados.

En otra habitación inmediata a la últimamente espresada

-Una cama mediana de hierro, que contiene un colchón y una almoada de lana y un gergón de paja, dos sábanas de hilo y una manta o frasada de lana, todo bastante usado.

-Seis sillas de madera común pintadas de color oscuro, con asiento de enca, muy usadas.

-Una cómoda de madera ordinaria pintada a imitación de caoba, conteniendo ropa de uso y porte de D. Ernesto de Sisternes y Bruguera, hijo y hermano respectivo de los señores describientes.

-Una mesita de noche de madera de caoba, en regular estado.

En otra habitación immediata a la que se ha espresado últimamente

-Una cama mediana de hierro con dos colchones y una almohada de lana y un gergón lleno de paja, dos sábanas y una manta o frasada de lana, todo en regular estado.

-Seis sillas de madera común con sus respectivos asientos de enca usados.

-Un escritorio de igual madera, y un armario librería de lo mismo, también usados.

-Una pequeña mesa de madera común pintada de encarnado, con piedra mármol, destinada a lavatorio.

-En dos armarios construhídos dentro de la pared lo siguiente; cuatro mantas de lana y cuatro de algodón, usadas, varias prendas de ropa de uso y porte de los Señores madre e hijo describientes y de la hija y hermana respectiva de ambos, la señorita Da. Paquita de Sisternes y Bruguera.

En otra habitación próxima a la immediata anterior.

-Seis sillas de madera común pintada de color oscuro con *sus respectivos asientos de lana usados.*

-Una cómoda de fullola de caoba antígua, que contiene ropa de uso y porte de la indicada señorita.

-Una cama mediana de hierro con dos colchones y una almoada de lana y un gergón de paja, dos sábanas y una manta de lana, todo usado.

-Una mesita de noche de madera común pintada de color encarnado, de mediano uso.

En un cuartito inherente a la habitación ultimamente dicha.

-Un catre con un colchón y una almoada de lana, dos sábanas y una manta, todo igualmente usado.

-Una pequeña mesa de madera común, sin pintar, vieja.

En el cuarto de planchar.

-Dos mesa de madera común bancas, muy usadas.

-Seis sillas de madera ordinaria pintada de color oscuro, con sus respectivos asientos de enca, viejas.

-Seis planchas y un hornillo de hierro, todo muy usado.

En el recibidor.

-Cuatro sillas de madera común pintada de negro, usadas.

En el comedor.

-Una mesa de madera común pintada imitación de caoba, ya usada.

-Doce sillas de madera también común pintadas de color oscuro, con sus respectivos asientos de enca, muy usadas.

-En un armario construído dentro de la pared lo siguiente; una vagilla de porcelana blanca bastante usada, y un regular número de copas y botellas de cristal igualmente usadas.

En la cocina

-Una regular y muy usada batería de cocina, dejando de individuarse los objetos que la constituyen por su insignificante valor.

En la bodega

-Diez y seis cubas de siete cargas, vacias, para vino, muy usadas, y dos premsas para estrujar ubas muy viejas y cuasi inútiles, de valor todo doscientas pesetas.

En este estado han suspendido madre e hijo describientes la continuación del presente inventario para otro día. De todo lo que me requieren los propios señores formalice esta escritura pública de comenzamiento de inventario, de lo qual son testigos D. Ygnacio Caballol y Sala, maestro de obras y D. Francisco Moret y Crouset, propietario, ambos de esta ciudad,...

Continuando dicha descripción o inventario del modo siguiente

Dinero

-La cantidad de quinientas pesetas en varias monedas de oro y plata.

Bienes inmuebles.

-Primo: una casa de seis cuerpos, con su jardín y media pluma de agua de pie, medida de esta ciudad, sita en la misma *y calle de San Simón, señalada antes de número diez y seis y* actualmente de número diez y siete... Linda la entendida casa por oriente o izquierda saliendo con un camino público titulado Muralla de la Coma, por medio día o frente con dicha calle de San Simón, por poniente o derecha con otra casa de número quince, que también era de propiedad del difunto D. Manuel de Sisternes y a cierzo con una huertecita conocida por la huerta den Picaire de propiedad de la obra de la parroquial Iglesia de Santa Maria de esta ciudad. [ ] Pudiendo considerarse el valor de la indicada finca en quince mil pesetas.

-Segundo: Otra casa de un cuerpo compuesta de planta baja y un alto, señalada antes de número diez y siete y ahora de número quinze, sita en la mencionada calle de San Simon de

esta ciudad y lindante por oriente o izquierda saliendo, con la casa número diez y siete descrita en el número próximo anterior, por medio día o frente, con la espresada calle de San Simon, por poniente o derecha con honores de D. José Buenaventura Riera o de su heredero o sucesor y por cierzo o espalda con propiedad del difunto D. Manuel de Sisternes. [ ] El valor de la misma casa de unas mil novecientas pesetas.

-Tercio: otra casa de un cuerpo, compuesta de planta baja y un alto, señalada antes de número cinco y en la actualidad de número diez, sita en la misma indicada calle de San Simón, formando esquina a la de la Palma. [ ] El valor de la entendida casa es en concepto de unas mil cuatrocientas veinte y cinco pesetas.

-Cuarto: Otra casa igualmente de un cuerpo, compuesta de bajos y un alto, señalada hoy día de número doce, sita en la misma designada calle de San Simón. [ ] El valor es de unas mil doscientas pesetas.

-Quinto: Otra casa de un cuerpo o solar, compuesta de planta baja y un alto, señalada actualmente de número catorce, sita en la relatada calle de San Simón. [ ] El valor es de unas mil doscientas pesetas.

-Sexto: Otra casa igualmente de un cuerpo, compuesta de bajos y un alto, señalada hoy día de número diez y seis, sita en la repetida calle de San Simón. [ ] El valor es de unas mil doscientas pesetas.

-Séptimo: Otra casa igualmente de un cuerpo, compuesta de bajos y un alto, señalada hoy día de número diez y ocho, situada en la relatada calle de San Simón. [ ] El valor es de unas mil doscientas pesetas.

-Octavo: un almacén y cochería de poco más de un cuerpo únicamente, compuesto de planta baja, señalado de número veinte, sito en la relatada calle de San Simon y lindante por oriente o derecha saliendo y medio día o al detrás con la referida calle de las Figueretas, por poniente o izquierda con la casa número diez y ocho ultimamente descrita, y por cierzo con la repetida calle de San Simón. [ ] El valor es de unas ochocientas pesetas.

-Novena: Una huerta con su correspondiente casa de labranza, señalada de número sesenta y cinco, de cabida unas dos héctareas ochenta y una areas, conocida por *huerta de San Magín* y también *Sínia del Dueño*, sita en el término de esta ciudad y extramuros de la misma, contígua al camino conocido por *camí de la Geganta*. [ ] El valor es de unas diez y seis mil pesetas.

-Décimo: Otra huerta también con su correspondiente casa de labranza, señalada de número treinta y tres, de cabida unas treinta areas, sita en el término de esta misma ciudad y junto al parage conocido por *Monjas Caputxinas* y más vulgarmente *can Garduña*. [ ] El valor es de unas tres mil pesetas.

-Undécimo: Otra huerta conocida por *Senieta de San Vicens*, igualmente con su correspondiente casa de labranza, señalada de número diez y siete, de cabida una hectarea, siete areas, sita en el término de esta referida ciudad y punto llamado *los Forns* y también *Puerto Rico*. [ ] El valor es de unas nueve mil ochocientas veinte y cinco pesetas.

-Duodécimo: Un manso o heredad conocido por casa Feu, sito en el término de esta misma ciudad y punto o parage denominado *Batlleix*, que se compone de una casa solar señalada de número diez y ocho y de varias tierras a la misma casa unida o aglevadas, parte cereales, regadío, parte viña, parte bosque y parte yermo, de cabida unas cinco hectareas, noventa y seis areas. [ ] El valor es de unas cinco mil cien pesetas.

-Décimo tercio: Una pieza de tierra plantada de viña, denominada Lluscà, sita en el término de esta relatada ciudad y parage nombrado *Batlleix*, de cabida unas dos hectareas, sesenta y tres areas. [ ] El valor es de unas ochocientas diez pesetas.

-Décimo cuarto: Otra pieza de tierra plantada de viña, de cabida doce hectareas noventa y una areas, en su mayor parte bosque y lo restante vinya, sita igualmente en el término de esta ciudad, parage llamado *Comadaran*. [ ] El valor es de unas cuatro mil pesetas.

-Décimo quinto: Otra pieza de tierra plantada de viña, de cabida noventa y una areas, parage nombrado Vallverich. [ ] El valor es de unas novecientas cincuenta pesetas.

-Décimo sexto: Otra pieza de tierra plantada de viña, sita en el término de esta ciudad y parage nombrado de *Santa Cilia*, de cabida dos hectareas y cuatro areas. [ ] El valor es de unas cuatro mil novecientas pesetas.

-Décimo séptimo: Otra pieza de tierra plantada de viña y parte yermo, sita en este mismo término municipal y parage nombrado *Castell de Onofre Arnau*, de cabida tres hectareas y doce areas. [ ] El valor es de unas mil ochocientas pesetas.

-Décimo octavo: Otra pieza de tierra viña, situada en este propio término municipal y partida denominada *Sota el Castell*, de cabida ochenta y ocho areas. [ ] El valor es de unas mil cuatrocientas cincuenta pesetas.

-Décimo nono: Otra pieza de tierra viña de cabida dos hectareas treinta y nueve areas, conocida por *pesa del Albert*, sita en el término de esta relatada ciudad de Mataró y parage nombrado *Casa Vermella*. [ ] El valor es de unas cuatro mil setecientas cincuenta pesetas.

-Vigésimo: Otra pieza de tierra plantada de viña de cabida sesenta y cuatro areas, sita en este referido término municipal y parage nombrado *Casa Vermella*. [ ] El valor es de unas dos mil ochocientas veinte y cinco pesetas.

-Vigésimo primero: Otra pieza de tierra viña de cabida setenta y tres areas, situada en este recordado término municipal y en el mismo citado punto *Casa Vermella*. [ ] El valor es de unas dos mil cien pesetas.

Vigésimo secundo: Otra pieza de tierra viña de cabida una hectarea y siete areas, situada en este mismo término municipal y en el expresado parage titulado *Casa Vermella*. [ ] El valor es de unas dos mil seiscientas pesetas.

-Vigésimo tercio: Otra pieza de tierra viña sita igualmente en este término municipal y parage llamado *Sumells* y también *Casa Vermella*, de cabida una hectárea veinte y dos areas. [ ] El valor es de unas tres mil ciento cuarenta pesetas.

-Vigésimo cuarto: Otra pieza de tierra plantada de viña sita en este mismo término municipal y lugar llamado *las Valls*, de cabida treinta y seis areas. [ ] El valor es de unas dos mil ochocientas cincuenta pesetas.

-Vigésimo quinto: Una pieza de tierra campa, parte de cereales y parte destinada a ladrillería, de cabida ochenta y cinco areas, situada en el término e inmediación de esta recordada ciudad y en el parage llamado antiguamente *Lo Palau de baix* y ahora *los forns de rajola* y *camí de Llavaneras*. [ ] El valor es de unas seis mil cuatrocientas pesetas.

-Vigésimo sexto: una pieza de tierra bosque en el término de Dosrius y parage nombrado *Pla de Casa Bruguera* y también *Font den Noms*, de cabida una hectarea veinte y dos areas. [ ] El valor es de unas mil ochocientas pesetas.

-Vigésimo séptimo: Una casa de planta baja y tres altos, con su jardin y agua de pie, sita en la calle de Mercaders de la ciudad de Barcelona, en cuya calle se halla señalada de número veinte y seis, con puertas abriendo en la calle de Avellà en la que está señalada de número seis y en la de Tragí, en la que va señalada de número cinco, siete y nueve. [ ] El valor lo conceptuaron los propios Sres en ochenta y tres mil pesetas.

-Vigésimo octavo: toda la heredad o manso Llatget, sita en el término de Sabadell, compuesta de casa con corrales, barrio, pajar y demás dependencias, la medida superficial de la cual son cuarenta y ocho hectareas, parte regadío, parte secano y parte alameda y la mayor parte viñedo. Conceptuando el valor de la espresada heredad o manso Lletget unas sesenta mil pesetas.

NOTES

1 .- De moment, per problemes diverses, no ens ha estat permès de consultar el ric arxiu familiar per fer aquest estudi. Quan en un futur el pugui consultar, es podrà aprofundir força en molts temes que aquí van de passada.

2 .- Segurament ocupava l'actual carrer de la Baixada d'en Feliu.

3 .- Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró (MASMM), «Llibre de funerària», 7 d'abril de 1712.

4.- En la comunicació de Rosa Almuzara, «Paisatge vuitcentista versus romanticisme: poblacions fortificades del corregiment de Mataró el 1836», presentada al *Vè Congrés de la Coordinadora de Centres d'Estudi de parla catalana (Maó 14-16 d'octubre de 2005)*, l'autora, en la introducció, «planteja la necessitat d'estudiar la influència de Narcís Feliu de la Penya i Mataró, donat que l'inici de la represa econòmica se situa el 1679, i ell publicà el *Fènix de Catalunya* el 1683, i caldria veure si totes les teories que hi exposa, ja no s'havien aplicat a la ciutat de Mataró» (en premsa).

5 .- Arxiu de la Corona d'Aragó (=ACA), Arxiu Notarial de Mataró (=ANM), notari Martí Simon, Sig. 450, 11 de juliol de 1712.

6 .- Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (=AHPB), notari Francesc Tupí, manual 870/27, 11 de setembre de 1709.

7 .- S'ha de notar, però, que tant en els capítols matrimonials del 1709, com en el testament del 1703, Lluís de Saiol fa servir de segon cognom Barberà, que en realitat era el segon cognom del seu pare, i mai no fa servir el cognom Quarteroni, que en veritat li pertany. Pensem que això es deu a la possible cognotació borbònica que el cognom Quarteroni portava associat, en uns anys en què Barcelona era austriacista. Tot i això, la truita faria un gir a mitjan i finals del segle XVIII, en ple domini borbònic, quan els seus descendents usaran el cognom Quarteroni, desplaçant fins i tot el de Saiol, com quan el 1792 Josefa Burgués es declara ser vídua de Francesc de Feliu de Feu i de Quarteroni. Algunes dades sobre els Quarteroni, han estat facilitades per l'amic Ramon Reixach.

8.- AHPB, notari J. F. Verneda, manual 880/23, 26 d'octubre de 1703.

9.- AHPB, notari Antic Serrat, manual 581/96, 15 de novembre de 1628.

10.- AHPB, notari Lluís Rufet, manual 398/36, 2 de setembre de 1585.

11.- AHPB, notari Joan Pareja, manual 506/29, 26 de juny de 1602.

12.- AHPB, notari Francesc Aquiles, manual 610/75, 18 de febrer de 1615.

13.- AHPB, notari Tomàs Casanovas, 20 de desembre de 1773.

14.- AHPB, notari Tomàs Casanovas, 9 de desembre de 1774.

15.- Francesc Costa, «Els Sisternes. Al patrimoni pel matrimoni», *Migliaresi*.

16.- Joan de Lapeira, fill d'Anton de Lapeira i de Cardona i de Teresa de Asprer, signaria capítols matrimonials amb Narcisa de Casanovas, filla de Carles de Casanovas i de Titor i de Josefa de Salvador, el 1767, essent dotada Narcisa amb dues mil lliures, heretant tots els béns familiars. AHPB, notari Fèlix Campllonch, manual de capítols matrimonials de 1765-1767 (1 de maig de 1767).

17.- Anton de Lapeira i de Cardona testava el 1759 i nomenava com a marmessor el seu cunyat Orozio de Betrela, corregidor de Mataró, casat amb la seva germana Teresa. AHPB, notari Fèlix Campllonch, manual de testaments de 1756-1761 (29 d'abril de 1759).

18.- AHPB, notari Francesc Duran, manual 1707, 1 de juny de 1707.

19.- AHPB, notari Josep Ubach, 1792.

20.- AHPB, notari J.A. Pich, 11 d'agost de 1818.

21.- La baronia de Foixà estava centrada en el castell del mateix nom, del municipi de Foixà, al Baix Empordà, documentada des del segle XII, i que el 1866 obtingué el títol de comtat.

22.- AHPB, notari Jaume Tos i Sambola, 7 de gener de 1831.

23.- Arxiu Comarcal de Vilafranca del Penedès (=ACVP), notari Narcís Vallès, 1 de maig de 1854.

24.- ACVP, notari Narcís Vallès, 27 d'octubre de 1854.

25.- Arxiu Comarcal de Mataró (=ACM), notari José Formica Corsi, 18 de febrer de 1850.

26.- ACM, notari Manel Aparicio, 12 de juliol de 1856.

27.- Hauria de dir clemàstecs.

28.- Hauria de dir asts.

29.- Segueix ratllat la vinya de Valleix.

30.- Segueix ratllat part.

31.- Segueixen una relació de cent-sis censos, amb pensions entre 6 sous i 9 lliures, essent la xifra més habitual la de 3 lliures, i 34 censals, sumant tots ells 5.580 lliures, amb una pensió anual de prop de 1.500 lliures.

*Per fer aquest arbre genealògic s'han consultat els publicats per Francesc Costa a la revista *Migliaresi*, núm. 12 (Mataró 1991), i per Benet Oliva a *Els orígens de la primera industrialització del rerepaís. Un cas emblemàtic: Vilassar i el capital comercial barceloní (1828-1875)*, Premi Iluro 1998 (Mataró 1999).

L'Ajuntament de Mataró ha convocat un concurs d'idees per tal de renovar l'espai de l'illa de cases comprès entre el carrer de Santa Maria, la plaąa Gran, el carrer d'en Palau, la plaąa de l'Ajuntament i el Carreró, espai ara anomenat l'illa de can Cruzate.

L'actuació representa l'enderrocament i la substitució de la totalitat dels edificis existents, la major part d'important interès històric i arquitectònic.

Gener Salicrú i Soler, estudiant d'història de l'art, documenta i valora tot seguit les edificacions existents.

L'ILLA DE CASES ANOMENADA DE CAN CRUZATE

Una de les últimes illes de cases de la ciutat vella de Mataró que fins al dia d'avui encara es conserva lliure d'incisions d'arquitectura contemporània, és la conformada per les edificacions dels carrers de Santa Maria, d'en Palau i el Carreró.

Aquesta illa de cases té un valor especial pel fet de ser una mostra de la història de l'arquitectura des del segle XVI fins a principis del segle XX.

En aquests carrers, atès que era una zona on residien famílies benestants, hi trobem la presència de diversos casals, i hi predomina la construcció d'època barroca, la qual caracteritza aquests carrers amb les seves grans portalades i finestrals de pedra, balconades de ferro forjat i murs esgrafiats.

Cal destacar que la ciutat vella de Mataró té una de les concentracions més altes de rajoles decoratives de baixos de balcó de Catalunya, molt per sobre d'altres poblacions del Maresme, del Garraf, del Tarragonès i del Barcelonès, i, precisament, aquesta illa en té un bon mostrari.

L'ILLA DE CASES TAL COM ERA AL 1716

La imatge mostra la hipòtesi de com devia ser aquest sector al segle XVII, basant-nos en l'*Apeo* de 1716.[1] A primer terme, hi ha les hortes que donaven al carrer de Fra Jaume o Carreró, pertanyents als casals del baró de Llinars, on hi havia l'escrivania, i el d'Esperança Lleonart, on residia el cònsol de França. A últim terme, hi ha les finques que donen al carrer de Santa Maria, que són dues cases i el casal de Margarida Correu, amb els seus patis posteriors. Encara no hi figuren els dos badius, que consta que hi havia al 1716.

A partir d'aquí, l'illa va sofrint una evolució que tot seguit expliquem finca per finca.

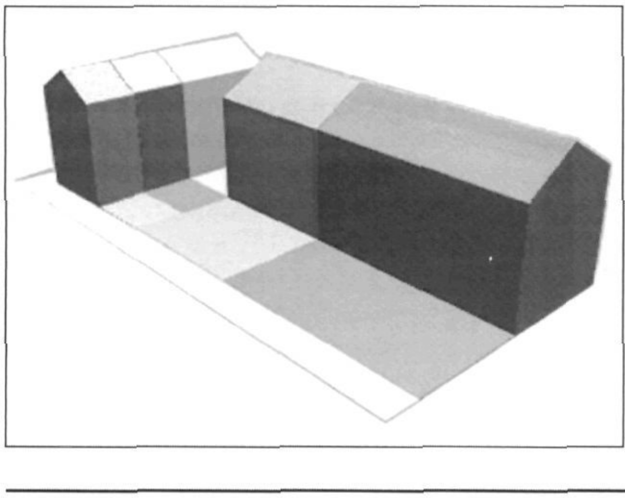

L'illa de cases, al 1716.

RESUM HISTÒRIC DELS EDIFICIS

Carrer d'en Palau, núms. 29 i 31 i El Carreró, núm. 20
CAN CRUZATE o L'ESCRIVANIA

Carrer d'en Palau, núms. 29 i 31

Finca denominada també cals Notaris, coneguda des de finals del segle XV com l'Escrivania.

Aquest casal acollí la nissaga dels Ferrer, poderosa família mataronina de la qual ja es tenen notícies des del segle XIV, i que foren de gran influència en la política catalana de l'alta edat moderna.

Justament, el carrer d'en Palau era conegut a finals del segle XV com a carrer d'en Bernat Ferrer.

L'*Apeo* de 1716 ens diu que el propietari de llavors era el baró de Llinars, i notifica la possessió de dita escrivania. En aquest moment, la finca estava edificada pel carrer d'en Palau i tenia un hort que donava al Carreró.

El casal del carrer d'en Palau, que ens ha arribat després de l'evolució de segles, respon a una tipologia d'un casal a cavall de la segona meitat del segle XVII i del XVIII. Té quatre portalades i quatre finestrals de pedra amb tres balconades al primer pis.

El 1867 s'eixamplen algunes finestres, i la coberta esglaonada irregularment a tres nivells es renova per un àtic i cornisa classicista, tot deixant rebaixada la que avui és la finca número 31, la qual conserva el ràfec. Aquesta part del casal s'acaba segregant abans de 1895.

Els muntants i llindes de pedra són llisos. Ens queden tres portalades d'arc pla, amb llindes d'una o tres peces. La portalada que suma quatre és l'adovellada en arc rodó rebaixat, feta al 1867, en modificar l'anterior allindada.

Els balcons tenen les baranes identitàries del barroc, i alternen vares rectes amb helicoïdals. Les llises són del segle XIX. Un dels baixos de balcó té ceràmica decorativa. Aquestes rajoles són bicolor, en verd i blanc, i són de tipus «cartabó» o «de vela», tipologia de rajola dels segles XVI i XVII, però continuada al segle XVIII.

Can Cruzate o L'Escrivania, carrer d'en Palau, núms. 29 i 31. Museu Arxiu de Santa Maria. Arxiu d'Imatges.

El Carreró núm. 20

Fins al segle XVII, a la banda del Carreró hi donaven les hortes del casal de l'Escrivania, i abans de 1716 s'hi construïren dos badius, construccions elementals de planta baixa i sense distribucions.

Al segle XIX, l'espai que ocupaven els badius es converteix en dues cases de cós, i a la resta d'espai de la parcel·la que desemboca al Carreró hi ha un pati i una construcció que prolonga l'edificació del carrer d'en Palau; tenia una terrassa amb balustrada que donava al pati i al carrer.

Al 1905, al lloc que ocupaven les dues cases de cós i l'altra construcció amb pati, s'hi construeix una nova edificació que, cent anys després, encara es conserva.

Aquesta nova construcció aplica la normativa d'alineació del Carreró de 1878, d'acord amb el Pla d'Eixample fet per Melcior de Palau i Simó, cosa que fa que es reculi la façana.

El projecte de l'edifici fou confeccionat per l'arquitecte Emili Cabanyes i Rabassa, amb Joan Buscà com a mestre d'obres.

Edifici de can Cruzate.
Emili Cabanyes i Rabassa, arquitecte (1905).
Museu Arxiu de Santa Maria. Arxiu d'Imatges.

La idea era fer una espècie d'apartament burgès, pràcticament autosuficient, comunicat amb la resta del casal. A la planta baixa hi ha un seguit d'espais destinats a tres botigues i un magatzem.

L'edifici es construí d'acord amb les tendències estilístiques del moment, l'eclecticisme i l'historicisme. Emili Cabanyes ja havia cultivat l'historicisme en altres ocasions, a la capella del Sagrament de l'església de Santa Maria de Mataró i al desaparegut convent de les Benetes (1889).

L'edificació va ser concebuda amb la voluntat de crear un espai noble i distingit; l'entrada es fa per una portalada de gran alçada i el menjador té un gran finestral trigeminat.

Però en el total dels vuit finestrals de la façana, és on més es concentra el repertori decoratiu, arcs apuntats amb ornamentacions florals i orgàniques, fusteries en forma trilobulada, i baranes de ferro en filigrana. L'edifici és rematat amb un àtic amb cornisa i mènsules.

Carrer d'en Palau, núms. 33 i 35
CASAL LLEONART

Aquest casal el trobem ressenyat al cadastre de 1716, quan estava habitat per la vídua Esperança Lleonart, que era la propietària, i el cònsol de França.

Era un casal notori, ja que al cadastre consta que tenia cinc estances a la planta baixa, vuit al primer pis i tres al segon, porxat. Com a casal de família benestant, tenia un gran pati i hort que arribava fins a l'actual Carreró, llavors carrer de Fra Jaume.

A la primera meitat o mitjan segle XVIII, la família propietària devia passar per infortunis i hagué de vendre una bona part del pati. Però, per si no n'hi hagués prou, també hagué de demolir una part del casal per aixecar una nova edificació.

Per tant, el que avui és la finca núm. 33, és aproximadament la meitat del que havia estat el casal, essent així, la núm. 35, una edificació que es construí a la primera meitat, o mitjan, segle XVIII. Tanmateix, van deixar un petit calaix per fer-lo servir d'entrada posterior pel Carreró, entre la finca de l'Escrivania i la venuda.

Finca núm. 33

Aquesta finca és el que queda de l'antic casal siscentista. La tipologia encaixa en el prototip de casal de la primera meitat del segle XVII, i alhora s'hi pot observar l'herència de composició renaixentista del segle XVI. Cal atendre's que fins a mitjan segle XVII no es comencen a col·locar balcons a Barcelona; les finestres del pis superior en aquesta època s'ubiquen just tocant el ràfec, el qual és pronunciat i format per una o diverses rengleres de totxos i rajoles, sovint en forma de serra, com en aquest cas.

El frontispici és cobert per un esgrafiat que intenta amagar la fàbrica de tàpia. L'esgrafiat és envetat, és a dir, representa un *opus isodomum* o carreus regulars.

El casal conserva dos finestrals i dues portalades de pedra picada, però creiem que l'original hauria tingut tres portalades amb els corresponents tres finestrals alineats al damunt.

La mutilació del casal va ser dràstica. El finestral que hauria estat central està mig encavalcat amb la construcció posterior setcentista, de manera que se li reduí la llum. La portalada que abans estava en posició central, s'hauria desplaçat per deixar lloc a l'edificació de la casa veïna.

Els finestrals són de mida gran i de molt bona qualitat. Una motllura fa de ribet a l'obertura, i l'ampit té esculpida una cornisa a manera de basament. Les portalades tenen el cantó interior tallat en biaix.

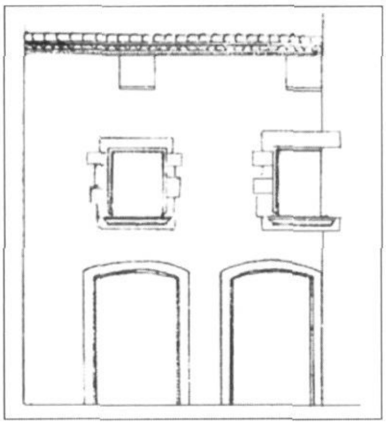

El que queda en l'actualitat del casal que al 1716 era habitat per Esperança Lleonart i el cònsol de França.

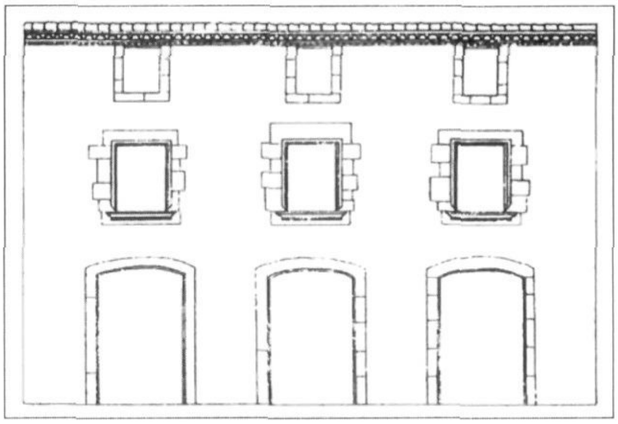

Una hipòtesi de com hauria estat la façana del casal Lleonart fins a la primera meitat del segle XVIII.

Finca núm. 35

L'edifici segueix el model habitual d'edificació urbana tradicional del segle XVIII, balcons amb baranes de ferro forjat que alternen vares rectes amb helicoïdals, baixos de balcons amb ceràmica, rematat d'àtic amb cornisa, i ús de pedra picada a les obertures.

Conté dues finestres de fusta amb cornises d'ampit i guardapols i amb les ventalles originals que segueixen el repertori del moble d'època barroca.

La porta d'entrada és del 1923, mentre que la que hi havia hagut fins llavors hauria estat la genuïna portalada de pedra d'arc pla.

El finestral del primer pis és de pedra picada llisa, i al balcó del segon hi ha les rajoles dels baixos dels balcons. Les rajoles són policromades i del tipus «de quatre». Aquest model de rajola es produeix a la primera meitat del segle XVIII. En una casa del carrer proper de Na Pau, núm. 1, trobem un altre edifici que també té aquest model.

Carrer d'en Palau, núm. 37
Carrer de Santa Maria, núms. 20 i 22
CASAL CORREU

Al cadastre del 1716 consta que en aquesta cantonada hi havia un casal de planta baixa, primer pis i segon en porxada, i que era propietat de la vídua Margarida Correu. Aquest comprenia les finques que avui són els núms. 20 i 22 del carrer de Santa Maria i que tenia el pati en la núm. 37 del carrer d'en Palau.

L'ocupació d'aquest solar amb l'edificació medieval ajudà a conformar la plaça del mercat, que fou el nucli originari de la població.

La casa, que és anomenada Vila i Picó, nom dels propietaris actuals, al catàleg de patrimoni de Mataró i que es troba al carrer de Santa Maria núm. 22, és la que més ens remet a l'antiga edificació medieval gràcies a l'esplèndid finestral gòtic florit, que ha estat datat del segle XVI, i que ennoblia i distingia l'antic casal.

Casa Vila i Picó i botiga de ca l'Antic, al carrer de Santa Maria, plaça Gran. Museu Arxiu de Santa Maria. Arxiu d'Imatges.

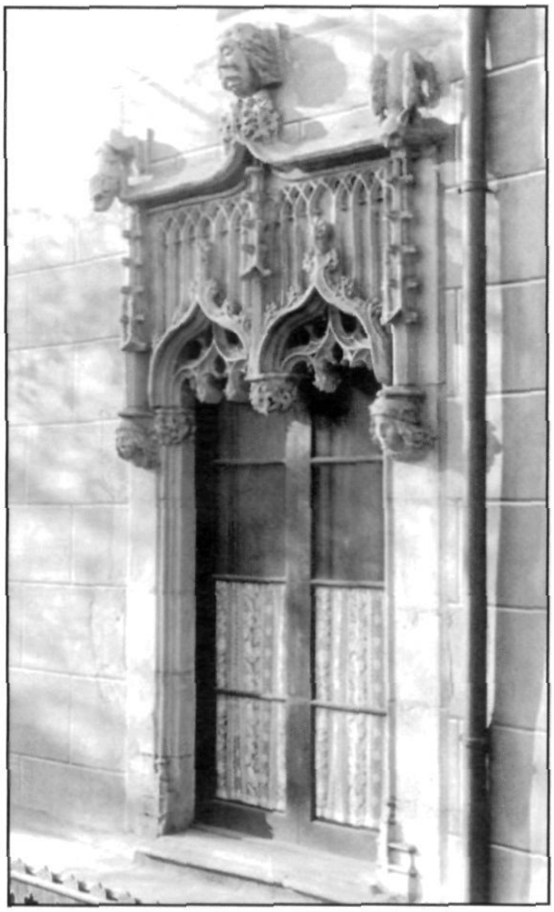

Finestral gòtic de la casa Vila i Picó (segle XVI). Museu Arxiu de Santa Maria. Arxiu d'Imatges.

La finca núm. 20, en canvi, fou construïda damunt de l'antiga construcció en un moment posterior al segle XVIII, mentre que la núm. 37 del carrer d'en Palau és de principis del XX.

Casa Vila i Picó, carrer de Santa Maria núm. 22

Possiblement la planta baixa i el primer pis, que tenen tot el robust aparell de carreus de pedra amb dues grans portalades llindades, provindrien de l'edifici del segle XVI.

D'aquesta època és el finestral geminat, que representa els dos rostres del matrimoni adinerat que es permeté de fer-lo esculpir. Al guardapols, hi té un repertori simbòlic; l'àliga i el lleó com a símbols solars i de poder, i una gorgona central, que és símbol de fusió de contraris, el lleó i l'àliga, i és alhora una advertència als transeünts, ja que aquest ésser fulmina amb la mirada.

Al 1913, les golfes i la seva teulada, que queia en una vessant vers la plaça, es van substituir per un segon pis coronat per un àtic i cornisa sobre mènsules.

Casa de la botiga de ca l'Antic, carrer de Santa Maria núm. 20

Durant la primera meitat o mitjan segle XVIII, devia fer fallida l'economia familiar dels propietaris del casal de Margarida Correu, perquè s'hagueren de vendre la meitat de l'edifici, on s'alçà una nova casa, l'actual núm. 20.

La casa consta de planta baixa, dos pisos i golfes i es construí reutilitzant materials, segurament procedents de l'antiga edificació del segle XVI.

Als murs de pedra de la planta baixa es pot veure un conjunt de grans carreus. Als murs exteriors de banda i banda de la porta, trobem un seguit de brancals, reaprofitats com a carreus, que tenen una imposta cadascun, tallada, tot escapçant un cantó arrodonit. Aquestes impostes devien sostenir la llinda d'una porta de l'antiga edificació, del segle XVI, encara que, en aquest moment, també podria haver estat reutilitzada d'una anterior edificació baix medieval, ja que aquesta tipologia d'impostes ja les podem observar en edificis dels segles XIII i XIV.

La portalada d'entrada d'aquesta casa també podria ser de l'antic casal primigeni i, fins i tot, podria no haver-se mogut de lloc. El gran gruix dels murs interiors de la planta baixa fa pensar en la possibilitat que tot l'edifici s'hagués aixecat damunt de la carcassa de pedra de l'antic casal.

Al finestral del primer pis observem la manca de concordança entre els brancals i la llinda, cosa que ens fa pensar que són també elements reutilitzats de l'antiga edificació baix medieval.

És de notable rellevància la imposta de pedra que es troba a la banda dreta d'aquest finestral del primer pis, ja que té dues rosetes esculpides. Aquest element decoratiu és típic del gòtic. El trobem, sobretot, entre els segles XIV i XVI i destaca el seu paper en edificacions civils. La roseta apareix sovint esculpida en impostes i en els capitells dels mainells dels finestrals o de les galeries.

Pel que fa als balcons, ambdós són de ferro forjat i tenen les rajoles decoratives de sota balcó. El balcó del segon pis té les baranes forjades a la manera genuïna del segle XVIII, vares rectes i helicoïdals, aquestes especialment exuberants i, a més, té una plataforma tota treballada amb un fris gravat i peces decoratives adherides. Les rajoles són de primera meitat del segle XVIII, policromades i «de quatre».

El balcó del primer pis té les rajoles de finals del segle XVIII, o principis del XIX, moment en què la seva policromia era més esmorteïda. El segon pis i les golfes són construïts a base de totxo, com és habitual en algunes façanes del segle XVIII. Les finestres de les golfes tenen un acurat basament exempt.

El frontispici era esgrafiat, representant un *opus isodomum*.

La planta baixa alberga una botiga. El mobiliari, els dos taulells i les vitrines, poden datar-se de la fi del segle XIX. El sostre té diversos elements; un medalló central policromat i un enteixinat de fusta sobre el replà de la porta.

El portal de la botiga amb ventalles de fusta és habitual en els establiments comercials del segle XIX. L'aleró, aguantat per cartel·les amb un motiu floral, resguarda el cartell on hi havia escrit «Drogueria» en una placa de vidre que segueix les tendències gràfiques de l'època.

Edifici carrer d'en Palau núm. 37

Aquest edifici fou construït al pati posterior del casal Correu, segurament al segle XIX. L'edifici conté almenys dues reformes, una del 1913 i l'altra del 1930.

Al 1930 l'edifici es converteix en l'actual bloc d'habitatges, tot conservant la tradició arquitectònica. S'alineen les obertures que fins aquest moment eren irregulars i es posen tots els balcons iguals. L'edifici és coronat per un àtic, amb un cornisa sustentada per mènsules.

Carrer de Santa Maria, núm. 18
CASA DE CÓS

A l'*Apeo* de 1716, aquest edifici és descrit com una casa de planta baixa, primer pis i golfes. En un moment més avançat del segle XVIII les golfes es transformen en segon pis, i al 1895 se li afegeixen les noves golfes i la façana es decora amb una cornisa i unes mènsules.

El finestral del primer pis és de pedra picada llisa i el del segon té llinda de fusta. On hi havia la típica portalada de pedra, el 1962 s'hi obrí una entrada de local, amb porta metàl·lica enrotllable.

El frontispici era acolorit i encara es pot veure com té pintats uns marcs decoratius al voltant de les finestres, seguint la tradició barroca.

El Carreró, núm. 30
EDIFICI NEOCLÀSSIC

L'edifici actual seria de mitjan segle XIX i fou convertit en edifici d'habitatges posteriorment. Es construí reutilitzant alguns elements de l'anterior casa de cós del segle XVIII o anterior, com els finestrals de pedra.

L'edifici adoptà l'estil neoclàssic, així que es cobriren els finestrals de pedra, que no concordaven amb l'estètica classicista.

Les obertures dels tres pisos, amb rengleres de balconades, adopten la jerarquia de gran, a baix, a petit, a dalt.

El coronament en àtic acompanya la imatge neoclàssica de l'edifici, però el més distintiu d'aquest estil ha quedat esborrat, a excepció d'uns petits fragments; es tracta de les pintures que cobrien tota la façana i que reproduïen el repertori decoratiu neoclàssic.

Amb aquests fragments de pintura podem apreciar com el frontispici anava pintat a l'estil pompeià, un estil, però, en origen, més propi d'interiors. Sota de cada balcó queden restes de l'ornamentació pictòrica, que segurament s'estendria fent un fris al llarg de tota la façana. Sobre un fons gris es desenvolupen en vermell els motius del repertori grecoromà i del grotesc. Encara podem veure com els finestrals anaven resseguits amb un marc pintat, i utilitzant els colors típics d'aquest estil, el vermell, el gris i el beige.

Entre la planta baixa i el primer pis hi anava pintada una cornisa en tons grisosos, tal i com era habitual. La cornisa arquitectònica de l'àtic podria haver tingut pintats uns cimacis a les franges.

El local, té unes amples portalades de pedra. Són cobertes per la fusteria i els plafons típics dels antics establiments del segle XIX i principis del XX. La taula superior és decorada amb un motiu floral als cantons, de disseny modernista, geomètric.

El Carreró, núms. 24, 26 i 28
CASAL BERNADET

El que avui són tres edificis independents, a la primera meitat del segle XVIII era tot un casal noble. Una part de la parcel·la, la corresponent a les finques núms. 24 i 26, fou adquirida a la propietat del casal Lleonart, que vengué una part del seu pati que donava al Carreró. Aquesta parcel·la

El Carreró: edifici neoclàssic (segle XIX) i casal Bernadet (segle XVIII).

s'hauria adquirit conjuntament amb la que es correspondria a la núm. 28, que seria el pati de la casa de la cantonada. D'aquesta manera quedava una finca amb poca profunditat, sense eixida i tota allargada vers el carrer.

El casal s'estructura en tres cóssos, que després proporcionaren la subdivisió en tres entitats, les quals, al 1895, encara eren propietat de Rosalia Bernadet.

Hi trobem l'estructura prototíp dels casals del segle XVIII. A la planta baixa hi ha tres grans portals de pedra d'arc pla, completament desvirtuats per les modificacions d'aquests últims anys. A més, entre ells hi hauria hagut tres finestres emmarcades en pedra, de les quals en queden dues.

Al primer pis hi ha tres finestrals de pedra de bona factura, ja que estan decorats amb una motllura. Els tres finestrals dels balcons del segon pis són de totxo, tal com estava permès a l'època en les obertures secundàries. Totes les baranes que es conserven són les originàries, de tipologia barroca, amb vares llises i helicoïdals. Les finestres del primer pis haurien tingut gelosies, avui desaparegudes, i tenen el marc de fusta amb basament a l'ampit i guardapols.

Com a casal setcentista que era, el frontispici havia d'estar esgrafiat, ja sigui representant un *opus isodomum* o bé motius dels repertoris barroc i rococó. De fet, la cornisa de sota l'àtic, amb les seves franges i acabada de manera arrodonida, solia ser així per acollir unes sanefes o cimacis esgrafiats.

Al segle XIX les tendències canvien i els esgrafiats barrocs no s'adapten al gust neoclàssic. La façana va ser pintada al segle XIX en un classicista *opus isodomum* en color groguenc, a partir d'una cornisa pintada en tons grisosos a l'alçada de la planta primera.

RECULL DELS ELEMENTS ARQUITECTÒNICO-ARTÍSTICS QUE DEFINEIXEN LA HISTÒRIA DE L'ARQUITECTURA TRADICIONAL CATALANA

Segle XVI

Casal Correu, carrer de Santa Maria, núm. 22

Finestral tardo-gòtic. Parets de carreus de pedra. Llindes i brancals de pedra. Imposta amb les rosetes gòtiques esculpides. No es descarta la possibilitat que alguns d'aquests elements baix medievals siguin anteriors al segle XVI.

Segle XVII

Casal Lleonart, carrer d'en Palau, núm. 33

Parets de tàpia. Esgrafiats en *opus isodomum*. Ràfec pronunciat i amb fris de peces ceràmiques en serra. Finestres superiors just sota el ràfec. Grans finestrals de pedra amb motllures i basament exempt a l'ampit. Portalades de pedra. Porta d'entrada de fusta.

L'Escrivania / Can Cruzate, carrer d'en Palau, núm. 31

Finestral de pedra. Llinda de fusta. Ràfec.

Segle XVIII

L'Escrivania / Can Cruzate, carrer d'en Palau, núm. 29

Balcons amb baranes a la barroca i rajoles sota d'un balcó. Portalades i finestrals de pedra. Portes d'entrada de fusta. Coronament en àtic i cornisa.

Edifici carrer d'en Palau núm. 35

Balconades barroques, una amb rajoles de sota balcó. Finestral de pedra. Dues finestres amb finestrons originals.

Edifici carrer de Santa Maria, núm. 18

Finestral de pedra. Llinda de fusta. Emmarcament decorant el voltant de les finestres.

Casa de la botiga de ca l'Antic, carrer de Santa Maria, núm. 20

Parets de pedra a la planta baixa i la resta de totxo. Balcons de baranes a la barroca i rajoles de sota balcó, el del segon pis amb plataforma de ferro ornamentada. Portalada i finestral de pedra. Esgrafiat en *opus isodomum.*

Casal Bernadet. El Carreró, núms. 24, 26 i 28

Balcons de baranes a la barroca. Portalades i finestrals de pedra i amb motllura. Coronament en àtic i cornisa. Finestres amb marcs de fusta, on hi haurien anat les gelosies.

Segle XIX

Botiga de ca l'Antic, carrer de Santa Maria, núm. 20

Cartell amb placa de vidre i finestrons. Mobiliari.

Edifici del carrer de Santa Maria, núm. 18

Coronament en àtic i cornisa amb mènsules.

Casal Bernadet. El Carreró, núms. 24, 26 i 28

Frontispici pintat en *opus isodomum.*

Edifici del Carreró, núm. 30

Frontispici pintat a l'estil pompeià. Balconades de ferro forjat. Coronament en àtic i cornisa.

Diversos edificis

Baranes de balcó llises i altres modificacions puntuals posteriors.

Segle XX

Edifici carrer d'en Palau, núm. 37

Balcons i obertures de tipologia tradicional.

Can Vila i Picó, carrer de Santa Maria, núm. 22

Coronament en àtic i cornisa amb mènsules.

Can Cruzate. El Carreró, núm. 20

Edifici eclèctic-historicista. Portes i finestres originals.

Edifici El Carreró, núm. 30

Finestrons de la botiga amb element decoratiu modernista.

Gener Salicrú i Soler

NOTES

1.- *Apeo* de 1716. *Catastro* o *Inventari de las casas del terme y Parroquias de la Ciutat de Mataró Bisbat de Barcelona.* AHMM AH-057-1.

BIBLIOGRAFIA

BATLLORI, Andreu; LLUVIÀ, Lluís M. *Ceràmica catalana decorada*, Ed. Tuebols (Barcelona 1944).

COSTA i OLLER, Francesc. *Mataró al segle XVIII.* Patronat Municipal de Cultura de Mataró, Ed. Altafulla (Mataró 1988).

GARCIA i ESPUCHE, Albert; GUÀRDIA i BASSOLS, Manuel. *La construcció d'una ciutat: Mataró 1500-1900.* Patronat Municipal de Cultura de Mataró, Ed. Altafulla (Mataró 1989).

Pla Especial del Patrimoni Arquitectònic de Mataró (Mataró 1999).

REIXACH i PUIG, Ramon. «Els Ferrer de Mataró i el reialisme constitucional català. Aproximació de la seva aportació al desenvolupament i integració político-econòmica de la vila de Mataró a la Catalunya de l'Alta Edat Moderna», *Fulls/81 del Museu Arxiu de Santa Maria* (Mataró, gener de 2005).

SALICRÚ i PUIG, Manuel. «La casa de cós de Mataró», *Fulls/35 del Museu Arxiu de Santa Maria* (Mataró, juliol de 1989).

SALICRÚ i SOLER, Gener. "Sector Can Cruzate". Inèdit (Universitat de Barcelona 2004).

TELESE i COMPTE, Albert. *Butlletí informatiu de ceràmica*, núm. 47. Associació Catalana de Ceràmica Decorada i Terrissa (Barcelona, octubre-desembre de 1990).

L'any 2003 fou signat un conveni entre el Museu Arxiu de Santa Maria i la Universitat Autònoma de Barcelona, amb l'objectiu de promoure la pràctica arxivística dels alumnes de la llicenciatura d'Història i Ciències de la Música, en el marc de l'assignatura Patrimoni de la Música Iberoamericana, el tutor de la qual és el professor Josep Maria Gregori.

És doncs, en aquest context, que al llarg dels últims quatre anys, hem pogut analitzar breument les obres manuscrites conservades al Museu Arxiu, que corresponen als mestres de capella de l'església de Santa Maria des del segle XVIII i donacions d'autors diversos. Fa pocs mesos hem finalitzat la catalogació completa dels manuscrits musicals del Museu Arxiu de Santa Maria.

LA MÚSICA DE *L'ESTEL DE NATZARET*

Temps enrera, en plena catalogació de l'obra de mossèn Joan Fargas (1875-1944), topàrem amb un considerable bloc de partitures pertanyents a la música de la popular obra *L'Estel de Natzaret* o, dit d'altra manera, dels nostres *Pastorets* de la Sala Cabañes, així que, aprofitant l'avinentesa de les recents representacions, presentem un breu estudi d'aquest apartat musical.

ELS PASTORETS DE MATARÓ

És ben sabut que l'obra teatral *Els Pastorets* és actualment una de les manifestacions més tradicionals de la cultura catalana. Aquest enunciat és fermament avalat per dos factors claus; d'una banda, la seva antiguitat i perduració constant en el temps i, de l'altra, la seva gran extensió arreu dels pobles catalans. Aquesta diversitat geogràfica ha propiciat alhora una gran varietat, ja no tan sols de textos, sinó d'interpretacions, escenografies, acompanyaments musicals, coreografies etc., que van des de la més fidel tradicionalitat a la modernitat diversament entesa.

Els Pastorets són un entremès d'origen medieval, ideat plenament en l'àmbit rural, que servia de complement de la Missa del Gall en temps nadalencs, i que podem trobar a diferents punts de la península. No és fins a l'any 1887 que es pot confirmar l'aparició d'un text en català, de la mà del pare Miquel Saurina, sota el títol *Los Pastorets en Betlem o sia Lo Naixement de Nostre Senyor Jesucrist*. A inicis del segle XX van proliferar diferents versions, que anaren arrelant de mica en mica als pobles catalans, i que s'han anat representant cada any, tan sols amb la interrupció de la Guerra Civil. En aquest context, i sota la direcció de mossèn Josep de Plandolit, el Círcol Catòlic de Mataró optà per la versió de Ramon Pàmies, *L'Estel de Natzaret*, escrit aproximadament vers l'any 1901, la qual es caracteritza, en paraules de Martí Roselló i Lloveras, per ser una versió que «condensa d'una manera molt coherent tot l'esperit de l'obra mantenint les trames principals del gènere –la bíblica, la teològica i la pastoril– i hi afegeix un element que en aquest cas té un protagonisme cabdal: la figura del pecat de l'ambició desmesurada, el penediment i el perdó en la figura de Naïm.»

El 25 de desembre de 1916 fou la data en què, engrescats per mossèn Plandolit, un grup de joves mataronins de la incipient Secció Dramàtica del Centre Catòlic de Mataró, posaren per primera vegada en escena, a La Saleta, la popular obra arribant a dia d'avui.

PARTITURES CONSERVADES

Abans de començar, cal esmentar que no ens trobem davant d'una obra uniforme i completa, sinó que les partitures conservades al Museu Arxiu corresponen a diferents versions d'autors i copistes, majoritàriament reduïdes i incompletes, però amb una base comuna, que daten des de 1924 fins a 1933. A continuació, presentem un petit quadre per poder aclarir esquemàticament, i de la forma més entenedora possible, les diferents partitures conservades i la relació que guarden entre elles. A més de totes les partitures esmentades, també es conserva un bloc de fragments solts, sense signatura, ni procedència d'origen, sovint ratllats. Per evitar confusions, no hem analitzat aquests fulls.

AUTORIES

En el terreny musical, els compositors que ens són més familiars a Mataró són els mestres Felip Vilaró i Enric Torra, especialment el segon. Ells foren els encarregats de reorquestrar majoritàriament els textos de Ramon Pàmies i, tenint en compte la importància dels dos compositors citats a la ciutat de Mataró, no és d'estranyar que popularment se'ls adjudiqui la totalitat de la instrumentació, per tant, en aquest article no pretenem repetir el que hom ja sap, sinó centrar-nos una mica més en aquells que hi participaren d'una manera menys àmplia o reconeguda, com mossèn Joan Fargas Heras i mossèn Miquel Ferrer i Ramonatxo.

JOAN FARGAS i HERAS

Joan Fargas i Heras neix a Barcelona l'any 1875. Durant el mes de gener de 1910 es presenta a oposicions per assolir la plaça de mestre de capella de Santa Maria de Mataró, plaça vacant per la renúncia del doctor Francesc Mas i Oliver. Com a contrincants en les oposicions, tenia Salvador Pedrola i Parisi, Agustí Coll i Agulló[1] i Manuel Pastó Benvenuto.[2] Com ja sabem, fou mossèn Fargas i Heras qui finalment s'endugué el càrrec, el qual ostentaria durant trenta-quatre anys. Al llarg d'aquest temps, la seva vida gira entorn a dos eixos, l'exercici de la seva professió musical i el confessionari.[3]

De les seves obres, destaquen la *Missa de Immaculada*, peça amb la qual aconseguí les oposicions, *Regina Virginum*, *A la reina de las flores*, *Càntich popular al sagrat cor de Jesús*, *Ecce panis Angelorum*, *El alma arrepentida a los purísimos corazones* y *Loor a María*.[4] És de justícia ressaltar que al Museu Arxiu disposem de gairebé tot el fons de mossèn Fargas, el qual està completament fitxat. Malgrat tot, encara no hi ha un llistat definitiu.[5]

Fou director durant alguns anys de l'Acadèmia Musical Mariana, entitat coral –inicialment també instrumental– fundada pel senyor Josep Colomer i Volart amb la col·laboració del doctor Josep Roig, rector de la parròquia de Santa Maria, alguns sacerdots, entre ells probablement el mateix Fargas, i joves seglars. Estimaven la música, tant la profana com la religiosa, i s'encarregaren de donar vida a les grans obres inclòs el terreny, sempre arduós, del cant gregorià. Tot i que era una secció de la Congregació Mariana, amb seu al Foment Mataroní, sempre que era necessari intervenien en els actes de culte.

Mossèn Fargas i Heras mor sobtadament el dia dels Sants Innocents de l'any 1944, al voltant d'un quart d'onze de la nit. Al cel sia.

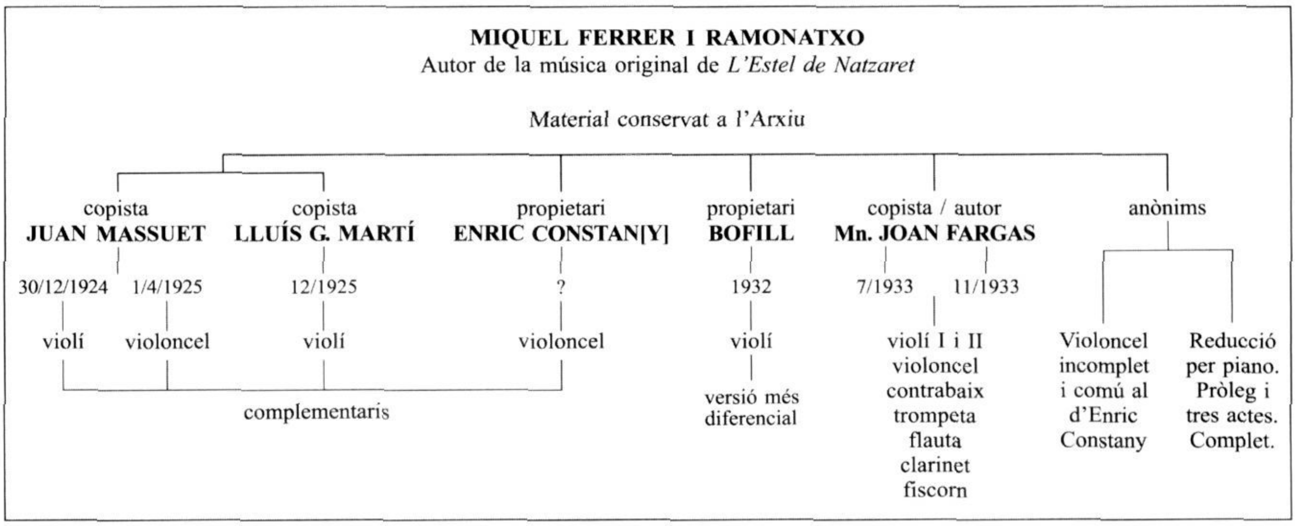

Mossèn Fargas va compondre dues peces per a *L'Estel de Natzaret* de la Sala Cabañes, que sempre li han estat reconegudes, el *Sacríleg*, que avui no s'interpreta, i el *Oh, lliri de puresa*. No deixa de ser curiós que ambdues obres siguin les úniques que no s'han conservat al Museu Arxiu.

En canvi, el que la major part de la gent no sap és que hi ha dues altres obres originals de mossèn Fargas, el *Duet de Sant Gabriel i Maria* i *Et incarnatus est*, i que també ho és l'*Apoteosi final*.

Les dues primeres obres esmentades són composicions plenament tonals, on cromatismes i modulacions tenen una ràpida resolució. La forma i els valors rítmics també resulten molt regulars; els instruments embolcallen l'escena. Així, si féssim volar coloms, podríem trobar cert simbolisme musical en la paraula «et homo», representant la imperfecció humana reflectida en la música amb un trencament harmònic brusc.

Els ritmes de l'*Apoteosi final* són el leitmotiv d'aquesta peça, on en alguns casos transmigren d'una veu a l'altra; també els podem trobar en forma d'arpegis o rascant, donant molta vivacitat a l'obra. Tanmateix, el que li imprimeix caràcter són les dinàmiques marcades. Els pianos, els fortes, el final ascendent, són els que hom li fan pensar en un final majestuós. Simple? Potser sí, però efectista.

MIQUEL FERRER i RAMONATXO

Amb el coneixement que Josep Maria Canals en tenia l'any 1991,[6] atribuí a mossèn Miquel Ferrer les peces *La Vall de Natzaret* i *Se'ns ha mort l'ase*, mentre que la resta de peces, de les quals

Mossèn Joan Fargas i Heras.

es desconeixia l'autor, eren presentades sota el nom *L'Estel de Natzaret*, a mode d'anonimat. Al dia d'avui, les coses han variat força.

Per tal de resoldre aquesta incògnita, ens hem dirigit a altres entitats que també representen *L'Estel de Natzaret*, com és el cas del Centre Parroquial de Sarrià, que enguany en celebra el centenari. També podem citar les representacions, continuades o esporàdiques, a Gràcia, al Poble Nou, Vilanova i la Geltrú, Figueres, etc. A totes aquestes localitats, s'assegura que la música original de *L'Estel de Natzaret* és de Miquel Ferrer i Ramonatxo.

Originari de Puigcerdà (1861-1912), fou organista i mestre de capella a la Puríssima Concepció de Sabadell, i l'any 1892 ocupà el càrrec de mestre de capella de la Catedral de Barcelona.

Actualment a la Sala Cabañes, s'interpreten les següents obres de Miquel Ferrer i Ramonatxo, *Del món en les entranyes*, *Cor de diables*, *Non serviam*, *Anem al temple*, *Se'ns ha mort l'ase*, *Càntichs alegres*, *Un cop un pastor hi havia*, *Dins un portal pobre*, *Pastorets*

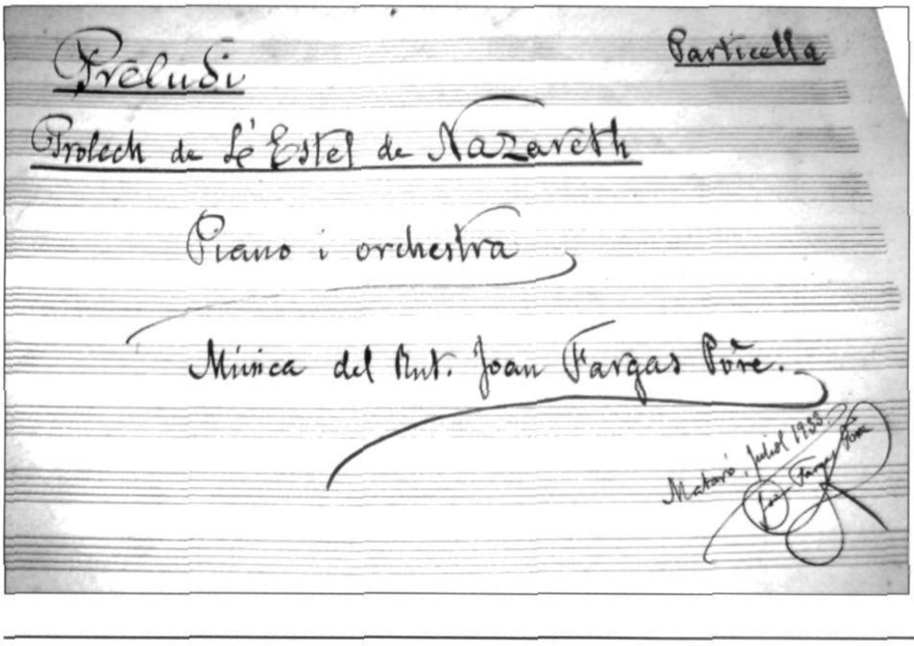

Portada del *Prolech de l'Estel de Nazareth*, conservat al Museu Arxiu de Santa Maria.

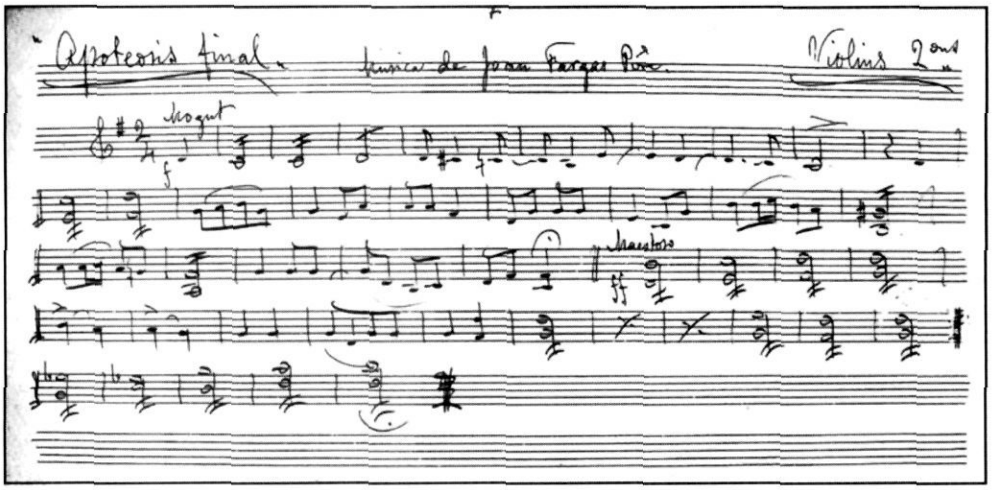

Particel·la de violí segon de l'*Apoteosis final.*

amb alegria i *Glòria*. Totes elles estan localitzables en les còpies conservades a l'arxiu, que daten des de 1924. Poc després de l'escriptura de *L'Estel de Natzaret* per Ramon Pàmies, que pertanyia al Cercle Catòlic de Gràcia, mossèn Miquel Ferrer, amic de l'escriptor, hi afegí la música. Queda constància que l'estrena definitiva fou el 25 de desembre de 1903.[7]

Totalment extern als compositors que hem citat en aquest article, és la popular peça *El ball de les pedretes*, present a l'acte segon, on dos grups d'infants d'entre quatre i sis anys celebren amb una dansa la tornada del fill pròdig, Naïm. Es creu que aquest ball troba el seu origen en polques de finals del segle XIX, ball de gitanes i espolsades, i que probablement s'afegí als *Pastorets* com un element popular més, a l'igual que avui dia podem escoltar una versió jazzística del *Fum, fum, fum*.

CONCLUSIONS

El nostre objectiu inicial fou comprovar la vigència actual de la partitura de mossèn Fargas. A mesura que hem anat avançant l'estudi, ens hem vist obligades a indagar sobre l'originalitat de la partitura *L'Estel de Natzaret*. Com ja hem explicat, són molt els indicis que apunten l'autoria de mossèn Miquel Ferrer i Ramonatxo. Hi ha territoris on no només confirmen la paternitat de Miquel Ferrer, sinó que és popularment acceptat. Tot i així, nosaltres no hem pogut accedir directament a cap document que afirmés, sense cap mena de dubtes, aquesta hipòtesi, però sembla bastant evident que, d'investigar-ho amb més profunditat, seria el resultat obtingut. Si és així, creuríem oportú que se'n fes també un reconeixement a Mataró, ja que estaríem parlant de les arrels musicals de l'obra que actualment coneixem.

Totes les còpies que hem pogut analitzar aquests mesos, confirmen l'existència d'un tronc comú; per tant, l'obra de mossèn Fargas queda reduïda a la reinterpretació de l'original, i a la composició exclusiva del *Sacríleg*, el *Oh, lliri de puresa*, el *Duet de Gabriel i Maria* i l'*Et incarnatus* i l'*Apoteosi final*. En definitiva, cada copista, compositor i director, que ha reinterpretat la partitura original, ha sabut fer-la seva sense oblidar-ne l'essència.

Volem deixar clar que en cap cas estem davant d'un estudi acabat, és a dir, esperem haver aportat nova informació en relació a la instrumentació dels *Pastorets* i a les figures de mossèn Fargas i mossèn Ferrer, però segueixen vigents aspectes pendents d'estudi, com l'evolució de la instrumentació des de mossèn Fargas a l'actualitat, la recerca, ja citada, de les partitures originals de *L'Estel de Natzaret*, o el possible treball conjunt amb la Sala Cabañes, tenint en compte que nosaltres ens hem limitat, quasi exclusivament, a l'observació i anàlisi del material conservat al Museu Arxiu.

A Mataró, hem sabut valorar, modelar segons les diferents direccions i mantenir suficientment aquella iniciativa de 1916, fins al punt de convertir *Els Pastorets de Mataró*, no tan sols en Patrimoni Cultural de la Ciutat el 1981, sinó en referència clau dins el gènere en l'àmbit català. Això ha estat gràcies a l'esforç de milers de persones, que han treballat al llarg de gairebé un segle en la constant millora interpretativa, escenogràfica, coreogràfica i, per què no, en l'acurat enriquiment musical, transformant-se paral·lelament amb la ciutat. La nostra feina intenta ser una petita contribució a aquesta tasca tan participativa i encomiable.

Neus Cabot i Sagrera
Helena Patricio i Àvila
Teresa Soler i Llobet

NOTES

1.- Agustí Coll i Agulló fundà i dirigí l'Orfeó Mataroní i la Banda Municipal i, a més, fou professor de música de l'Escola Municipal.
Al Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró (=MASMM) es conserven les següents obres: *Camperola*, *Cançons de nois a dugas y 3 veus*, *Cançó de l'Estrella*, *Himne a la senyera*, *25 cançons populars catalanes armonitzades para cant y piano*, *Jovenívola* (himne) cançó a tres veus iguals *Piano ad libitum*. A tall de curiositat, cal fer menció que dues còpies de l'obra *Camperola*, les va dedicar a mossèn Fargas i Lluís Viada, organista de Santa Maria.

2.- Al MASMM es conserva un *Rosari a dues veus*.

3.- Vegeu l'article «El Rdo. Juan Fargas Pbro», *Parròquia* (Mataró 1945).

4.- Rafael Díaz Gómez, *Diccionario de la música española e hispanoamericana*, vol. 4. Sociedad General de Autores y Editores (1999).
Francesc Cortès i Mir, *Gran Enciclopèdia de la Música*, vol. 3. Enciclopèdia Catalana (Barcelona 2000).

5.- Al MASMM es conserven les següents peces: *El alma arrepentida*, catalogat com a I-4; *A la reina de las flores*, catalogat amb el número 1016, *Loor a Maria*, catalogat amb el número 1017, *Càntich popular al Sagrat cor de Jesús*, catalogat amb el número 400, la *Missa regina Virginum*, catalogada amb el número 1037, i el *Panis Angelicus*, catalogat amb el número 404.

6.- Per a la realització de la nostra tasca, hem pres com a guia l'esquema que l'any 1991 Josep Maria Canals publicava, en commemoració del 75è aniversari de la Sala Cabañes, en l'article corresponent a la música dels *Pastorets*, únic pel què fa a l'estudi de la música present als *Pastorets de Mataró*.

7.- Entrevista de Rossend Conesa a Ramon Pàmies Arnau, nét de Ramon Pàmies.

BIBLIOGRAFIA

CORTÈS i MIR, Francesc. *Gran Enciclopèdia de la Música*, vol. 3. Enciclopèdia Catalana (Barcelona 2000).

– *Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear*, volum 9. Edicions 62 (2003).

COSTA, Francesc. «La Capella de Música de Santa Maria de Mataró», *Mataró Escrit*, núm. 57 (Mataró 1991), 37-47.

DÍAZ GÓMEZ, Rafael. *Diccionario de la música española e hispanoamericana*, vol. 4. Sociedad General de Autores y Editores (1999).

FARGAS i HERAS, Joan. Carta de presentació a les oposicions, 10 de gener de 1910. MASMM.

MASSA i PUJOL, Pompili. *Balls i danses del Maresme. Ball de les pedretes (Mataró)*, Escola d'Estiu del Maresme (Mataró, juliol de 1989).

ROSELLÓ i LLOVERAS, Martí. *Els pastorets del nostre temps*, Susaeta Ediciones, S.A. (Madrid 1999).

Centre Catòlic Mataró: 100 anys d'història. 1884-1984 (Vilassar de Mar 1984).

[Discurs] de Domènec Rovira i Castellà per la diada de les Santes de 1933.

«El Rdo. Juan Fargas Pbro», *Parroquia* (Mataró 1945).

Els Pastorets de Mataró. Ajuntament de Mataró (1982).

«Ha muerto el Rdo. Juan Fargas Heras, Pbro», *Mataró* (Mataró 1944).

Fiestas de las Santas MCMLVII. Ajuntament de Mataró (Mataró 1957).

Necrològica de mossèn Fargas.

Sala Cabañes. 75 anys. 1916-1991. Edita Sala Cabañes. Coordinació general Josep Maria Clariana i Coll (Mataró 1991).

75° Aniversario 1884-1959. Circulo Católico Mataró. Bodas de diamante (Mataró 1959).

— DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA —

PATRIMONI ARQUITECTÒNIC MATARONÍ PERDUT

L'obelisc de la plaça de Santa Anna, enderrocat al 1939. Era dedicat als mataronins que lluitaren contra els carlins i en defensa de la ciutat durant la guerra napoleònica. A la dreta, es pot observar la lliça que desviava l'aigua, que baixava per la muralla de Sant Llorenç cap a la Rambla i al rec del Molí.

Fotografia Josep Vinardell. Museu Arxiu de Santa Maria. Arxiu d'Imatges.

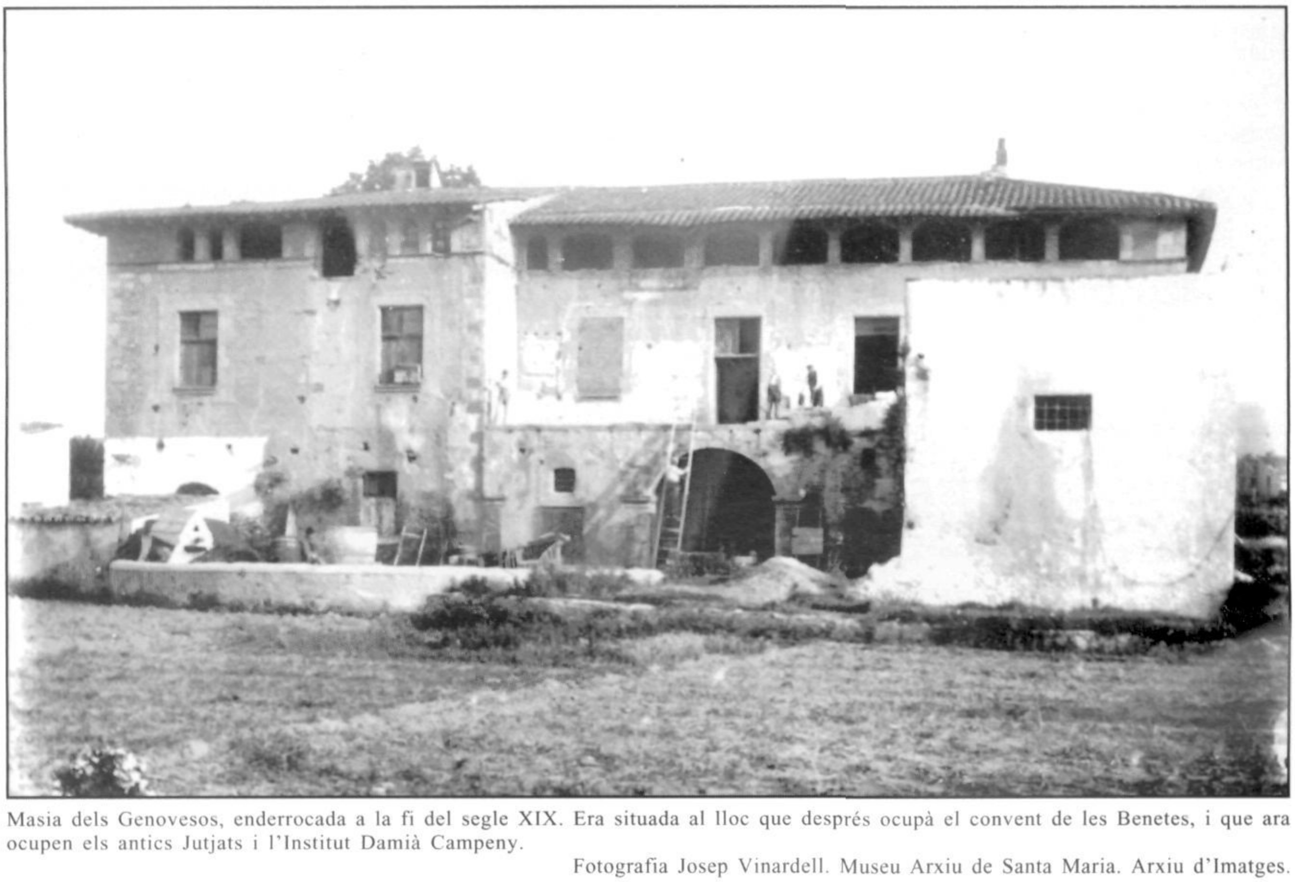

Masia dels Genovesos, enderrocada a la fi del segle XIX. Era situada al lloc que després ocupà el convent de les Benetes, i que ara ocupen els antics Jutjats i l'Institut Damià Campeny.

Fotografia Josep Vinardell. Museu Arxiu de Santa Maria. Arxiu d'Imatges.

MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA
Centre d'Estudis Locals de Mataró

Col·labora:

Ajuntament de Mataró
Patronat Municipal de Cultura